

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 635

23. SRPNJA 2021.

CIJENA 10 KUNA

PUMA U
FORT BLISSU

RAZGOVOR
BRIGADIR
ŠĆEPO ŠUTALO
ZAPOVJEDNIK
OPSLUŽNE BOJNE
ZzP-A

5. CSDP
OLIMPIJADA

20 UGOVORNIH
PRIČUVNIKA
IDE U TOKIO

LJETNI KAMPOVI KADETA

PRILICA ZA USVAJANJE NOVIH ZNANJA, VJEŠTINA I SPOSOBNOSTI

Kadeti Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" svih godina i studijskih programa u srpnju su na vojnim poligonima, vježbalištima i strelištima provodili ljetne kampove te tako u praksi primjenjivali taktičke i tehničke vještine koje su teorijski obrađivali tijekom akademske godine

[STR. 4]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 10 MEĐUNARODNA SURADNJA**
Prelazak na zapadnu tehnologiju jedini je ispravan put
- 12 OSRH**
Puma u Fort Blissu
- 16 RAZGOVOR**
brigadir Šćepo ŠUTALO, zapovjednik Opslužne bojne ZzP-a
- 20 5. CSDP OLIMPIJADA**
Međunarodnom suradnjom do sigurnije Europe
- 24 VOJARNA "123. BRIGADE HV"**
Prisegnuo 191 ročni vojnik
- 26 LJETNE OLIMPIJSKE IGRE**
20 ugovornih pričuvnika ide u Tokio
- 30 POVODOM 26. OBLJETNICE
OPERACIJE LJETO 95**
Abeceda operacije Ljeto 95
- 34 HKoV**
Obuka izvidnika u bojnama gardijskih brigada
- 36 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE**
- 38 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Opasni zastoji
- 46 KOPNENA VOJSKA**
Rakete za duboke udare
- 54 PODLISTAK**
Avioni na nuklearni pogon:
Kojim putem krenuti?
- 58 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Knezovi Iločki
- 60 HMDCDR**
Pokušaj međunarodne zajednice da sačuva SFRJ, lipanj 1991.
- 62 PREDSTAVLJAMO**
Priče iz Domovinskog rata iz pera srednjoškolaca
- 64 MEMORIJALNA UTRKA**
Hrvatski branitelji na Ultramaratonu Vukovar – Srebrenica
- 66 ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE**
Odlikovanja Republike Hrvatske za vojne i ratne zasluge (V. dio)
- 67 FILATELIJA**
Marke – Bitka kod Lepanta

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2021.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA
I IZDAVAŠTVA

LJETNI KAMPOVI KADETA

PRILIKA ZA USVAJANJE NOVIH ZNANJA, VJEŠTINA I SPOSOBNOSTI

PRIPREMILA

Martina Butorac

FOTO

Dražen Volaric

Stefan Španić

Boris Kero

Martin Novaković

Narcis Kaurinović

Tomislav Brandt

Kadeti Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" svih godina i studijskih programa u srpnju su na vojnim poligonima, vježbalištima i strelištima provodili ljetne kampove te tako u praksi primjenjivali taktičke i tehničke vještine koje su teorijski obrađivali tijekom akademске godine

LJETNI KAMPOVI KADETA

Vojni poligoni i vježbališta Hrvatske vojske i ovog su srpnja domaćini kadetima Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" na njihovim Ljetnim kampovima. Dva tjedna boravka na terenu za kadete su prilika da objedine znanja, vještine i sposobnosti stečene u okviru obuke tijekom Ljetnog semestra, ali i prilika za usvajanje novih znanja, vještina i sposobnosti.

Prvi Ljetni kamp za ukupno 103 kadeta 18. naraštaja studijskih programa Vojno vođenje i upravljanje te Vojno inženjerstvo, 22 kadeta Vojnog pomorstva te dva kadeta smjera Aeronautika, koji se nalaze na prvoj godini studija, proveden je od 11. do 23. srpnja na vojnom poligonu "Gašinci". Tijekom 80 nastavnih sati provodilo se uvježbavanje pojedinaca u realnim vremenskim uvjetima, a kamp je koncipiran kao sinteza kratkog teorijskog izlaganja i intenzivnog praktičnog rada. Posebna pozornost posvećena je upotrebi i održavanju osobnog naoružanja i opreme te dosljednom pridržavanju mjera sigurnosti.

"Nakon uspješno završenog pripremnog kampa, obuke kroz godinu te Zimskog kampa 1, kadeti 18. naraštaja suočavaju se s izazovima Ljetnog kampa 1. Cilj Ljetnog kampa 1 obuka je kadeta u ljetnim, realnim i

**Uz privikavanje
na rad i život
na vojnom
poligonu,
kadete se potiče
na izgradnju
zajedništva te
se podiže razina
motivacije za
vojnički poziv**

zemljšnjim uvjetima. Uz privikavanje na rad i život na vojnom poligonu potiče se izgradnja zajedništva i podizanje razine motivacije za vojnički poziv," rekao je zapovjednik Ljetnog kampa 1 poručnik bojnog broda Lovro Orešković. Dodao je kako su kadeti nakon uspješno završenog Ljetnog kampa 1 ispunili zahtijevane izlazne sposobnosti te će im se priznati odsluženje dragovoljnog vojnog roka, koje će se upisati i u vojnu iskaznicu.

Dojmove o svojem prvom Ljetnom kampu iznio je Lovro Marijanović, budući vojni pilot, kadet prve godine smjera Aeronautika: "Na Ljetnom kampu 1 susrećemo se sa zadaćama i izazovima koje budući časnik OSRH mora svladati. Iako smo tek počeli vojni poziv, obuku provodimo na najvišoj razini. Dan i na kampu prolaze, mi se međusobno upoznajemo i gradimo timski duh 18. naraštaja kadeta. Aka-

demski dio uspješno smo završili i spremni smo za nove izazove na putu da postanemo časnici Hrvatske vojske."

Činjenica da na kampu provode sve ono što su teorijski obrađivali tijekom akademske godine posebno veseli kadeta 18. naraštaja smjera Vojno pomorstvo Antu Bojčića.

"Jako sam zadovoljan organizacijom te ostvarivanjem ciljeva kampa. Raduje me što u praksi primjenjujemo taktičke i tehničke vještine koje smo teorijski obrađivali tijekom akademske godine. Svaku pohvalu zaslужuju i instruktori, koji su u potpunosti predani i stavljuju nam se na raspolaganje za sve upite i potrebe. Kroz radne točke na kampu

**Na kampovima
je posebna
pozornost
posvećena
uporabi i
održavanju
osobnog
naoružanja i
opreme**

nadograđujemo znanje iz rukovanja osobnim naoružanjem, topografije, prve pomoći, NBKO-a i slično. Nadam se da će mi kamp pomoći u budućoj karijeri pomorskog časnika u OSRH," rekao je kadet Bojčić.

TEORIJA I PRAKSA

U isto se vrijeme 79 kadeta 17. naraštaja studijskih programa Vojno vođenje i upravljanje te Vojno inženjerstvo nalazilo u vojarni "Josip Jović" u Udbini, gdje su se na Ljetnom kampu 2 obučavali i osposobljavali za vođenje desetine u realnim ljetnim uvjetima.

"Ljetni kamp 2 završni je obučni događaj kojim se objedinjuju sva znanja, vještine i sposobnosti koje su kadeti stekli tijekom obuke na drugoj godini studija. U tom se razdoblju provodi taktičko uvježbavanje u realnim vremenskim i zemljivođenim uvjetima. Koncipiran je kao sinteza kratkog teorijskog izlaganja i intenzivnog praktičnog rada. Kamp traje dva tjedna, odnosno 100 nastavnih

LJETNI KAMPOVI KADETA

sati, tijekom kojih je potrebno provesti obuku osvježenja zadaća provedenih tijekom Zimskog kampa 2 i obuke kroz godinu, preostalu planiranu obuku te završno ocjenjivanje kadeta," objasnio je zapovjednik Ljetnog kampa 2 natporučnik Narcis Kaurinović. Objasnila je da je cilj kampa osposobiti kadete za pravilno i samostalno zapovijedanje timom/desetinom pri izvršavanju taktičkih zadaća primjenjujući načela i stilove vođenja te također načela i čimbenike taktike kroz koje bi najučinkovitije izvukli maksimum od svoje desetine u najkraćem roku.

"Pohvalio bih sve kadete 17. naraštaja za požrtvovnost i zalaganje te posebno kadete viših godina koji su se dobrovoljno javili za sudjelovanje na kampu u ulozi obučavatelja mlađih kolega. Pohvalujem i sve djelatnike koji sudjeluju na kampu za iznimian doprinos u obuci kadeta," rekao je natporučnik Kaurinović.

Polaznica kampa skupnica Kristina Vrabec ističe kako se kadeti nalaze u ulogama zapovjednika desetina te samostalno planiraju i provode taktičke zadaće.

"Svaki kadet u desetini barem jednom dolazi u ulogu zapovjednika desetine te prolazi ocjenjivanje i evaluaciju. Imamo iznimnu čast raditi s odličnim i iskusnim instruktorkama, koji su više nego voljni prenijeti znanja i iskustva steklena u karijeri i Domovinskom ratu. Osim klasične obuke, održali smo i vojne igre u kojima su se na kreativan i zanimljiv način testirale naše sposobnosti vođenja i komunikacije, a što je rezultiralo odličnim *team buildingom* i povezivanjem te stjecanjem povjerenja unutar desetina, što je iznimno važno u vojski. Ovaj mi je kamp najzanimljiviji jer dobivamo slobodu izražavanja i korištenja vlastite ideje za provedbu zadaća. Prestajemo biti vođeni i prelazimo u vođe," smatra kadetkinja Vrabec.

Njezin kolega skupnik Antonio Blaž kaže kako je najvažnija zadaća tijekom kampa unapređenje znanja, sposobnosti vođenja i zapovijedanja desetinom, tako da ih se stavlja u uloge zapovjednika desetina.

"Instruktori nas stavljuju u realne i zahtjevne situacije u kojima trebamo

planirati i donositi odluke kako bismo proveli zadaću do kraja. Od nas kadeta traži se razmišljanje izvan okvira s obzirom na zemljiste, protivnika i zadaću koja nas očekuje. Čast mi je imati mogućnost učiti od instruktora s dugogodišnjim iskuštvom i znanjem te izrazitom željom da nam prenesu sve što mogu. To postiže zahtjevnom obukom iz taktike i vođenja," kaže kadet Blaž.

DVA TEMATSKA DIJELA

Kadeti 17. naraštaja druge godine studija Vojno pomorstvo proveli su Ljetni kamp od 5. do 16. srpnja u vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba" te u akvatoriju Kaštelanskog zaljeva. Ukupno 28 kadeta na kampu je objedinilo znanja, vještine i sposobnosti stekene u okviru obuke tijekom ljetnog semestra te su pritom usvajali i nova znanja, vještine i sposobnosti. Kamp je bio podijeljen u dva tematska dijela – tijekom prvog dijela proveden je napredni tečaj plivanja na kojem su kadeti usavršavali tehniku plivanja, ronjenja na dah, spašavanja unesrećenog te plivanja u odori s puškom. U drugom dijelu kampa provedena je višednevna plovidba kuterom na ruti Split – Rogoznica – Split, a sadržaj se temeljio na obuci

veslanja i jedrenja. U skladu s vremenskim prilikama kadeti su veslajući i jedreći kuterom ukupno prešli 60 nautičkih milja. Tom su plovidbom stekli iskustvo i razvijali sposobnosti iz osnovnih pomoračkih vještina te obnovili takvu vrstu obuke koja se nije provodila od početka Domovinskog rata, a kojom se stječu osnovna pomoračka znanja i vještine.

U potpori provedbe kampa sudjelovale su i postrojbe Hrvatske ratne mornarice, i to Flota HRM-a s posadom i brodom DBM-81 Cetina te Središte za obuku s posadom i gumenom brodnicom Leader. Zapovjednik Ljetnog kampa bio je poručnik korvete Jurica Modrić, zapovjednik voda u VI. kadetskoj satniji, te nadnarednik Mate Vrcić, instruktor za obuku.

Prema riječima sudionika kampa, obuka je provedena uspješno, a kadeti i djelatnici pokazali su visoku razinu motiviranosti i sposobnosti za takvu zadaću. Rezultati su pokazali nužnost provedbe takve obuke s budućim generacijama kadeta. Unapređenje temeljnih i razvoj dodatnih vještina, kao što je bila i spomenuta plovidba tradicionalnim načinima, kadetima kao budućim pomorskim časnicima izazov je i omogućuje im bolje upoznavanje s morem i svim onim što život s morem donosi.

Ljetni kamp 3 završna je faza u obučavanju kadeta na trećoj godini studija, a naglasak je na procedurama vođenja postrojbi

ZAVRŠNA FAZA OBUČAVANJA

Za 83 kadeta 16. naraštaja studijskih programa Vojno vođenje i upravljanje te Vojno inženjerstvo Ljetni kamp 3 provodio se na vojnom vježbalištu "Gakovo". Trajao je dva tjedna, odnosno 100 nastavnih sati.

"Obuka tijekom Ljetnog kampa 3 završna je faza u obučavanju kadeta na trećoj godini studija. To je glavno obučno razdoblje u kojem se provodi taktičko uvježbavanje i završno ocjenjivanje usvojenih obučnih sadržaja razine pješačkog voda u realnim vremenskim i zemljilišnim uvjetima. Naglasak je obučnog sadržaja na procedurama vođenja postrojbi, borbenim drilovima, taktici vod u napadu i vod u obrani," objasnio je natporučnik Danijel Stjepanović, zapovjednik Ljetnog kampa 3. Dodao je kako je kamp koncipiran kao sinteza teorijskog izlaganja i intenzivnog praktičnog rada na terenu, planiranja i provedbe zadaće te kvalitetne raščlambe nakon djelovanja.

"Tijekom obuke pozornost se i dalje posvećuje uporabi i održavanju osobnog naoružanja i opreme te dosljednom pridržavanju svih propisanih mjera sigurnosti i rada u ekstremnim vremenskim uvjetima," rekao je natporučnik Stjepanović. Dojmove su iznijeli i kadeti, koji su se složili kako je Ljetni kamp 3 vrhunac njihove obuke.

"Ljetni kamp 3 definitivno je kruna naše kadetske karijere. Ovdje primjenjujemo znanja i iskustva koja smo stekli u tri godine studija i vojne obuke. Obuka je teška i izazvana. Instruktori su kvalitetni i traže maksimalan napor nas kadeta, što samim tim čini dobru pripremu za postrojbu. Raspored obuke i aktivnosti na Ljetnom kampu 3 ispunjen je od ranog jutra do kasno navečer različitim obvezama. Ujutro počinje provedba planirane operacije, ne bira se je li vrijeme loše ili idealno, radimo u realnim situacijama i realnom vremenu. Traži se naš maksimum, da dajemo sve od sebe," rekao je Patrik Kovač, kadet treće godine studija Vojno inženjerstvo.

Da je tempo obuke zahtjevan, slaže se i kadetkinja treće godine studija Vojno vođenje i upravljanje Valentina Škrnjug.

"Mogu reći da je treća godina i naš zadnji Ljetni kamp vrhunac naše obuke. Sve što smo sveladali na ranjim kamrovima, što nam se ponekad činilo i manje potrebnim, sad možemo vidjeti da ima smisla i da se koristimo svim stečenim znanjem. Instruktori imaju puno strpljenja i razumijevanja. Iz dana u dan nadograđujemo znanje iz taktičke vode, naravno, uz njihovu pomoć. Tempo obuke doista je zahtjevan. Ujutro se pripremamo za operacije koje smo dan ranije planirali, a zatim slijedi njihova provedba. Nakon toga imamo ručak i poslijepodne je planiranje za idući dan, tako da stvarno nemamo puno slobodnog vremena i sve je to izazov za nas kao buduće časnike," rekla je kadetkinja Škrnjug.

Kadeti su na kraju obučnog razdoblja imali zadatak sve naučeno povezati u cjelinu koja je obuhvaćena završnom vježbom. U okviru provedbe završne vježbe planirana je aktivnost u trajanju od 16 sati i to u dnevnim i noćnim uvjetima. Tijekom kampa provedeno je i uzbuđivanje i hodnja u uvjetima smanjene vidljivosti te na kraju završno ocjenjivanje.

Ljetni kamp 3 za ukupno 30 kadeta studija Vojno pomorstvo organiziran je u dva dijela. Prvi dio proveden je od 5. do 11. srpnja, a kadeti su imali priliku jedriti na jedrilicama jednosjedima u Kaštelanskom zaljevu. Tijekom drugog dijela kadeti će od 17. do 26. kolovoza ploviti jedrilicama klase krstaš od Splita do Malog Lošinja i nazad. Ljetni kamp 2 za kadete studijskog programa Aeronautika – vojni pilot bit će proveden u vojarnama "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemuniku, "Knez Trpimir" u Divuljama, "Admiral flote Sveti Letica-Barba" u Splitu te na letjelištu Lučko, a na njemu će sudjelovati sedam kadeta. Ljetni kamp 4 za kadete 15. naraštaja programa Aeronautika – vojni pilot bit će proveden u vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić", a sudjelovat će pet kadeta.

MEĐUNARODNA SURADNJA

Foto: MORH

Ministar obrane Mario Banožić i
guverner Minnesota Tim Walz

PRELAZAK NA ZAPADNU TEHNOLOGIJU JEDINI JE ISPRAVAN PUT

Ministar obrane Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj s izaslanstvom boravili su u službenom posjetu Sjedinjenim Američkim Državama u povodu obilježavanja 25. obljetnice suradnje Nacionalne garde Minnesota i Hrvatske vojske. Tijekom posjeta obišli su i tvornicu helikoptera Sikorsky

Ministar obrane i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH posjetili su 19. srpnja tvornicu helikoptera Sikorsky u Connecticutu gdje su razgovarali s njezinim predstavnicima predvođenim predsjednikom Paulom Lemmom. Ta je tvrtka vodeći proizvo-

TEKST
OJI

FOTO

Lockheed Martin Corporation /
Gretchen Lemke

đać helikoptera, koji proizvodi modele kao što su UH-60 Black Hawk i SH-60 Seahawk. S obzirom na važnost projekata vojnotehničke suradnje s SAD-om koji obuhvaćaju donaciju i nabavu helikoptera UH-60M Black Hawk za Oružane snage Republike Hrvatske, ministar Banožić izjavio je tijekom susreta kako je donacija Vlade SAD-a iz 2019. godine bila važna podrška hrvatskoj nacionalnoj politici,

kojog je cilj prelazak na opremu zapadnog podrijetla. "Nakon navedene donacije odlučili smo nabaviti dva dodatna Black Hawka, za što smo izdvojili 85 milijuna dolara. Naša je ambicija nastaviti razvijati ovu investiciju jer kao pouzданoj i vjerodostojnoj članici NATO saveza prelazak na zapadnu tehnologiju jedini je mogući i ispravan put," rekao je ministar obrane i izrazio zadovoljstvo što u ovom trenutku hrvatski vojni piloti i zrakoplovni tehničari pohađaju različite treninge i obuke u SAD-u specijalizirane upravo za helikoptere Black Hawk.

"Imamo i dva pilota za stjecanje dodatnih sati leta u Minnesota u suradnji i uz pomoć Nacionalne garde Minnesota. Ovo je za nas važno ne samo u kontekstu kupnje opreme već i u kontekstu sigurnosti jer ćemo dobiti potrebnu podršku u obuci," rekao je Banožić.

Osim tradicionalnih vojnih zadaća, za Republiku Hrvatsku iznimno je važno to što se helikopteri Black Hawk mogu koristiti i za zadaće pomoći civilnim institucijama – za gašenje velikih šumskih požara, traganje i spašavanje, hitno zračno medicinsko prevoženje.

Izaslanstvo Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH obišlo je i proizvodni pogon tvornice Sikorsky. Predsjednik tvrtke Paul Lemmo zahvalio je ministru obrane i hrvatskom izaslanstvu na dolasku te zaželio dobrodošlicu u obitelj korisnika helikoptera Black Hawk. Razgovaralo se o trenutačnom projektu, kao i o mogućnostima buduće suradnje.

SASTANAK S GUVERNEROM MINNESOTE

U okviru posjeta ministar Banožić i admirал Hranj sastali su se s guvernerom savezne države Minnesota Timom Walzom, koji je ujedno i vrhovni zapovjednik Nacionalne garde Minnesota.

Ministar je tom prilikom rekao kako suradnja Hrvatske vojske i Nacionalne garde Minnesota ima važnu ulogu u razvoju Hrvatske vojske na euroatlantskom putu.

"U ovih dvadeset pet godina Hrvatska je postala odgovorna i aktivna članica NATO-a i Europske unije, koja sudjeluje u

različitim misijama i operacijama na globalnoj razini te osigurava sigurno i prijateljsko okruženje na regionalnoj razini," istaknuo je ministar te zahvalio Vladi SAD-a i državi Minnesota za pomoć pruženu u tom razdoblju. Ministar je naglasio kako je posebno ponosan na šest mješovitih kontingenata u kojima su sudjelovali pripadnici Nacionalne garde Minnesota i Oružanih snaga RH tijekom operacije ISAF u Afganistanu.

Program suradnje Hrvatske vojske i Nacionalne garde Minnesota pruža i znatnu podršku civilno-vojnoj suradnji, kao i civilno-civilnoj suradnji u području pripravnosti za izvanredne situacije i *cyber* sigurnost.

Ministar Banožić i admirал Hranj posjetili su i Camp Ripley, Combat Readiness Training Center – Centar za obuku za borbenu spremnost, kao i objekt za održavanje borbenog vozila na gusjenicama, gdje su razgovarali o projektima opremanja helikoptera Black Hawk i vozilima Bradley.

"Ovdje moramo istaknuti znatan američki doprinos u vezi s helikopterima Black Hawk i vozilima Bradley. Ti su projekti ključni za jačanje hrvatskih obrambenih sposobnosti te otvaraju put novim mogućnostima suradnje Hrvatske i Minnesota. Namjera mi je potaknuti suradnju i na drugim područjima, ponajprije na području gospodarstva," rekao je ministar te poručio kako je obrambena suradnja ključan dio cjelokupne suradnje Hrvatske i SAD-a i za održavanje stabilnosti u jugoistočnoj Europi te misiji Republike Hrvatske kao mentoru našim regionalnim partnerima.

Ministar je na kraju zahvalio Sjedinjenim Američkim Državama na pomoći nakon niza potresa koji su prošle godine pogodili Hrvatsku.

Guverner Walz tom je prilikom izjavio: "Ponosni smo na najdugovječniju suradnju Nacionalne garde Minnesota s Hrvatskom kroz State Partnership Program. Cijenimo i naše partnerstvo u NATO savezu te smo predani dalnjem razvoju suradnje i na drugim područjima, posebice gospodarskom."

Izaslanstvo Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH obišlo je i proizvodni pogon tvornice Sikorsky

Stožerni narednik Sladoljev u Pumama je cijelu karijeru, još od Domovinskog rata: nekad u brigadi, danas u bojni u sastavu GOMBR-a

Stožerni narednik Mario Sladoljev na dočasničkoj je akademiji Američke kopnene vojske u Teksasu, kao polaznik 71. naraštaja najviše razine izobrazbe Sergeants Major Course, ostvario izvanredan rezultat

PUMA U FORT

Godine, pa i desetljeća prolaze i u Hrvatskoj vojsci sve je manje onih "klasičnih" dočasnika kakav je Mario Sladoljev. Rođeni Zagrepčanin iz Prečkog odslužio je vojni rok 1993. i odmah potom prijavio se u Gardu te postao pripadnik Puma. S njihovom oznakom na odori kao devetnaestogodišnjak sudjelovao je u akcijama u Šibenskom i zadarskom zaleđu, operacijama Skok 1, Zima 94, Ljeto 95, Oluja, Maestral, Južni potez... Ipak, najponosniji trenutak bio mu je kad je kao pripadnik 1. satnije 1. bojne bio među onima koji su prvi ušli u Knin, svake ga godine s obitelji posjećuje i prisjeća se

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Domagoj Vlahović
Privatna arhiva
NCO Leadership
Center of Excellence

tih dana. I nakon što je sa suborcima oslobođio Hrvatsku, nastavio je vojnu karijeru i našao nove izazove u međunarodnim misijama i operacijama, 2008. bio je u prvom hrvatskom kontingentu u UNDOF-u na Golanskoj visoravni, a 2011. i 2018. te 2019. u ISAF-u odnosno Odlučnoj potpori u Afganistanu. No, stožerni narednik ne razmišlja o kraju karijere pa je u skladu s tim reagirao kad mu se preko MORH-a i OSRH pružila mogućnost prijaviti se za školovanje na dočasničkoj akademiji Američke kopnene vojske NCOLCoE (NCO Leadership Center of Excellence). Pripadnicima HV-a školovanje je omogućeno u sklopu hrvatsko-američke bilateralne vojne suradnje, konkretno programa IMET (International Military Education & Training). Sladoljev se prijavio i uspio postati polaznik 71. naraštaja tamošnje najviše razine dočasničke izobrazbe Sergeants Major Course (SMC).

"Prvo, to je stvar međunarodnog prestiža: ta škola po planu

NCO Leadership Center of Excellence Sergeants Major Academy

To All Who Shall See These Presents, Greeting.
Be it known that

MSG MARIO SLADOLJEV

A member of Class 001-20 (71), having successfully completed 1,485 hours of the
United States Army Sergeants Major Course
is declared a

Graduate

In testimony Whereof, and by the authority vested in us,
We do hereby confer this

Diploma

Given at Fort Bliss, Texas, this 18th day of June 2021

Joe R. Schmitz
DEPUTY COMMANDANT

Joe R. Schmitz
COMMANDANT

Završivši školovanje na
SMC-u hrvatski dočasnik
zaslužio je diplomu
ostvarivši 96,8 postu
mogućih bodova

Pripadnik bojne
Pume (desno)
na promociji
71. naraštaja
SMC-a

vanjštine dok hodamo bespriječno urednom, nedavno obnovljenom vojarnom.

BOGATA BIOGRAFIJA

Naravno, kriteriji za upućivanje u američku školu i njezinu najvišu razinu izobrazbe vrlo su visoki. Traže se iskusni dočasnici s bogatom vojnom biografijom i znanjem engleskog pa se Sladoljev činio logičnim izborom i ozbiljno shvatio povjerenje koje su mu dali MORH i OSRH. Kako bi osvježio engleski, završio je napredni tečaj na HVU-ovoј Školi stranih jezika "Katarina Zrinska" koji ga je, kako kaže, izvrsno pripremio da izbjegne sve potencijalne jezične barijere u akademiji smještenoj u golemom vojnom postrojenju Fort Bliss u Teksasu. Onđe je stigao u srpnju prošle godine i odmah se uvjeroio u posloviočno izvrsne uvjete koje za školovanje, smještaj i sve druge popratne sadržaje imaju Amerikanci, a hvali i potporu koju je dobio od MORH-a. No, prvo što je u Teksasu prošao u pandemijskom vremenu bila je - dvotjedna karantena. COVID-19 je i inače otežao školovanje pa je većina nastave i testiranja provedena *online*, a polaznici su sami morali organizirati i neke druge podrazumijevajuće stvari poput tjelovježbe. Sladoljev nikako nije htio dopustiti da

BLISSU

i programu, kurikulu i svemu ostalom ima velik ugled ne samo u SAD-u, nego i u NATO-u. Drugo, ona omogućava tzv. cijelivotno učenje. Treće, za profesionalnog dočasnika ona je jedno veliko iskustvo više," objašnjava nam Sladoljev u varaždinskoj vojarni "7. gardijske brigade Puma". U Pumama je cijelu karijeru, nekad u brigadi, danas u bojni u sastavu GOMBR-a, prošao i selidbu iz Varaždina u Našice i natrag, a trenutačno obnaša dužnost prvog dočasnika Logističke satnije.

"Pume su dio Varaždina! Mi stariji dočasnici tu smo da čuvamo tradiciju ratne brigade, mlađi moraju znati tko im je omogućio da danas nose svoju beretku. Danas dočasnici moraju učiti na tri načina: prvi je formalno školovanje, drugi je vlastiti rad na sebi, a treći je najvažniji: stjecanje znanja i iskustva radom. Upravo ovo zadnje ono je što mi možemo i prenijeti mlađima," s ponosom ističe gardist ozbiljne, stroge

OSRH

izide iz forme pa je održavao snagu i kondiciju stalnim vježbanjem i čestim hodnjama te planinarenjem. "U školi su nam dali popis vrhova koje trebamo "osvojiti", i na taj smo način način bili motivirani održavati tjelesnu spremu," prisjeća se.

Rigorozni "žrvanj" SMC-a za dvadesetak stranih polaznika (bilo ih je sa svih kontinenata) počeo je još tijekom karantene kad je testirano njihovo znanje engleskog. Kandidati su imali dosta problema, neki su morali i prekinuti školovanje, no to se nije odnosilo na hrvatskog stožernog narednika.

Sladoljev u prostorima akademije s kolegama iz SAD-a i stranih zemalja. Kriteriji za upućivanje u američku školu i njezinu najvišu razinu izobrazbe vrlo su visoki

AMERIČKA KOPNENA VOJSKA - RAZINE DOČASNIČKE IZOBRAZBE

1. BLC (*Basic Leaders Course*)
2. ALC (*Advanced Leaders Course*)
3. SLC (*Seniors Leaders Course*)
4. MLC (*Master Leaders Course*)
5. SMC (*Sergeants Major Course*)

U upečatljivom stilu nastavio je i idućih mjeseci, sve do 18. lipnja ove godine kad je primio diplomu.

"Nema popusta ni prema Amerikancima ni prema strancima. Postoje jasni standardi, traži se znanje, ali i vlastita mišljenja i pogledi," kaže Sladoljev hvaleći predavanja instruktora. To su ljudi koji su odreda aktivni, bivši ili umirovljeni dočasnici s prosječnih dvadesetak godina radnog iskustva, a neki imaju i doktorate. "Instruktori vole reći da stalno treba raditi na sebi i od samog sebe tražiti promjene. Svijet vas neće čekati," kaže Sladoljev, i dodaje da se rad instruktora prati jednako rigorozno kao i onaj polaznika, "tko ne zadovolji uvjete, brzo ide u mirovinu ili iz akademije."

DOČASNICI KAO ZAPOVJEDNICI AKADEMIJE

Kurikul slijedi doktrinarne publikacije Američke kopnene vojske i ažurira se svake godine, a nastava je koncipirana tako da potiče diskusiju među polaznicima i razvija njihovo kritičko razmišljanje i dijeljenje iskustava. Vježbe su koncipirane tako da polaznici steknu opće znanje u planiranju vojnih operacija i kampanja na taktičkoj, operativnoj i strateškoj

OSNOVNI SADRŽAJ IZOBRAZBE SERGEANTS MAJOR COURSE

1. IMS PC ENG- (*International Military Students English Writing Pre-Course*)

Priprema stranih polaznika za pisanje seminarskih radova na engleskom jeziku

2. Foundations (Temelji)

Kratak pregled cijelog školovanja i prva testna vrednovanja

3. DAO (*Department of Army Operations*)

Proučavanje središnjeg koncepta združenih kopnenih operacija

4. DCL (*The Department of Command Leadership*)

Atributi i kompetencije potrebni za vođu operativne i strateške razine

5. DPS (*Department of Professional Studies*)

Razumijevanje šireg konteksta vojnih pitanja i uloge dočasnika

6. DJIIMO (*The Department of Joint Interagency, Intergovernmental, and Multinational Operations*)

Združena doktrina američkih OS, načela vođenja postrojbi i planiranja na strateškoj razini

7. DFM (*The Department of Force Management*)

Sustavni pregled funkcioniranja Američke kopnene vojske, razumijevanje procesa i sustava za održavanje i generiranje vojnih snaga

8. CFD-IC (*Common Faculty Development – Instructor Course*)

Tečaj za instruktore

razini. "Ipak, najinteresantnije su praktične vježbe koje se baziraju na scenariju sa zamišljenim kriznim žarištem. Najteži mi je pak bio početak, prva tri tjedna kad mi nije funkcioniralo računalo koje vam je most do središnje baze podataka i preko kojeg organiziraš cijelo školovanje. S vremenom je sve došlo na svoje mjesto. Dan je prolazio brzo, znao sam čitati i učiti do iza ponoći, i onda opet ustati u pola šest ujutro i krenuti na nastavu," ističe stožerni narednik, koji je naveo i neke druge zanimljivosti. Primjerice, škola sadašnji naziv NCO *Leadership Center of Excellence* nosi od 2018. godine, a on znači da se kurikul proširio i da se sada može odnositi i na druge grane i rodove. Nadalje, zapovjednici akademije odreda su dočasnici, što nije poznata praksa u svjetskim vojskama, no pokazuje koliko Amerikanci rade na afirmaciji uloge dočasnika u modernom vojnem sustavu. Jednako tako, ako ste tijekom izobrazbe u NCOLCoE-u polaznik određene civilne visoke škole, 70 % bodova skupljenih u vojnem sustavu priznaje vam se i u civilnom. Unatoč pandemiji, tijekom svih napornih mjeseci bilo je vremena i prilike za druženja s kolegama - polaznicima, a kraće vrijeme Sladoljevu su se u Tekzasu pridružile supruga i kći. No, koliko je opravdao povjerenje može se vrlo jasno izraziti u brojkama: završivši školovanje na SMC-u ostvario je 96,8 posto mogućih bodova i neformalnu ponudu da u budućnosti postane predavač na akademiji i to na odjelu za kopnene operacije! Za svoj uspjeh zahvaljuje i potpori koju je imao iz obitelji i MORH-a, no i od tzv. sponzora, tj. američkog polaznika stožernog narednika Johna Josepha Williamsa. Kolega mu je tijekom školovanja bio na raspolaganju kao savjetnik za prevladavanje kulturnih, jezičnih i školskih razlika. "Svaki stranac koji dolazi u NCOLCoE nije samo polaznik, nego svojim ponašanjem i uspjehom predstavlja svoju zemlju. S tom mišlju krenuo sam na akademiju i pokušao dati svoj maksimum, neka se vidi da Hrvati znaju! Slično je bilo s kolegama iz HV-a koji su išli prije mene, poput stožernog narednika Kristijana Danka koji mi je puno pomogao savjetima. Danas, kad je ovaj dio mojeg školovanja gotov, već sad nastojim primijeniti ono što sam naučio. Moj je cilj da kao dočasnik pomognem zapovjedniku razviti organizaciju koja ima zdravu atmosferu, podupire doživotno učenje i pruža šanse mladima da napreduju," zaključuje stožerni narednik Mario Sladoljev.

Tjelovježba u uvjetima pandemije nije bila organizirana, pa se spremi održavala i planinarenjem te dugim hodnjama

UVIJEK KORAK ISPRED

AKTIVNOSTI U POSTROJBAMA

"Biti na čelu ove postrojbe i voditi dosta složenu organizaciju kakva je Opslužna bojna velik je izazov, ali i veliko zadovoljstvo nakon svake uspješno odrđene zadaće. Pripadnici Opslužne bojne vrijedni su i marljivi ljudi, koji nesebično rade i više poslova, pružaju pomoć jedni drugima, rade na terenu te u svakom trenutku pokazuju veliku predanost poslu"

Opslužna bojna ZzP-a specifična je postrojba koja kontinuirano, čak i neprestano pokriva golem broj različitih zadaća na nizu lokacija, no zbog prirode tih zadaća često je i nezasluženo izvan "novinarskog radara". Zato je razgovor s njezinim zapovjednikom brigadirom Šćepom Šutalom bila izvrsna prilika da se pobliže predstavi barem dio njezinih "referencija", među kojima je i pomoć hrvatskim građanima u svim kriznim situacijama koje su nedavno zadesile našu zemlju.

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

Mladen Čobanović

VOJARNA
1. GARDIJSKE
TIGROVI - CR...

RAZGOVOR

BRIGADIR

ŠĆEPO ŠUTALOZAPOVJEDNIK
OPSLUŽNE BOJNE ZzP-a

RAZGOVOR // BRIGADIR ŠĆEPO ŠUTALO

POSTOJI LI IJEDNA POSTROJBА RAZINE SAMOSTALNE BOJNE KOЈA DJELUJE NA TOLIKO LOKACIЈA U HRVATSKOЈ?

Opslužna bojna postrojba je Zapovjedništva za potporu nadležna za pružanje stacionarne logističke potpore postrojbama i zapovjedništvima Hrvatske vojske u dodijeljenim vojarnama i na izdvojenim objektima. Svoju primarnu zadaću pružanja logističke potpore u skladu s operativnim razmještajem postrojbi HV-a Opslužna bojna ustrojava opslužništva koja danas djeluju na 32 vojne lokacije (vojarne, izdvojeni objekti, strelišta, vježbališta i dr.). Sama ta činjenica da na toliko velikom broju vojnih lokacija djelujemo pokazuje složenost ove postrojbe. Veličina opslužništava koja se ustrojavaju po lokacijama ovisi o karakteristikama vojarne, broju i vrsti pridruženih izdvojenih objekata koje logistički podupiru, raspoloživim logističkim kapacitetima te o vrsti i brojčanoj veličini postrojbi koje logistički podupiru. Da bi se razumjela specifičnost postrojbe, moram spomenuti zadaće koje obavljaju opslužništva, a to su: osiguranje smještaja i prehrane, održavanje građevina i infrastrukture (vodoinstalatferski, električarski, limarski, stolarski, bravarski, krovopokrivački, soboslikarski, zidarski radovi), centralno grijanje prostora i održavanje termoenergetskih i elektroenergetskih postrojenja, osiguranje pogonskog goriva i "žute" robe, zaduživanje i razduživanje osobne opreme, krojačke usluge, frizerske usluge, opskrba uredskim i potrošnim materijalom, hortikulturno uređenje vojarni, zimska služba, provedba zakonskih ispitivanja, naručivanje roba, radova i usluga sukladno zakonskim propisima te zbrinjavanje svih vrsta otpada, istrošenih i otpisanih dijelova odjeće i obuće.

U ČEMU JE "TAJNA" VAŠE ORGANIZACIJE, POKRIVANJA TOLIKO RAZLIČITIH ZADAĆA I LOKACIJA?

Nema tu posebne tajne. Iskustvo, znanje i profesionalan pristup - to je tajna uspjeha. Uvijek morate biti korak ispred ili u korak sa svim aktivnostima koje se provode u postrojbama, odluke morate donositi brzo i stajati iza njih. Zapovjednici opslužništava, pa tako i ja, kao zapovjednik Bojne moramo kao "menadžeri" dobro poznavati sastave postrojbi kojima se pruža logistička potpora te resurse s kojim raspolažemo kako bi te postrojbe nesmetano obavljale svoje vojničke poslove koje imaju izravan uticaj na borbenu spremnost. Jednostavnim rječnikom to su zadaće koje zadovoljavaju sve potrebe za nesmetan život i rad pripadnika u vojarnama, poligonima i izdvojenim objektima.

KOJI DIO VAŠE ZAPOVJEDNIČKE DUŽNOSTI SMATRATE NAJZAHTJEVNIJIM?

Biti zapovjednik ovakve postrojbe kakva je Opslužna bojna ZzP-a doista je zahtjevno, ali ja sam prije svega profesionalac i volim svoj posao. Uvijek sam na raspolažanju svojim nadređenim i podređenim, sve do zadnjeg namještenenika i tako 24 sata na dan, 365 dana u godini. Osim svojih temeljnih zadaća zapovjednika Opslužne bojne ZzP-a, ujedno sam i zapovjednik vojarne "1. gardijske brigade Tigrovi - Croatia" Zagreb, gdje mi je primarna zadaća organizacija života i rada djelatnika stacioniranih u vojarni i samo upravljanje vojarnom sukladno Pravilniku o službi u OSRH.

Kad sam postao zapovjednik Bojne, a i prije kao zamjenik zapovjednika Bojne, prvi mi je cilj bio obići sve lokacije na kojima se nalaze ustrojstvene celine Opslužne bojne (tad ih je bilo puno više) i otići među ljudi, obići svaku građevinu, svaki prostor (frizerski salon, krojački servis, benzinsku postaju, kotlovnici, opskrbne servise, skladišta...) i upoznati djelatnike.

Niti jedna značajnija, pa i manje značajnija zadaća, koju su provodili djelatnici Opslužne bojne, nije prošla, a da nisam otišao među te marljive namještenike i dao im potporu. Kako je Zapovjedništvo za potporu bilo nositelj obnove vojarni u Sinju, Pločama, Varaždinu, Puli, a u ime ZzP-a nositelj zadaće bila je Opslužna bojna, odgovorna osoba bio sam ja kao zapovjednik Opslužne bojne. Na to sve mogu biti ponosan, kao i zahvalan nadređenim zapovjednicima koji su mi ukazali povjerenje za tako odgovorne zadaće. Svakoj sam zadaći pristupao tako da je što bolje i kvalitetnije odradim, tražeći najbolje rješenje s kojim djelatnicima odradivati zadaću, kojom dinamikom, koristeći resurse na najbolji mogući način, a sve s ciljem pravodobnog i što kvalitetnijeg izvršenja zadaća. Biti na čelu ove postrojbe i voditi dosta složenu organizaciju kakva je Opslužna bojna velik je izazov, ali i veliko zadovoljstvo nakon svake uspješno odradene zadaće. Pripadnici Opslužne bojne vrijedni su i marljivi ljudi, koji nesebično rade i više poslova, pružaju pomoć jedni drugima, rade na terenu te u svakom trenutku pokazuju veliku predanost poslu.

IMATE LI PROBLEMA S POPUNJAVANJEM POSTROJBE I POSTOJI LI TREND DA SE ON PROMIJEŃI?

Imamo dosta izazova. Dob djelatnika (civilnog osoblja) u postrojbi vrlo je visoka s obzirom na to da je riječ o djelatnicima koji su u sastavu OSRH od samog početka. Državni službenici i namještenici, iako su pripadnici Hrvatske vojske, ipak u svojim pravima i obvezama podliježu civilnim propisima o državnim službenicima i namještenicima.

Već puno godina s tržišta rada nismo primili niti jednog namještenika, a oni su okosnica poslova koji su povjereni ovoj postrojbi. Riječ je o obrtničkim zanimanjima koja su danas sve više deficitarna na tržištu u Republici Hrvatskoj. No, pomaka ipak ima, prošle i ove godine Ministarstvo obrane raspisalo je natječaje za prijam novog mlađeg osoblja i očekuje se da će novo osoblje biti primljeno izravno u našu postrojbu te time pridonijeti zadržavanju postojećih sposobnosti Opslužne bojne.

NA KOJI NAČIN SURAĐUJETE S PRIVATNIM SEKTOROM TE RAZNIM DRŽAVNIM INSTITUCIJAMA?

Što se tiče privatnog sektora, Opslužna bojna surađuje onoliko koliko joj omogućuju njezine mjerodavnosti i zakonski propisi. Suradnja s privatnim sektorom ogleda se u provedbi određenih radova i usluga te kupnji određenih materijala i sredstava – sve se to radi na temelju ugovora i odluka tehničkog nositelja koji su potpisani na razini MORH-a. S državnim institucijama surađujemo samo u pogledu provedbe točno određenih zadaća i poslova temeljem prethodno donesenih odluka u Ministarstvu obrane i zapovijedi načelnika Glavnog stožera OSRH. Kao primjer dobre suradnje, moram istaknuti potpisani sporazum odnosno suradnju ministarstava obrane i hrvatskih branitelja u pogledu pružanja potpore Upravi za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja od ustrojenog Pododsjeka za ekshumacije Opslužne bojne ZzP-a i pripadnika Hrvatske kopnene vojske. Pododsjek provodi zadaće ekshumacija posmrtnih ostataka iz razdoblja Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja, prijevoz posmrtnih ostataka u ustanove za identifikaciju, priprema ekshumiranih posmrtnih ostataka za identifikaciju, prijevoz do mjesta ukopa, održavanje zajedničke grobnice neidentificiranih posmrtnih ostataka na Krematoriju, Mirogoj, Zagreb.

KOLIKO SU SE MEĐUNARODNE VJEŽBE, MISIJE I OPERACIJE U KOJIMA SU PRIPADNICI SUDJELOVALI POKAZALE ZNAČAJNIM ZA POSTROJBU?

Što se tiče međunarodnih vojnih vježbi i misija, Opslužna bojna redovito participira u gotovo svim aktivnostima postrojbi i zapovjedništava Hrvatske vojske. Sastavni dio poslova opslužništava jest i obavljanje finansijskog i materijalnog poslovanja. Pripadnici Opslužne bojne redovito su angažirani kao voditelji logističke potpore - Real Life Support (RLS) na vojnim vježbama, a sve više i kao voditelji Nacionalnog elementa potpore (NEP) te kao logistički dočasnici i dočasnici za materijalno-financijsko poslovanje u misijama, na što moramo biti ponosni.

Znanje koje su djelatnici stekli u Opslužnoj bojni uspješno primjenjuju u vojnim vježbama, misijama i operacijama, a i znanje koje imaju nakon povratka iz misije ili vježbe korisno je i u njihovu svakodnevnom radu u postrojbi. Stečena znanja i vještine najčešće dolaze do izražaja u zadaćama pružanja potpore snagama NATO-a i partnerskih zemalja prilikom izvođenja zajedničkih obučnih i vježbovih aktivnosti.

Potpore zemlje domaćina (Host Nation Support - HNS) kompleksna je logistička funkcija posebice kad je riječ o velikim međunarodnim vojnim vježbama stranih oružanih snaga na teritoriju Republike Hrvatske. Za svu vojnu logističku potporu na našem teritoriju kao i vojne vježbe glavni pružatelj logističke potpore upravo je Zapovjedništvo za potporu, a na taktičkoj razini sudjeluje i Opslužna bojna kao provoditelj stvarne logističke potpore u vojnim lokacijama (vojarnama, poligonima). Odgovornim i profesionalnim izvršenjem tih zadaća pripadnici Opslužne bojne na najbolji mogući način pridonose razvijanju pozitivne percepcije o Hrvatskoj vojsci i širenju pozitivnog ugleda Republike Hrvatske u međunarodnom okružju.

KAKVU JE ULOGU POSTROJBA IMALA U REAKCIJI NA AKTUALNE KRIZNE SITUACIJE, TJ. POPLAVE, POŽARE, POTRESE I PANDEMIJU?

Jedna od zadaća Hrvatske vojske u mirnodopskim uvjetima pružanje je pomoći lokalnoj zajednici i civilnim institucijama Republike Hrvatske u elementarnim nepogodama i prirodnim katastrofama. Slijedom toga Opslužna bojna imala je i ima značajnu ulogu u reakcijama na sve krizne situacije koje su nas zadesile proteklih godina od požara, poplava, snježnog nevremena pa sve do potresa i pandemije. Za te krizne situacije Hrvatska vojska ima razrađene

Opslužna bojna postrojba je Zapovjedništva za potporu nadležna za pružanje stacionarne logističke potpore postrojbama i zapovjedništvima Hrvatske vojske u dodijeljenim vojarnama i na izdvojenim objektima

operativne planove, a sastavni dio logističkih namjenskih snaga upravo čine pripadnici Opslužne bojne Zapovjedništva za potporu.

U nedavnom potresu u Sisačko-moslavačkoj županiji djelatnici Opslužne bojne reagirali su nesebično i profesionalno i odradili zahtjevnu zadaću. Na dan potresa, koji je zadesio i samu vojarnu "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji, u vojarnu je smješteno više od 500 civilnih osoba iz staračkih domova, a u vojarni je trebalo osigurati struju, vodu, grijanje, opremu, pogonsko gorivo i prehranu, s obzirom na to da je u trenutku potresa vojarna ostala bez toga. Za električnu energiju osposobljeni su agregati i pušteni u funkciju, voda je osigurana s cisternama s pitkom vodom i vodom u boci, a smještajni kapaciteti opremljeni su krevetima i posteljinom koja je dolazila s drugih vojnih lokacija Opslužne bojne i uz pomoć ostalih postrojbi i pripadnika Zapovjedništva za potporu. Sve je bilo u funkciji do večeri istog dana.

Upravo ova krizna situacija pokazala je spremnost i požrtvovnost svih pripadnika Opslužne bojne, njihovu spremnost i sposobnost da uspješno i na ponos Hrvatske vojske izvršavaju ovake izazovne zadaće. Pripadnici Opslužne bojne opravdavaju povjerenje Hrvatske vojske kao institucije kojoj narod najviše vjeruje!

5. CSDP OLIMPIJADA

Kadeti iz 14 zemalja EU-a natjecali su se na 5. Olimpijadi znanja iz područja zajedničke sigurnosne i obrambene politike, a najboljima su 14. srpnja na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu dodijeljene nagrade

MEDUNARODNOM SURADNJOM DO SIGURNIJE EUROPE

Na Hrvatskom vojnem učilištu "Dr. Franjo Tuđman" u Zagrebu održana je 14. srpnja ceremonija uručenja nagrada najboljim natjecateljima 5. Olimpijade znanja iz područja zajedničke sigurnosne i obrambene politike (5. CSDP - Common Security and Defence Policy Olympiad).

Na Olimpijadi je sudjelovalo 40 kadeta iz 14 zemalja članica EU-a koje su nominirale njihove vojnoobrazovne ustanove. Kadeti su se natjecali u pisanju eseja na teme koje je predložila Implementacijska grupa iz područja zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU-a.

Olimpijada se trebala održati 2020. godine u Dubrovniku, ali zbog pandemije koronavirusa održana je *online* te su nagrade dodijeljene najboljim esejima, čiji su autori sredinom srpnja stigli u Zagreb kako bi primili svoje zaslужene nagrade.

Prvo mjesto osvojio je kadet Nikolaus Pachucki-Bammer s Terezijanske vojne akademije iz Austrije, drugo mjesto pripalo je kadetkinji Tinji Zerzer s iste akademije, a treće mjesto osvojio je kadet Šerban-Ionuț Oboroceanu s Vojne tehničke akademije "Ferdinand I." iz Rumunjske. Dodijeljena je također i posebna nagrada za osmišljavanje dizajna odnosno plakata Olimpijade, koja je pripala kadetu Alexanderu Kernu s akademije iz Austrije.

PODIZANJE INTEROPERABILNOSTI

Predsjednik Implementacijske grupe za provedbu Vojnog Erasmusa brigadir Harald Gell s Terezijanske vojne akademije iz Austrije u pozdravnom je govoru čestitao pobjednicima te izrazio žaljenje zbog otkazivanja Olimpijade znanja u Dubrovniku. Istodobno je izrazio zahvalnost Hrvatskoj i Hrvatskom vojnem učilištu na svemu što su učinili u orga-

nizaciji Olimpijade u ova izazovna vremena.

Implementacijska grupa izvršno je tijelo sastavljeno od predstavnika vojnih obrazovnih ustanova zemalja članica EU-a, koja rukovodi svim aktivnostima povezanim s Vojnim Erasmusom.

Kako je naglasio brigadir Gell, cilj je inicijative "harmonizacija osnovnog vojnog obrazovanja europskih časnika i podizanje razine interoperabilnosti čime se unapređuje europska sigurnost". Implementacijska grupa promovira europsku sigurnosnu i obrambenu kulturu tako da među kadetima promovira vrijednosti i ideje kako bi se lakše i uspješnije suočili sa sadašnjim i budućim sigurnosnim izazovima, a sve to u skladu je sa zajedničkom sigurnosnom i obrambenom politikom Europske unije.

Europska inicijativa za razmjenu mladih časnika inspirirana Erasmus programom, poznata kao Vojni Erasmus i "EMILYO", promovirana je 2008. godine na sastanku Vijeća EU-a u formatu ministara obrane, formiranjem Implementacijske grupe.

TEKST

Petra Kostanjšak

FOTO

Darko Sertić

5. CSDP OLIMPIJADA

Olimpijada se trebala održati 2020. godine u Dubrovniku, ali zbog pandemije koronavirusa održana je *online* te su nagrade dodijeljene najboljim esejima

RAZMJENA ČASNIKA I KAPETA

Zapovjednik HVU-a general Mate Pađen nakon uručenja nagrada zahvalio je svima na dolasku. "Čast mi je ugostiti vas ovdje na HVU-u. U ovoj prostoriji na istom mjestu okupile su se mlade snage i iskusni pripadnici oružanih snaga, što mi je drago vidjeti. Uživamo raditi s mladima, a posebno podržavamo razmjenu mladih časnika i kadeta, program koji je počeo 2008. godine. Razvio se u nešto na što smo danas jako ponosni. Riječ je o programima koji pomažu da se bolje razumijemo, razmjenjujemo znanja, pripremamo za budućnost kako bismo zajedničkim snagama branili slobodu," rekao je general Pađen i dodao: "Čestitam pobjednicima, zasluzili su istaknuvši se, među ostalim, što je za njih motivirajuće jer znaju da su na dobrom putu u svojoj karijeri. Svima želim sve najbolje u budućoj karijeri, siguran sam da će biti sjajni časnici, a ovo su dobri temelji za obavljanje našeg časnog posla," zaključio je u svojem govoru zapovjednik HVU-a.

ESDC

OLIMPIJADA ZNANJA

OLIMPIJADA ZNANJA
Europsko učilište za sigurnost i obranu (ESDC) svake dvije godine organizira Olimpijadu znanja iz područja zajedničke sigurnosne i obrambene politike na kojoj mogu sudjelovati kadeti iz zemalja članica EU-a odnosno kadeti vojnih obrazovnih institucija članica koje su pristupile inicijativi.

Olimpijada se održava u zemlji članici koja u prvom dijelu godine predsjeda EU-om. S obzirom na to da je Republika Hrvatska predsjedala EU-om u prvoj polovini 2020. godine, HVU je došao na red kao organizator i domaćin 5. Olimpijade, koja se trebala održati 1. do 5. lipnja 2020. u Dubrovniku. Vojne obrazovne ustanove zemalja članica EU-a nominirale su kadete za sudjelovanje na Olimpijadi koja se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu prijavljeni kadeti napisali su esej na jednu od deset tema koju je utvrdila Implementacijska grupa. Ukupno se iz jedne zemlje moglo prijaviti maksimalno četvero kadeta. Paralelno s tim morali su završiti *online* tečaj o poznавању CSDP-a. Evaluatori iz zemalja koje su prijavile kandidate, pregledavali su i ocjenjivali eseje s tim da evaluatori ne mogu ocjenjivati radeve svojih polaznika.

Svaki esej prošao je dvije evaluacije i provjeru s dvije različite aplikacije radi sprečavanja plagiranja. Po završetku procesa evaluacije utvrđena je lista kadeta koji su se plasirali u rezidencijalnu fazu natjecanja planiranu za 2020. godinu u Dubrovniku, međutim, ona je morala biti odgodena zbog loše epidemiološke situacije. Početkom 2021. odlučeno je da se zadnja faza Olimpijade neće održati, a kao konačni rezultati uzeti su rezultati evaluacije pisanih eseja kadeta. HVU se kao organizator 5. Olimpijade obvezao održati prigodnu svečanost za pobjednike.

Prvo mjesto osvojio je kadet Nikolaus Pachucki-Bammer s Terezijanske vojne akademije iz Austrije, drugo mjesto pripalo je kadetkinji Tinji Zerzer s iste akademije, a treće mjesto osvojio je kadet Šerban-Ionuț Oboroceanu s Vojne tehničke akademije "Ferdinand I." iz Rumunjske

VOJARNA "123. BRIGADE HV"

TEKST

OJI

FOTO

Filip Klen

PRISEGNUO

191

"Ovo nije posao, ovo je služenje državi 24 sata i kao takvi moramo biti primjer društvu i biti uzor svim novim generacijama ročnica i ročnika koji se odlučeći istim putem kao i vi. Ispred nas je vrijeme izazova, vrijeme opremanja i modernizacije HV-a," poručio je 31. naraštaju ročnih vojnika na dragovoljnem vojnom osposobljavanju ministar obrane Mario Banožić

U vojarni "123. brigade HV" u Požegi 16. srpnja 2021. svečano je prisegnuo 31. naraštaj ročnih vojnika na dragovoljnem vojnom osposobljavanju.

Domovini je prisegnuo 191 ročnik, među kojima je 29 žena, a ovo je treći naraštaj ročnika u 2021. godini, čija obuka traje od 2. srpnja do 27. kolovoza.

Svečanoj prisezi ročnika nazočio je predsjednik RH i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske Zoran Milanović sa suradnicima, ministar obrane Mario Banožić, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga admiral Robert Hranj, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić, zapovjednik Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" brigadni general Željko Ljubas i drugi.

Predsjednik Zoran Milanović čestitao je ročnicima na upornosti pri svladavanju svih izazova koji su se pred njih tijekom dragovoljnog vojnog osposobljavanja postavili.

Ovo je treći naraštaj ročnika u 2021. godini, čija obuka traje od 2. srpnja do 27. kolovoza

Ispred nas je vrijeme izazova, vrijeme opremanja i modernizacije HV-a," rekao je ministar i dodao: "Na taj način, bit će lakše i razvijati se, a i HV i MORH stajat će iza vas u svakom trenutku. Vaša mladost, znanja koja sa sobom nosite i nove ideje potrebni su Hrvatskoj vojsci kako bi se pripremila i kako bi se nosila s izazovima budućnosti." Na kraju je ministar Banožić poručio kako je ove godine u planu primanje u sustav minimalno tri naraštaja dragovoljnih ročnika, odnosno oko tisuću ročnica i ročnika.

NOVA ZNANJA I VJEŠTINE

Admiral Hranj čestitao je dragovoljnim ročnicima na prisezi koja je, kako kaže, svečani čin koji u svakom društvu ima poseban značaj te je od posebnog društvenog interesa.

"Mogli bismo reći da je prisega svojevrsni moralni ugovor između vas i države, kojim se obvezujete na profesionalno, predano i etično postupanje u izvršavanju svojih dužnosti, a što podrazumijeva i spremnost na žrtvu. Drago mi je i vjerujem da ovim činom potvrđujete svoje opredjeljenje da budete profesionalni vojnici," poruka je admirala Hranja.

Od uvođenja dragovoljnog vojnog osposobljavanja 2008. godine do danas obuku je završilo 9843 ročnika, od toga 8495 muškaraca i 1348 žena.

Ročnik Luka Knežević iz Zagreba odlučio se na dragovoljno vojno osposobljavanje nakon završetka fakulteta ekonomije i financija u SAD-u: "U ova dva tjedna uvjerio sam se koliko je ovo jedno pozitivno iskustvo, upoznao sam perspektivne i pametne mlade ljude iz svih dijelova Lijepe Naše. Svi oni imaju svoje različite priče pa je samim time još bolji doživljaj biti u vojsci jer imamo osjećaj kolektiva."

Ročnica Nikolina Knežević iz Posedarja magistrica je šumarstva i kako kaže, cilj joj je postati časnica Hrvatske vojske i časno služiti domovini.

"Na dragovoljno vojno osposobljavanje odlučila sam se iz znatiželje, imala sam želju steći nova znanja i vještine te pomicati vlastite granice, ali i iz ljubavi prema domovini," rekla je ročnica Knežević.

ROČNI VOJNIK

ZNANJE I NOVE IDEJE

Obrativši se ročnicama i ročnicima u požeškoj vojarni, ministar obrane istaknuo je kako upravo oni kao buduće priпадnici i pripadnici Hrvatske vojske, imaju priliku nastaviti put izgradnje i jačanja Hrvatske vojske koji su hrvatski branitelji započeli prije 30 godina. Također, ministar je zahvalio i njihovim obiteljima na potpori koju su im dale tijekom provođenja obuke.

"Podsjećam, od onog trenutka kad se odlučite biti hrvatski vojnici, odora koju nosite, oznaka koju ćete nositi na njoj te zastava koju ćete gledati svako jutro, neka vam bude podsjetnik iz čega je i kako nastala Hrvatska vojska, na koji je način opremljena Hrvatska vojska i da je danas kao takva, iznimno cijenjena i priznata u svim mirovnim misijama i operacijama te zadaćama, koje obavlja na častan i pošten način," rekao je ministar obrane.

"Ovo nije posao, ovo je služenje državi 24 sata i kao takvi, moramo biti primjer društvu i biti uzor svim novim generacijama ročnica i ročnika koji se odluče ići istim putem kao i vi.

LJETNE OLIMPIJSKE IGRE

20 UGOVORNIH PRIČUVNIKA IDE U TOKIO

Ugovorni pričuvnici OSRH na Olimpijskim igrama natjecat će se u devet sportova u kojima će tražiti svoj put do olimpijske medalje, a to su atletika, gimnastika, hrvanje, jedrenje, judo, karate, streljaštvo, taekwondo, veslanje

TEKST
Ivan Šurbek
FOTO
arhiva HVGI-ja

Među 59 hrvatskih sportaša koji će predstavljati Hrvatsku na XXXII. Ljetnim olimpijskim igrama u Tokiju bit će i 20 ugovornih pričuvnika OSRH. Od osamostaljenja Republike Hrvatske i proglašenja neovisnosti Hrvatska je sudjelovala na svim olimpijskim igrama. Prve igre pamtimos ponajviše po uspjehu hrvatske košarkaške reprezentacije koja je 1992. godine u Barceloni poražena u finalu od američkog *dream team* predvođenog najboljim košarkašem svih vremena Michaelom Jordanom. Bio je to velik uspjeh za mladu državu, a uspjeh košarkaške reprezentacije predvođene pokojnim Draženom Petrovićem te Tonijem Kukočem, Dinom Rađom, Franjom Arapovićem i ostalim sjajnim košarkašima uve-like je pomogao u promociji Republike Hrvatske u svijetu. Ovaj se uspjeh smatra jednim od najvećih uspjeha hrvatskog sporta. Od tada do danas hrvatski sportaši nanizali su brojne uspjehe na olimpijskim igrama. Medalje su hrvatski sportaši odnosili iz Atlante, Sidneyja, Atene, Pekinga, Londona i Rija de Janeira ponosno predstavljajući Lijepu Našu u svijetu. Također, osim na ljetnim, uspjesi su se nizali i na zimskim olimpijskim igrama. Uspjesima na XXXII. Ljetnim olimpijskim igrama, koji se zbog pandemije održavaju godinu dana kasnije, hrvatski se sportaši nadaju i ove godine. Odgoda i pomicanje Olimpijskih igara neki-

MINISTAR BANOŽIĆ PRIMIO VRHUNSKE SPORTAŠE UOČI ODLASKA NA OI

Ministar obrane RH Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga admiral Robert Hranj primili su 12. srpnja u Ministarstvu obrane vrhunske sportaše – ugovorne pričuvnike Hrvatske vojske koji su izborili odlazak na Olimpijske igre Tokio 2020., koje su zbog pandemije koronavirusa odgođene za 2021. godinu.

Sastanku su nazočili i predstavnici Hrvatskog olimpijskog odbora, predvođeni predsjednikom Zlatkom Matešom te predstavnici Hrvatskog judo saveza, na čelu s počasnim predsjednikom Tomislavom Čuljkom. Ministar Banožić istaknuo je kako je od ukupno 42 pričuvnika Hrvatske vojske njih čak 20 izborilo nastup na Olimpijskim igrama. "To je uistinu veliko postignuće i na tome vam čestitam u ime svih pripadnika Hrvatske vojske i djelatnika Ministarstva obrane. Ponasni smo na vas i na vaše rezultate i sretni što ste dio obitelji Hrvatske vojske," rekao je ministar obrane te naglasio kako je mukotrpan rad protkan poštanjem i časti, rad koji daje vrhunske rezultate.

"Mnogi od vas će postići baš ono što su željeli cijeli život, a to je doći do medalje. Neki će u tome uspjeti, ali i oni koji u tome ne uspiju, znajte da ste već uspjeli samim dolaskom na Olimpijske igre. Pobjeda je samim time što ste predstavili svoju zemlju u najboljem svjetlu," rekao je Banožić.

Ministar je sportašima poželio puno sportske sreće, dobru atmosferu i uspjeh u Japanu: "Siguran sam da ćemo se poslije Olimpijskih igara naći ponovno ovdje u Ministarstvu obrane i zajedno proslaviti vaše vrhunske rezultate. Sve ono što budete ostvarili, bit će sigurno zapamćeno, i svima nama na ponos."

Predsjednik Hrvatskog olimpijskog odbora Zlatko Mateša zahvalio je Vladi Republike Hrvatske, Ministarstvu obrane i Hrvatskoj vojsci na velikoj potpori vrhunskim sportašima – ugovornim pričuvnicima u ostvarivanju što boljih sportskih rezultata. "Kad bismo na trenutak zamislili da su ovi mladi sportaši, koji su ugovorni pričuvnici Hrvatske vojske jedan sportski klub, vi biste sigurno bili najtrofejniji klub u zemlji. Upravo navedeno govori o značaju projekta Hrvatskog olimpijskog odbora i Ministarstva obrane," istaknuo je Mateša. Judašica Barbara Matić i veslač Damir Martin kazali su kako su zadovoljni pripremama te da će na Olimpijskim igrama dati najbolje od sebe kako bi postigli rezultate na ponos Hrvatske vojske i domovine.

(OJI)

LJETNE OLIMPIJSKE IGRE

ma je od hrvatskih sportaša odmogla u pripremi i očuvanju forme, dok je nekima pak jednogodišnja odgoda dobrodošla kako bi uhvatili pravu formu i bili na vrhunskoj razini spremni upustiti se u borbu za najsajnija odličja.

U svim tim uspjesima hrvatskog sporta kroz sve nastupe na Olimpijskim igrama dio zasluga ide zasigurno i Hrvatskoj vojsci, koja je kroz svoj program ugovorne pričuve pomogla mnogim hrvatskim sportašima da se lakše nose s izazovima u svojoj karijeri dajući im pritom svu moguću potporu, a sami sportaši na najbolji su način vraćali ukazano povjerenje svojim nastupima kojima su obradovali hrvatsku javnost. Ove godine na Olimpijskim igrama u Tokiju sudjelovat će čak 20 sportaša koji su ugovorni pričuvnici Oružanih snaga Republike Hrvatske. Natjecat će se u devet sportova u kojima će tražiti svoj put do olimpijske medalje, a to su atletika, gimnastika, hrvanje, jedrenje, judo, karate, streličarstvo, taekwondo, veslanje.

FAVORITI ZA MEDALJE

Najistaknutiji favoriti za osvajanje olimpijske medalje bit će zlatna braća iz Rija Valent i Martin Sinković, koji su ove godine ponovno zasjeli na tron svjetskog i europskog veslanja osvojivši naslov europskih prvaka u talijanskom Vareseu. Sinkovići love svoje prvo zlato na Olimpijskim igrama u disciplini dvojac bez kormilara, a do sada su se s olimpijskih igara uvijek vraćali s medaljama oko vrata. Osim već spomenutog Rija, braća su srebrnu medalju osvojili i u četvercu na pariče i to 2012. godine u Londonu. Na tim igrama medalju je uz braću Sinković u četvercu osvojio i Damir Martin koji će također u Tokiju braniti boje hrvatskog veslanja. Martin je prije pet godina u fotofinišu utrke u Riju ostao bez zlatne medalje, a pobijedio ga je Novozelanđanin Mahe Drysdale. Zadnjih nekoliko godina Martin se borio s ozljedama, no vjerujemo kako su one stvar prošlosti i kako Martin ponovno može do uspjeha u Tokiju iako je on sam rekao kako je za njega najveća čast što može predstavljati Hrvatsku na Olimpijskim igrama te da se treba boriti dokle god postoji šansa za osvajanje medalje.

U sjajnoj formi na Olimpijske igre u Tokio dolazi i Barbara Matić koja se nedavno okitila naslovom svjetske prvakinje u judu na Svjetskom prvenstvu u Budimpešti. Matić je u svojoj kategoriji do 70 kg bila najbolja, a uz naslov svjetske prvakinje tu je i osvojen Grand Slam u judu iz 2020. godine. Ovi uspjesi samo potvrđuju njezinu sjajnu formu i guraju je među kandidatkinje za medalju na nadolazećim igrama. Za olimpijsku medalju u judu borit će se i njezina klupska i reprezentativna kolegica 22-godišnja Karla Prodan u toj kategoriji do 78 kilograma.

Uz Barbaru Matić, još jedan ugovorni pričuvnik dolazi na Olimpijske igre s naslovom svjetskog prvaka. Riječ je o 25-godišnjem karatistu Ivanu Kvesiću koji je svoj naslov svjetskog prvaka osvojio u Madridu 2018. u kategoriji do 84 kilograma. Kvesić je na Olimpijske igre stigao izravno izborivši svoje mjesto u teškoj konkurenciji izbjegavši pritom i nastup na kvalifikacijskom turniru u Parizu. Nažalost, smanjenje broja kategorija u karateu onemogućilo je nastup još ponekom hrvatskom sportašu ili sportašici

u karateu, no Hrvatska u Kvesiću ima sjajnog aduta u borbi za olimpijsku medalju. U jedrenju će se od ugovornih pričuvnika natjecati braća Šime i Mihovil Fantela koji će prvi put zajedno nastupiti na Olimpijskim igrama. Na Olimpijskim igrama u Riju Šime Fantela osvojio je zlatno odličje u paru s Igorom Marenićem i to u klasi 470, a sad će u klasi 49er pokušati doći do medalje s četiri godine mlađim bratom Mihovilom. Zlatna braća u zajedničkom nastupu u ovoj klasi već imaju uspjehe, a najviše se ističe naslov svjetskih prvaka osvojen u danskom Aarhusu.

U jedrenju će osim braće Fantela nastupiti 35-godišnji Splitčanin Tonči Stipanović koji je bio srebrni u Riju u klasi laser. Stipanović, osvajač prve olimpijske medalje u jedrenju za Hrvatsku, i dalje je u sjajnoj formi što dokazuje i bronca sa Svjetskog prvenstva u Melbourneu 2020. godine. Za Tončija bi ovo moglo biti i posljednje Olimpijske igre, no morskog vuka nikad ne treba otpisivati. Već je nebrojeno puta dokazao da je forma tu kad zatreba, a da je klasa prema onoj staroj izreci vječna.

SNAŽNA EKIPA

Ana Šimić bit će predstavnica iz redova ugovornih pričuvnika u atletici. Na Olimpijskim igrama hrvatska predstavnica u skoku u vis i nasljednica velike Blanke Vlašić nuda se prolasku u finale i dobrom nastupu u Tokiju. U svojoj riznici medalja ima brončanu medalju s Europskog prvenstva iz 2014. godine. Nastup u Tokiju izborila je preko nacionalnih kvota. Uz Anu Šimić, u atletici će nastupiti i Filip Mihaljević i to u bacanju kugle. Ove je godine osvojio brončanu medalju na Europskom dvoranskom prvenstvu, a odličnu formu dokazao je i popravivši svoj dosadašnji rekord na prvenstvu Hrvatske održanom u lipnju.

Tin Srbić i dalje niže sjajne rezultate u gimnastici. Svjetski prvak u gimnastici na preči iz 2017. godine i dalje osvaja odličja na najvećim svjetskim natjecanjima. Nakon zlata nastavio je sa srebrnim medaljama i, unatoč ozljedama koje su ga snašle, Tin je dalje u samom vrhu te se novom odličju nuda i u svojem prvom nastupu na Olimpijskim igrama. I za njega je nastup u Tokiju nešto posebno, a trenutačna forma gura ga među kandidate za medalju. Srebro s europskog prvenstva u Mersinu u prosincu prošle godine samo je pokazatelj forme. Ove godine smanjio je broj nastupa kako bi se što bolje pripremio za Olimpijske igre.

Nedavno prvenstvo Oružanih snaga u streljaštvu pokazalo nam je koliko dobrih strijelaca ima Hrvatska vojska. Među putnicima na Olimpijske igre nažalost neće biti satnik Željko Posavec zapovjednik streljašta Vrapčanski potok, koji nije uspio izboriti nastup, čime bi postao jedan od najstarijih sudionika na Olimpijskim igrama u ovom sportu, ali i jedini sportaš koji ne dolazi iz redova ugovornih pričuvnika. Međutim, Hrvatska će u streljaštvu ponovo imati zaista snažnu ekipu. Predvodit će je Miran Maričić, Petar Gorša i Snježana Pejčić, a natjecat će se u nekoliko disciplina. Snježana Pejčić, osvajačica brončane medalje s Ol i Pekingu 2008., u Tokiju će se natjecati u disciplini zračne puške i to pojedinačno i u paru gdje će joj partner biti Petar Gorša, kao i u disciplini trostav.

Petar Gorša na Olimpijskim igrama nastupit će u disciplini 50 m puška trostav, zatim 10 metara zračna puška pojedinačno i u paru sa Snježanom Pejčić dok će se Miran Maričić natjecati također u disciplini 50 m puška trostav, te ZPU 10 m.

VIŠE OD NATJECANJA

Jedan od najstarijih olimpijskih sportova, koji je bio u programu prvih modernih Ljetnih olimpijskih igara u održanih u Ateni – hrvanje, Hrvatskoj je omogućio da ima svoje predstavnike i u Tokiju. Put do medalje tražit će jedan od najiskusnijih hrvatskih hrvača grčkorimskim stilom 33-godišnji Božo Starčević. On je nastup na Olimpijskim igrama osigurao kroz kvalifikacije Starog Kontinenta gdje će s ponosom predstavljati Republiku Hrvatsku. Ovaj popularni hrvač u svojoj riznici medalja ima brončanu medalju s Europskog prvenstva u Tbilisiju iz 2013. godine u kategoriji do 74 kg.

Uz Božu Starčevića Hrvatsku će u hrvanju predstavljati i Ivan Huklek. I on je poput Bože Starčevića izborio normu za Olimpijske igre. Sam Ivan rekao je kako je u hrvanju teže izboriti normu za Olimpijske igre nego osvojiti medalju jer je konkurenca

velika, a mjesta na Olimpijskim igrama vrlo je malo. Često na kvalifikacijama bude i po nekoliko sjajnih boraca, a u europskoj kvoti samo su dva mesta koja vode na Olimpijske igre. Huklek će se u Tokiju natjecati u kategoriji do 87 kilograma i za njega će ovo biti prvi nastup na Olimpijskim igrama u kojem se nada što boljem rezultatu. Hrvatskoj je taekwondo donosio oduvijek medalje s različitim međunarodnih natjecanja. Među ugovornim pričuvnicima sestre Zaninović naslijedili su novi mladi natjecatelji i natjecateljice koji imaju isti zadatak - obradovati Hrvatsku novim medaljama. Matea Jelić nedavno je to i učinila i to na Europskom prvenstvu u svibnju kad se okitila naslovom europske prvakinje u kategoriji do 67 kilograma. Nije Matea jedina europska prvakinja, koja će iz redova ugovornih pričuvnika ići put Tokija. Uz nju će hrvatske boje braniti i prvakinja Europe iz Kazana 2018. godine u kategoriji do 49 kg Kristina Tomić. Kristina Tomić i Matea Jelić svoju kvalitetu potvrđuju na brojnim međunarodnim natjecanjima. U taekwondou će im potpora biti i kolega iz reprezentacije Toni Kanaet koji se također nada dobrom nastupu u kategoriji do 80 kg. Kanaet je također osvajao naslov europskog prvaka i zna kako se nositi s pritiskom.

Olimpijske igre poseban su događaj za svakog sportaša. Za mnoge od njih san je nastupiti na događaju koji je za brojne sportaše više od običnog sportskog natjecanja. Hrvatska na ove Olimpijske igre odlazi s brojnim sportašima koji su sjajnu formu pokazali na nedavno održanim natjecanjima.

U uspjesima hrvatskog sporta kroz sve nastupe na olimpijskim igrama dio zasluga ide zasigurno i Hrvatskoj vojsci, koja je svojim programom ugovorne pričuve pomogla mnogim hrvatskim sportašima da se lakše nose s izazovima u karijeri

POVODOM 26. OBLJETNICE OPERACIJE LJETO 95

ABECEDA OPERACIJE

(25. srpnja 1995. - 25. srpnja 2021.)

Hrvatska vojska i Hrvatsko vijeće obrane uspješno su od 25. do 30. srpnja 1995. izvele napadnu operaciju Ljeto 95 na području zapadne Bosne u kojoj su oslobođeni gradovi Glamoč i Bosansko Grahovo. Nakon ove operacije hrvatske su snage bile udaljene svega 10 km od Knina koji je bio sljedeći cilj u pobjedničkom hodu hrvatskih snaga te se uspjeh Ljeta 95 može sažeti u dvije riječi: *Imamo Knin!*

TEKST

Mariško Karačić

IZVORI FOTOGRAFIJA

Gotovina Ante, Napadnji bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga), Zapovjedništvo Zbornog područja Split, Knin, 1996.
4. gardijska brigada Hrvatske vojske Pauci, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991-1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
7. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991-1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
1. hrvatski gardijski zdrug, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991.- 1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
Osnivanje i ratni put 81. samostalne gardijske bojne Hrvatske vojske iz Virovitice, HVIDR-a RH, 81. samostalna gardijska bojna, Zagreb, 2019.

AKTIVNOSTI PRIJE AKCIJE

- Mjesec i pol prije izvedena je akcija Skok 2 u kojoj su hrvatske snage nastavile s napredovanjem na Dinari, a Livanjsko je polje potpuno oslobođeno
- Tri dana prije potpisana je Splitska deklaracija, koja je potvrdila potrebu zajedničkog djelovanja Hrvatske vojske, Hrvatskog vijeća obrane i Armije Bosne i Hercegovine u operacijama oslobađanja okupiranih područja.

BIHAĆ I NJEGOVA SUDBINA

Bihaću je jedino bilo moguće pomoći vojnim pobjedama nad srpskim agresorskim snagama koje su držale njegovo područje pod opsadom pune tri godine te su ga namjeravale okupirati.

CILJ AKCIJE LJETO 95

- Oslobiti gradove Glamoč i Bosansko Grahovo i osigurati uvjete za oslobađanje Knina i okupiranog područja sjeverne Dalmacije i Like
- Oslobiti pritisak srpskih snaga na Bihać
- Staviti pod nadzor neprijateljsku komunikaciju Knin - Banja Luka

ČELNI ZAPOVJEDNICI I POSTROJBE U OPERACIJI

Operacijom je zapovijedao zapovjednik Zbornog područja Split general-bojnik Ante Gotovina dok je načelnik Stožera bio stožerni brigadir Rahim Ademi. Od hrvatskih snaga sudjelovale su postrojbe:

- 4. gardijska brigada
- 7. gbr Pume
- 2. bojna 9. gbr
- 3. bojna 1. gbr
- 1. hrvatski gardijski zdrug
- 81. gardijska bojna Kumovi
- satnija 114. brigade HV-a
- 3. bojna 126. br HV-a
- Izvidničko-diverzantska satnija Glavnog stožera HV-a
- vod Aniterorističke grupe Vojne policije HV-a
- Topničko-raketne skupine HV-a (Topničko-raketni di-
vizijun 5. gbr, 20. topnički divizijun, topništvo Zbornog područja Split)
- 40. inženjerijska bojna HV-a
- Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana sa snagama 91. i 95. zrakoplovne baze
- Ostale snage HV-a u provedbi i potpori operacije
- 1. gbr HVO-a Ante Bruno Bušić
- 2. gbr HVO-a
- 3. gbr HVO Jastrebovi
- 22. diverzantski odred HVO-a
- 60. gardijska diverzantska bojna HVO-a
- Specijalne postrojbe policije iz Hercegovine, Postrojba za posebne namjene Gavran 2 iz Čitluka
- 60. gb HVO-a
- 10. topničko-raketna pukovnija HVO-a
- Snage Vojne policije HVO-a
- Ostale snage HVO-a u provedbi i potpori operacije.

LJETO 95

DINAMIKA AKCIJE

smjer: Crni Lug - Bosansko Grahovo

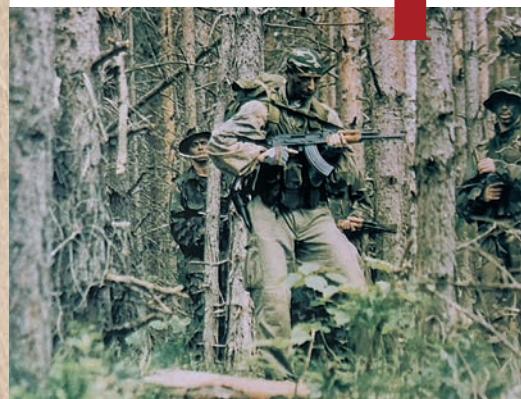
Prvog dana operacije snage 7. gbr probile su neprijateljsku obranu i uspostavile novu za nastavak napada. Na ovom smjeru neprijatelj je doveo pojačanja, vjerojatno s bihaćke bojišnice čime se ostvaruje i jedan od ciljeva operacije oko slabljenja neprijateljskog obruča oko Bihaća. Drugog dana 2. bojna 9. gbr ovladava važnim uporištem Nos nakon čega se spojila sa snagama Puma koje nezaustavljivo dalje napreduju prema Bosanskom Grahovu. Trećeg dana operacije uvođe se i snage 4. gbr što ubrzava napredovanja i okruženje Bosanskog Grahova koje snage 7. i 4. gbr zajedno oslobođaju 28. srpnja. Dodatno, pod nadzor hrvatskih snaga stavljen je i važan strateški prijevoj Derala (965 m) čime je prekinuta neprijateljska komunikacija Knin - Banja Luka.

smjer: planina Šator - Glamoč

Na ovom smjeru napada zajedno su djelovale postrojbe HV-a i HVO-a, a napad je počeo istodobno s probojem prema Grahovu. Prvog dana 81. gb probila je prve neprijateljske položaje i nastavila s oslobođanjem planinskog prostora sjeverno od Glamoča. U borbu se uvode i druge postrojbe te nastavlja približavanje prema Glamoču. Tako je 81. gb djelovala prema komunikaciji Glamoč - Bosansko Grahovo, a 2. gbr HVO-a izbila je na Poljanski vrh ostvarivši time vizualni kontakt s Glamočkim poljem. Ostale snage HVO-a također su usmjerene prema Glamoču napredujući preko prijevoja Koričine. Četvrtog dana Glamoč je stavljen u polukruženje nakon što je 81. gb oslobođila Čoslije u blizini Glamoča nadzirući ga sa sjeverne strane, dok su snage HVO-a nakon ovladavanja Koričine i Kujače Glamoču prišle s južne strane. Također, 1. HGZ porazio je neprijatelj i na Staretini. Petog dana operacije hrvatske su snage ušle u Glamoč i nastavile s potiskivanjem neprijatelja.

ENERGIČNOST NA ŠIROKOJ FRONTI

Hrvatske su snage i u ovoj operaciji potvrdile energičnost u probijanju neprijateljske obrane, posebno prvog dana djelovanja na oba smjera napada. Naime, neprijatelj je bio dobro utvrđen s velikim brojem zalkona i skloništa te s postavljenim minsko-eksplozivnim zaprekama no hrvatske su snage i ovaj put nezaustavljivo napredovale. Učinak je tim vredniji što je u ovoj operaciji fronta bila široka. Tako je na smjeru prema Grahovu oslobođeni prostor bio širine 15 km i dubine 20 km dok je prema Glamoču oslobođeno 1300 četvornih kilometara što čini sveukupno oko 1600 četvornih km oslobođenog područja. Dio javnosti ovoj operaciji naziva i Bosanski Bljesak s obzirom na brzi prodor hrvatskih snaga kao i sveukupnog značenja i za BiH i za Hrvatsku.

FAKTOR IZNENAĐENJA

Iako su hrvatske snage prethodnim Skokovima potiskivale neprijatelja na Dinari, pobunjeničke neprijateljske snage sve do dolaska hrvatskih snaga nadomak Knina nisu vjerovali kako će im se to dogoditi. Očekivali su prodor HV-a iz smjera Zadra, Šibenika i Sinja, a hrvatske su im snage došle iza leda upravo s Dinare. Stožerni brigadir Ademi slikovito je pojasnio opravdanost dinarskog smjera jer *tko drži visove, drži i doline*.

GOJKO ŠUŠAK I BRIGA O HRVATSKIM BRANITELJIMA

Ratni ministar obrane RH Gojko Šušak na jednom od sastanaka u Širokom Brijegu s ključnim zapovjednicima operacije na kojem se razgovaralo o pripremi operacije, još je jedanput posebno ponovio poruku o potrebi brige i čuvanja ljudskih života u nastupajućim borbama.

HRZ I PZO U OPERACIJI S MiG-OVIMA

HRZ i PZO u operaciji Ljeto 95 angažiralo je devet aviona i helikoptera. Prvi put u nizu od sedam napadnih akcija i operacija hrvatskih snaga pod zapovjedanjem Zbornog područja Split sudjelovala su dva borbena aviona MiG-21 iz sastava 21. eskadrile lovačkih zrakoplova 91. zb i to trećeg dana operacije kad su djelovali po neprijateljskim položajima sjeverno od Glamoča. Dodatno, još su dva aviona MiG-21 bila spremna za borbeno osiguranje helikoptera Mi-24 koji su također sudjelovali u operaciji te za presretanje neprijateljskih aviona. I ovaj put značajnu potporu pružale su i posade dvaju helikoptera Mi-8 MTV1 iz sastava 95. zb u prijevozu snaga i opreme do područja provedbe operacije pri čemu su prevezli oko 200 vojnika i osoblja te oko 40 tona opreme ostvarivši više od 100 letova i oko 30 sati naleta.

POVODOM 26. OBLJETNICE OPERACIJE LJETO 95

IZ POBJEDE U POBJEDU

Pobjednički hod hrvatskih snaga započeo je akcijom Zima 94 te nastavljen akcijama na Dinari Skok 1 i Skok 2, a Ljeto 95 navjestilo je krunu svih bitaka u Domovinskom ratu, Oluju, koja će započeti bez predaha jer je operacija počela samo četiri dana nakon završetka Ljeta 95.

JEDINSTVENI KUMOVI

Jedno od najutvrđenijih neprijateljskih uporišta bilo je na Šatoru, a zadaću ovladavanja ovim područjem dobila je 81. gardijska bojna Kumovi iz Virovitice na čelu sa zapovjednikom brigadirom Renatom Romićem. Hrabo i junački porazili su neprijatelja te potvrdili status postrojbe koja ne uzmiče i pred najzahtjevnijim borbenim iskušenjima. Tako su ratnici ravnice (Virovitica je na nadmorskoj visini 122 m) postali i vladari planine (Šator 1875 m) čime su stekli posebne simpatije ostalih postrojbi sudionika operacije.

KNINSKA VRATA

Ovladavanje planinskog prijevoja Derale iznad Strmice, na koji su se hrvatske snage pobjedosno uspele i ušle na kninska vrata, kako se zbog strateškog značenja naziva ovaj prijevoj, bio je prijelomni trenutak slamanja neprijateljskog otpora na smjeru napada prema Grahovu. Nakon ulaska na kninska vrata sve pobunjeničke srpske snage u sjevernoj Dalmaciji bile su u poluokruženju, a hrvatske su snage bile desetak kilometara nadomak Knina.

LETEĆE TOPNIŠTVO

U operaciji su borbeno djelovali i helikopteri Mi-24 koji su zbog probojne moći nazvani i Leteće topništvo, a do punog su izražaja došli zajedno sa zemaljskim topništvom i oklopništvom u probijanju neprijateljske obrane. Posebno su bili učinkoviti u smjeru Grahova uništavajući neprijateljske otporne točke, a letačke su posade Mi-24 u ovoj operaciji ostvarile deset letova s oko deset sati naleta. Za operaciju su iz sastava 29. eskadre borbenih helikoptera 91. zb prebažirana tri helikoptera Mi-24 na aerodrom u Sinju.

LJUDSTVO I TEHNIKA

Ljeto 95 donijelo je još povoljniji omjer hrvatskih snaga u odnosu na neprijatelja te je prije pokretanja operacije izgledao: u ljudstvu 1,7 : 1, u oklopništvu 2 : 1 te u topništvu 1,5 : 1. Tako je u odnosu na Skok 2 omjer hrvatskih snaga narastao i u ljudstvu i topništvu dok je oklopništvo zadržano na istoj razini. Sveukupno su hrvatske snage u operaciji brojile 23 900 pripadnika (12 400 iz HV-a i 11 500 HVO-a).

MANEVAR OBUVATOM NA NOS PA NA VELEBIT

Druga bojna 9. gbr (bivša zadarska 84. gb Termiti) u operaciji Ljeto 95 uvedena je u borbu 26. srpnja 1995. kad je obuhvatnim manevrom ovladala kotom Nos što je omogućilo daljnja napredovanja hrvatskih snaga. Zanimljivo je kako je ova postrojba izvučena trećeg dana operacije i odmah prebačena na Velebit odakle je ranije i stigla na livansku bojišnicu.

NAJAVE I PRIČE O DOLASKU MEĐUNARODNIH SNAGA

Nakon Skoka 2 i novih uspjeha hrvatskih snaga, a u vrijeme priprema za Ljeto 95 pojavile su se sve glasnije najave i priče o dolasku međunarodnih snaga za brza djelovanja koje bi uspostavile svoje baze baš na područjima koje su hrvatske snage na Dinari oslobađale. Sve je ostalo na priči, pa je ritam napredovanja hrvatskih snaga postao uskoro glavna priča međunarodne javnosti.

OBILJEŽJA OPERACIJE LJETO 95

Provodila se na dva odvojena, ali i usko povezana smjera: prema Bosanskom Grahovu (razbijanje neprijatelja na okupiranom prostoru RH) i Glamoču (razbijanje neprijatelja u BiH). Sve neprijateljske snage u sjevernoj Dalmaciji dovedene u poloukruženje. Potpuna prevlast hrvatskih snaga na bojištu.

PRIČUVNI POLOŽAJI SRPSKIH POBUNJENIKA

Nakon oslobađanja Grahova, srpski pobunjenici niti u snu nisu mogli zamišljati kako će njihovi pričuvni položaji praktički biti na ulazu u Knin, na Crvenoj zemlji i Strmici. Naime, sjever Knina smatrali su sigurnim te se i nisu pripremali za ovakav scenarij koji im je pripremila 7. i 4. gbr.

RATNE ZGODE IZ OPERACIJE

• Srpski potpukovnik prespavao Ljeto 95

Nakon što su oslobođili Glamoč, pravo iznenađenje za hrvatske branitelje bio je dolazak vojnog kamiona iz Drvara na remont, a u njemu su bili srpski potpukovnik i dva vojnika ne znajući kako je Glamoč pod hrvatskim nadzorom. I ova zgoda govori o brzom prodoru hrvatskih snaga, a srpski se potpukovnik na licu mjesta uvjerio kako njegove vojske više nema ni u Grahovu ni u Glamoču.

• Grahovo nije postalo Pasuljevo

U pobjedničkoj atmosferi operacije Ljeto 95 posebno se pamti komentar generala Ljube Česića-Rojsa koji je na svoj način pojasnio kako bi Grahovo da ga nisu oslobođili postalo Pasuljevo.

SPLITSKA DEKLARACIJA

Predsjednik RH Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike BiH Alija Izetbegović potpisali su u Splitu 22. srpnja 1995. Deklaraciju o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanju političkog rješenja sukladno naporima međunarodne zajednice. Ovaj diplomatski sročen tekst u stvarnosti je značio legalno djelovanje hrvatskih snaga na rubnim područjima BiH u zajedničkoj borbi protiv agresorskih srpskih snaga.

ŠTO SE U JAVNOST PUŠTALO UOČI LJETA 95

Operacija Ljeto 95 ponudila je i posebne oblike djelovanja HV-a, a sve u cilju postizanja iznenađenja prema neprijatelju i zadržavanja tajnosti priprema za operaciju. Tako se uoči operacije na Hrvatskoj televiziji u prvom planu promovirala uspješnost turističke sezone, a puštale su se i snimke kako su 4. i 7. gbr na odmoru u Splitu i Varaždinu. Naravno, istina je bila potpuno drugačija jer su brigade već bile na polaznim položajima za napad.

TOPNIČKO-RAKETNA POTPORA

Uspjehu hrvatskih snaga pridonijeli su i učinkovita topničko-raketna djelovanja koja su svu moć pokazala u paljbenoj pripremi na početku operacije koja je počela u zoru. S pomičanjem crte naprijed topništvo se pravodobno premještao na nove paljbe položaje i tako u stopu pratilo pješačke snage.

U PARU

Na smjeru napada prema Bosanskom Grahovu od 27. srpnja 1995. zajedno počinju djelovati dvije gardijske brigade, 4. i 7., koje su ratna prijateljstva već ranije učvrstila na Dinari, a Ljeto 95 bilo je trasa njihova zajedničkog pobjednosnog i nezaustavljivog prodora prema Kninu.

VEČERNJI SASTANCI KLJUČNOG OSOBLJA

Nakon svakog dana operacije ključno zapovjedno osoblje provodilo je navečer raščlambe provedenih zadaća te donosilo odluke za nastavak djelovanja. Jedna od takvih odluka bila je i odgoda ulaska hrvatskih snaga u Glamoč u noći 28. srpnja iz sigurnosnih razloga, a to je učinjeno sutradan ujutro čime je nakon Grahova i Glamoč potpuno oslobođen. I operacija Ljeto 95 vođena sa zapovjednog mjeseta hrvatskih snaga u Donjim Rujanima koje su tako postale pobjedničko mjesto u ključnim operacijama Domovinskog rata.

ZABILJEŠKA TZV. SRPSKE VOJSKE KRAJINE

Nakon prodora hrvatskih snaga i oslobođanja Grahova i Glamoča oslabio je srpski napad na Bihać i 5. korpus Armije BiH, a zanimljivo je i objašnjenje tzv. SVK kako je... ovakvom akcijom Hrvatska po drugi put 'spasila' od slamanja 5. K Alijine vojske, jer je primorala Srpsku vojsku da izvrši pregrupisavanje snaga sa Bihaćkog ratišta u cilju zaustavljanja dubljih prodora HV na već pomenutom pravcu napada.

ŽRTVE HRVATSKIH BRANITELJA

U operaciji Ljeto 95 u njezinu napadnom dijelu i poslije do početka VRO Oluja poginulo je 18 hrvatskih branitelje dok je teže ranjeno 26, a lakše oko 129 branitelja.

HKoV

Specijalistička obuka vojnika i prekvalifikacija dočasnika iz izvidničkih vodova u bojnama gardijskih brigada provedena je u vojarni "4. gardijske brigade Pauci" u Kninu te u vojarni i na poligonu "132. brigade HV" u Našicama

Tekst i foto: Obavještajna pukovnija

OBUKA IZVIDNIKA U BOJNAMA GARDIJSKIH BRIGADA

U organizaciji Obavještajne pukovnije GS OSRH i uz potporu Hrvatske kopnene vojske provedena je od 14. lipnja do 9. srpnja specijalistička obuka vojnika i prekvalifikacija dočasnika iz izvidničkih vodova u bojnama gardijskih brigada.

Obućna aktivnost provedena je u vojarni "4. gardijske brigade Pauci" u Kninu i na vojnem poligoni "Josip Markić" za pripadnike Gardijske motorizirane brigade, te u vojarni i na poligonu "132. brigade HV" u Našicama za pripadnike Gardijske oklopno-mehanizirane brigade.

Cilj je navedene obuke stjecanje sposobnosti, znanja i vještina za djelovanje unutar tima/desetine izvidnika te izvršavanje zadaća izviđanja i motrenja u provedbi

obavještajne potpore na taktičkoj razini. Time se nastavlja sustavno ospozobljavanje svih pripadnika OSRH koji provode obavještajne zadaće kako bi ih provodili u skladu s doktrinom vojnoobavještajnog roda OSRH i usvojenim NATO-ovim standardima za svoje vojnostručne specijalnosti.

Specijalističke obučne aktivnosti sličnog koncepta dosad su uspješno provođene za brojne pripadnike vojnoobavještajnih elemenata unutar stožera zapovjedništava u svim granama i rodovima OSRH (odjeli, odsjeci i pododsjeci), Obavještajnoj pukovniji i vojnoobavještajnim satnjama gardijskih brigada. Sad je, u skladu s planom i programom, provedena obuka s pripadnicima izvidničkih vodova u svim bojnama gardijskih brigada.

Kako nam je rekao voditelj aktivnosti pukovnik Davor Kiseljak, zapovjednik Središta za razvoj i obuku Obavještajne pukovnije, unatoč svim izazovima prouzročenim ograničenjima zbog pandemije i ekstremno visokim temperaturama, polaznici su tijekom aktivnosti pokazali visoku motiviranost i profesionalnost.

NIŽE TAKTIČKE RAZINE

Obuka je provedena u skladu s NATO-ovim standardima i razvija početne elemente interoperabilnosti sa saveznicama. Tematika je bila posebno prilagođena za niže taktičke razine izvidnika u modernom operativnom okružju, koje uz tradicionalne vojne ugroze djeluju uz dopunske izazove hibridnog, informacijskog i psihološkog ratovanja.

Unutar prvog dijela provodila se teorijska obuka s naglaskom stavljenim na osnove vojnoobavještajne potpore, informacije i obavještajne proizvode, obavještajni ciklus i njegove elemente, upoznavanje s obavještajno-sigurnosnim sustavom RH i njegovom organizacijom, doktričnim načelima vojnoobavještajnog roda u OSRH, obavještajnim disciplinama, združenim obavještajnim djelovanjem, motrenjem i izviđanjem, obavještajnom pripremom operativnog okružja, informacijskim operacijama, obavještajnim izvešćima, psihološkim operacijama te protuobavještajnim djelovanjem i sigurnosti.

Unutar drugog dijela polaznici su prolazili praktičnu obuku koju su provodili instruktori iz Središta za razvoj i obuku te ostalih ustrojstvenih cjelina Obavještajne pukovnije te izvidnici vojnoobavještajnih satnija gardijskih brigada HKoV-a, koji imaju veliko izvidničko iskustvo stečeno kroz Domovinski rat, NATO-ova školovanja u inozemstvu te NATO-ove i UN-ove misije u svijetu.

Polaznici su prošli intenzivnu terensku obuku za taktičke procedure izvidnika, korištenje optoelektronike, naprednu topografiju, korištenje komunikacijsko-informacijskih sustava

Uspješnim završetkom obučne aktivnosti polaznici su stekli vojnostručnu specijalnost izvidnik na taktičkoj razini

i procedura te prvu pomoć (taktičko zbrinjavanje unesrećenog u borbi). Pojedinci su ocjenjivani kroz provedbu zajedničkih zadaća cijelog tima.

SPECIJALISTIČKE VOJNE VJEŠTINE

Većina polaznika dosad je prošla samo obuke za temeljne vojne vještine uz ograničenu specijalizaciju za izvidnike niže taktičke razine, a ova je obuka provedena isključivo za specijalističke vojne vještine vojnoobavještajnog roda.

Uspješnim završetkom obučne aktivnosti polaznici su stekli vojnostručnu specijalnost izvidnik na taktičkoj razini. Na taj su način izvidnici ušli u strukturu vojnoobavještajnog roda OSRH.

U razgovorima s polaznicima tijekom obuke i raščlambom njihovih anonymnih izlaznih anketa u kojima otvoreno mogu navesti iskrene pohvale, kritike, mišljenja i prijedloge, izraženo je veliko zadovoljstvo provedenom obukom, posebice zaloganjem te znanjem predavača i instruktora.

Daljnjim obučavanjem i usavršavanjem izvidnika, ali i drugih pripadnika vojnoobavještajnog roda na nižim taktičkim razinama, podiže se razina sposobljenosti i usavršavanja vojnoobavještajnog roda u cijelini.

Na taj se način stvara kvalitetna osnova za buduću popunu vojnoobavještajnih satnija gardijskih brigada i ustrojstvenih cjelina Obavještajne pukovnije GS OSRH čija je misija složenija i raznovrsnija, a obuka izazovnija, detaljnija i dugotrajnija. Polaznici tako stječu puno veće iskustvo za izvršavanje zadaća u domaćem i međunarodnom okruženju.

Cilj obuke stjecanje je sposobnosti, znanja i vještina za djelovanje unutar tima/desetine izvidnika te izvršavanje zadaća izviđanja i motrenja u provedbi obavještajne potpore na taktičkoj razini

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

NOVA GENERACIJA JAPANSKIH OPV-A

Agencija za nabavu, tehnologiju i logistiku (Acquisition, Technology & Logistics Agency – ATLA) Ministarstva obrane Japana potvrdila je napredak planova vezano uz razvoj nove generacije odobalnog ophodnog broda namijenjenog Japanskim samoobrambenim pomorskim snagama.

U videoprilogu objavljenom 1. srpnja ATLA je navela da će se novi OPV-i temeljiti na modularnom konceptu. Imat će veće sposobnosti od OPV-a koji su trenutačno u uporabi, a koncept će povezivati segmente automatizacije, prilagodljivosti, modularnosti i održivosti plovila. OPV-i će imati manju posadu i uključivat će autonomne navigacijske sustave, kao i naprednu opremu za obavještajne, nadzorne i izvidničke misije. Bit će naoružani topovima i strojnicama malog i srednjeg kalibra, a imat će i višenamjenski hangar te prostor na palubi namijenjen modularnim elementima i kontejnerima u skladu s ISO standardom za misijske module. Brodovi će biti dizajnirani tako da imaju mali radarski odraz, budu jednostavniji za održavanje i imaju malu potrošnju goriva. Temelji cjelokupnog razvoja nove generacije japanskih ophodnih brodova udareni su 2019., kad su brodograđevne tvrtke Mitsubishi Heavy Industries (MHI) i Mitsui E&S Shipbuilding predstavile koncepte. MHI je objavio i osnovne brodograđevne značajke klase: istisninu pri punom opterećenju između 1500 i 2000 t, širinu 14 m i duljinu između 85 i 100 m. Očekuje se da će brodovi postizati maksimalnu brzinu veću od 25 čvorova. MHI na temelju tog koncepta OPV-a planira ponuditi i inačicu plovila namijenjenu zadaćama obalnih straža, ali ona će biti isključivo namijenjena izvozu.

Maja PTIĆ GRŽELJ

Foto: GD NASSCO

EURODRONE JE SVE BLIŽE

Ilustracija: Airbus

Projekt razvoja paneuropske besposadne letjelice Eurodrone dobio je sredinom srpnja važan poticaj. Naime, u Rimu je održan sastanak predstavnika tvrtki koje sudjeluju u projektu i predstavnika europske Organizacije za združeni razvoj naoružanja (Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement – OCCAR). Nakon sastanka objavljeno je da je za projekt čiji je službeni naziv Medium Altitude Long Endurance Remotely Piloted Aircraft System (MALE RPAS) iz EU-a odobreno dodatnih sto milijuna eura. Suma će se osigurati preko programa EDIDP (European Defence Industrial Development Programme). Potvrđeno je i da će u listopadu ove godine napokon biti potpisana ugovor za proizvodnju i isporuku 60 dronova (20 "paketa" po tri umrežene letjelice) Španjolskoj, Italiji, Njemačkoj i Francuskoj. Ugovor je vrijedan 7,1 milijardu eura, a isporuke bi trebale početi 2028. godine.

U razvoju letjelice dugog doleta i srednjeg operativnog vručnca leta sudjeluju tvrtke Airbus, Dassault i Leonardo. Imat će dvostruki turboelinski motor, a vršit će obavještajno-nadzorno-izvidničke, kao i borbeno-kinetičke zadaće. Bit će duga 16 i visoka šest metara, s rasponom krila 26 m. Inicijalna maketa u prirodnoj veličini (*mock-up*) prikazana je 21.08. na sajmu zrakoplovstva ILA u Berlinu, a let prvog prototipa očekuje se 2024. godine.

Domagoj VLAHOVIĆ

PRVI TANKER KLASE JOHN LEWIS

Brodograditelj General Dynamics NASSCO krstio je 17. srpnja flotni tanker američke mornarice USNS John Lewis (T-AO 205). Brod je prvi u istoimenoj klasi, NASSCO je počeo gradnju 20. rujna 2018., a 13. siječnja ove godine održana je svečanost porinuća. Trenutačno je planirana isporuka šest tankera, a konačna narudžba mogla bi povećati taj broj na 20. U različitim su fazama gradnje tri buduća tankera spomenute klase: USNS Harvey Milk (T-AO 206), USNS Earl Warren (T-AO 207) i USNS Robert F. Kennedy (T-AO 208). Harvey Milk trebao bi biti porinut ove godine.

Novi tankeri temelje se na oblikovnim rješenjima koja slijede komercijalne standarde. Nadopunjavat će i zamjenjivati aktualnu klasu Henry J. Kaiser čiji su brodovi ulazili u operativnu uporabu od 1986. do 1995. godine. Ta je klasa prvotno imala 18, a trenutačno je na 15 plovila. Temeljna zadaća klase bit će dopuna gorivom brodova američke mornarice kao i letjelica koje se nalaze na nosačima zrakoplova. Kako bi se more zaštitilo od mogućeg onečišćenja gorivom, klasa ima, poput modernih komercijalnih tankera, dvostruku oplatu trupa. Brodovi klase John Lewis duljine su 227,4 i širine 32,4 m, imaju najveći gaz od 10,2 m i istisninu od 49 850 t. Pogon uključuje dva dizelska motora Fairbanks-Morse MAN 48/60 CR i dvije osovine. Dostizat će najveću brzinu od 20 čvorova s doplovom od 6147 NM pri krstarećoj brzini. Predviđena je posada od 125 članova. Brod ima i sletnu palubu, pet stanica za dopunu gorivom i dvije platforme za transport suhog tereta. U svrhu samozaštite može biti naoružan teškim strojnicama kalibra 12,7 mm, sustavom namijenjenim bliskoj borbi Phalanx CIWS ili sustavom za protuzračnu obranu SeaRAM.

Maja PTIĆ GRŽELJ

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Američki marinci na amfibijsko-jurišnom brodu USS Amerika vježbaju s jurišnom puškom M4 postupke koji se poduzimaju prilikom zastoja

Situacije kad puška, pištolj, revolver ili strojnica ne opaljuju mogu dovesti do događaja s fatalnim ishodima. Stoga je za sve strijelce iznimno bitno da prepoznaju situaciju i na nju pravilno reagiraju

OPASNİ ZASTOJI

TEKST Marko Cerovečki i Andrej Smolek

U skladu s člankom 28. Zakona o nabavi i posjedovanju oružja građana (Narodne novine, br. 94/18 i 42/20), s oružjem i streljivom mora se postupati s osobitom pažnjom, koja se pokazuje kroz pravilno čuvanje, pravilno i stručno rukovanje, nošenje, prenošenje i držanje u ispravnom stanju. U skladu s člankom 35. spomenutog Zakona, vlasnik oružja dužan je oružje održavati u ispravnom stanju i njim pravilno i pozorno rukovati.

Iako se prepostavlja da proizvođač isporučuje tehnički ispravno oružje, može se dogoditi nepredviđena situacija u vidu tehničkih izvedbenih pogrešaka ili nedostataka u samim materijalima od kojih je oružje izrađeno. Kako bi se te situacije svele na najmanju moguću mjeru, proizvođač vrlo detaljno ispituje svako oružje

STRELJAČKO NAORUŽANJE

prije nego što ga pusti u prodaju. Uz njega, naravno, isporučuje upute za uporabu u kojima postavlja rigidne i obvezujuće preporuke kako bi oružje besprjekorno funkcioniralo isključivo na način za koji je konstruirano i proizvedeno. Međutim, vatreno oružje, preciznije rečeno streljačko oružje, uvijek je samo dio potencijalnog problema odnosno izvanrednog događaja ili incidenta. Ključnu ulogu ima sam korisnik – strijelac.

OBVEZUJUĆI KRITERIJI

Streljivo za streljačko naoružanje svakako je dodatna varijabla koja pridonosi pojavi potencijalnih problema. Pritom ne treba isključiti ni ostale moguće čimbenike na koje posredno ili neposredno utječe korisnik vatrenog oružja. Tu se može izdvojiti nepravilno i/ili neodgovarajuće korištenje sredstava za održavanje u obliku otapala i maziva. Problemi i nepravilnosti mogu se javiti i kod pribora i materijala za održavanje, periodike i postupka održavanja, uvjeta skladištenja oružja i streljiva, kao i periodičnog pregleda kad oružje i streljivo dulje nije u uporabi. Tu ne treba isključiti ni potrebu za stručnim pregledom koji provode ovlaštene osobe, odnosno redoviti servis u spe-

Instruktor iz ukrajinske vojske pokazuje kako se čisti jurišna puška uoči vježbe. Kontinuirano i temeljito čišćenje jedan je od glavnih načina prevencije zastoja

Svatko tko zaduži streljačko oružje treba prije uporabe izvršiti njegovu funkcionalnu provjeru

Foto: US Navy / Mass Communication Specialist 1st Class Amanda Dunford

cijaliziranim radionicama i slično. Iako proizvođač nastoji upoznati korisnika vatrenog oružja s detaljnim postupcima navedenim u uputama, na njih primarno može i mora utjecati sam korisnik.

Nadalje, stručni predlagatelj odnosno zakonodavac, koji je u općem kontekstu država, jasno i nedvosmisleno ističe ispravnost kao jedan od važnih i obvezujućih kriterija za posjedovanje oružja kod krajnjih korisnika. Neovisno o tome odnosi li se navedeno na institucionalni ili privatni sektor, s obzirom na tehničku izvedbu oružja i sigurnosne procedure koje propisuje proizvođač, ispravnost vatrenog oružja ključna je za sigurnost.

Foto: US Army Europe / Staff Sgt. Elizabeth Tarr

Kad se ta dva uzroka pojave, samostalno ili u kombinaciji, često dolazi do iznimno opasnih događaja s nesretnim ishodima, tj. lakšim ili težim ozljedama, a u krajnjem slučaju i smrti. Kad je riječ o streljačkom oružju i streljivu, najvažnije je slijediti korisničku uputu i preporuku proizvođača kao osnovnu preventivnu mjeru za izbjegavanje mogućeg izvanrednog događaja. Usto, na korisničkoj je razini nužno kontinuirano i temeljito čistiti oružje te izvršiti njegovu funkcionalnu provjeru prije uporabe. Jednako pažljivo treba pregledati i provjeriti streljivo te ga uskladiti s proizvođačevom uputom za oružje, odnosno birati isključivo odgovarajuće streljivo za to oružje.

U dokumentaciji koja je isporučena sa streljivom potrebno je provjeriti kad mu istječu "resursi", odnosno dokad se proizvođač obvezuje da će biti valjano za sigurnu uporabu. Važno je i kako je streljivo skladišteno te je nužno pažljivo izvršiti vizualni pregled prije uporabe.

Primjerice, ako je originalna kutija s podacima u kojoj je streljivo isporučeno vlažna ili se na njoj pojavljuje pljesan, to bi streljivo trebalo bez iznimke isključiti iz planirane uporabe. Jednak je slučaj ako je streljivo, posebice zrno i čahura, promijenilo boju, npr. oksidiralo, poprimilo uočljiv tamni sloj naslaga odnosno patine ili počelo korodirati (ovisno o tome je li čahura od željeza odnosno mesinga ili drugih slitina). Također, uporaba je po svim pravilima nedopustiva ako su na streljivu uočljive mehaničke deformacije ili bilo kakve sumnjičive pojave na bilo kojem njegovu dijelu.

Foto: USAF / Senior Airman Abbey Rieves

Što korisnik odnosno rukovatelj oružja može učiniti nađe li se u nepredviđenoj situaciji i dogodi li se neželjen i iznenadan zastoj na oružju?

DVA OSNOVNA UZROKA

Najučestaliji i najopasniji zastoji na oružju najčešće nastaju zbog dvaju osnovnih uzroka na koje možemo vrlo lako utjecati, odnosno poznavati ih, predvidjeti i sprječiti. Uz pretpostavku da je oružje ispravno, jedan je uzrok neadekvatno, neodgovarajuće, odnosno neispravno streljivo, a drugi je nestručno, odnosno nepravilno, a u krajnjoj liniji i opasno rukovanje oružjem.

**Neadekvatno,
neodgovarajuće
odnosno
neispravno
streljivo čest je
uzrok zastoja**

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Nažalost, ponekad je moguće naići na streljivo koje formalno ispunjava sve uvjete i vizualno izgleda ispravno, no tijekom tvorničke, najčešće masovne proizvodnje, može doći do greške, a time i mogućnosti izvanrednog događaja, odnosno neželjenih posljedica za korisnika. Tu do izražaja dolazi informiranost, obučenost i uvježbanost krajnjeg korisnika u prepoznavanju potencijalno opasnog zastoja prouzročenog oružjem odnosno streljivom.

BEZ DOSLOVNOG PRIJEVODA

Na engleskom govornom području, odnosno u stručnim krugovima koji predano proučavaju tehnološka rješenja i različite pojave vezane uz vatreno oružje, u stručnom nazivlju vezanom uz zastoj oružja kod rekreativnih i profesionalnih strijelaca koriste se posebni nazivi *squib*, *misfire* i *hangfire*. Da bi se shvatilo njihovo značenje, nema smisla doslovno ih prevoditi na hrvatski, nego zahtijevaju detaljnije i slikovitije objašnjenje.

Squib označava specifičan zastoj bilo kojeg dijela metka koji je zaglavljen u cijevi ili zaglavljivanje cijelog zrna koje ne napusti cijev zbog neodgovarajućeg tlaka, odnosno nedostatka dovoljne kinetičke energije koji se manifestira kao ekstremno mala, odnosno niska početna brzina zrna. Obično ga se može prepoznati po slabom zvuku i manjem trzaju oružja prilikom samog opaljenja. *Squib* nije problem ako korisnik shvati što se dogodilo prilikom opaljenja. Problem nastaje ako korisnik ne primijeti tu

Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation

Foto: USMC / Cpl. Scott Jenkins

**Na vrijeme
uočen i provjeren
karakteristični zastoj
zbog zaglavljenog
projektila u cijevi
pištolja ozbiljan je
i iznimno opasan
trenutak koji bi
trebao prepoznati
svaki korisnik
vatrenog oružja,
a posebice osobe
koje su zadužene
za obučavanje i
osposobljavanje
krajnjih korisnika**

relativno rijetku i karakterističnu pojavu, a metak ili neki od njegovih dijelova ostao je zaglavljen u cijevi i strijelac opali sljedeći metak. Događa se da sljedeći metak s ispravnim punjenjem izgura zrno iz cijevi, no često i "napuše" cijev ili ona eksplodira zbog prevelikog naprezanja. Zbog eksplozije prouzročene visokim tlakovima može otkazati i neka druga "slaba karika" na tijelu oružja.

MALE TVORNICE METAKA

Squib se može dogoditi kod svih tipova streljačkog oružja. Najčešći se uzrok *squia* bilježi u području civilnog streljaštva, kod onih entuzijasta koji se bave izradom streljiva za vlastite potrebe. Uzroci *squia* obično se javljaju tijekom ručnog punjenja metka barutom, kad osoba koja izrađuje streljivo nema dovoljno znanja i iskustva te eksperimentira i/ili ne poznaje zakone fizike vezano uz vatreno oružje. Često se ne stavlja dovoljna količina baruta, koji je zapravo glavna pogonska tvar, i zbog eksplozije stvara stanoviti tlak koji u vrlo kratkom vremenu detonira i stvaranjem kinetičke energije daje potrebno ubrzanje projektilu u cijevi. Izostanak potrebne kinetičke energije prouzročuje malu početnu brzinu projektila, a trenje unutar cijevi dodatno utječe na cjelovit proces kretanja projektila i narušavanje cijevi vatrenog oružja. Rjedje, ali ipak dovoljno često, događaju se i greške u tvorničkoj proizvodnji, bez obzira na to je li riječ o više ili manje poznatim i renomiranim tvrtkama. Recimo, do *squia* može doći ako je inicijalna kapsula neispravna i ne zapali ukupno barutno punjenje u metku na odgovarajući način. U slučaju male količine barutnog punjenja ili potpunog izostanka baruta u metku, moguće je da će inicijalna kapsula stvoriti dovoljan tlak da "pogura" metak u cijev, ali ne i dalje kako se i očekuje od ispravnog naboja. Sljedeći će opaljeni meci kod kvalitetnog oružja deformirati ili "napuhati" cijev i tako je uništiti, dok kod manje kvalitetnog ili nekvalitetnog može doći do katastrofalnih

**Kadeti ruskog
OS-a na
streljuštu. Svaki
zastoj treba se
prijaviti voditelju
gađanja ili drugoj
ovlaštenoj osobi**

Foto: Ministère des Armées

ishoda: cijev ili tijelo samog oružja eksplodirat će i ozlijediti neposrednog korisnika, s većim ili manjim posljedicama.

TRAGEDIJA NA SNIMANJU

Također, do *squiba* može doći i zbog deformacije samog zrna unutar cijevi. Dode li do takvog zastoja, najčešće se može detektirati vizualno i/ili taktilno (dodirom), no samo ako se radi o cijevi puške koja je vizualno dostupna. To nije moguće kod pištolja kojima je cijev zaštićena, tj. "skrivena" oblogom odnosno navlakom pištolja. Kod pušaka i nekih pištolja koji imaju otkrivenu cijev moguće je vizualno prepoznati *squib*, i to po karakterističnoj deformaciji odnosno "napuhnuću" cijevi. Ono se često manifestira kao zadebljanje u obliku prstena oko cijevi, što možemo i taktilno razlikovati ako se strijelac nalazi u uvjetima slabe vidljivosti, npr. noćnim. Najpoznatiji *squib* koji je prouzročio katastrofalne posljedice dogodio se 1993. na snimanju filma *Vrana (The Crow)*. Revolver Smith & Wesson Model 29 kalibra .44 Magnum korišten je tijekom scene s pravim mecima iz kojih je izvadeno barutno punjenje, no ne i kapsula pa je u cijevi ostao *squib*. Potom su stručni rekviziteri napunili oružje manevarskim streljivom za scenu kad negativac Funboy (glumio ga je Michael Massee) puca u glavnog junaka Erica Dravena, kojeg je glumio Brandon Lee. Prilikom opaljenja stvorio se dovoljno velik tlak, koji je zaglavljeni projektil pogurao iz cijevi. Sin Brucea Leeja, koji je tad imao samo 28 godina, pogoden je u abdomen s udaljenosti od oko četiri metra i smrtno ranjen kao da ga je pogodio "klasični" bojni metak.

DIJAGNOZA I RJEŠAVANJE PROBLEMA

Znakovi da se pojavio *squib* uključuju puno tiši ili neobičniji zvuk opaljenja. Vrlo često malo baruta uz opaljenje inicijalne kapsule stvara zvuk koji se riječima može opisati kao "pin" ili "pop", a ne uobičajen standardni i glasni "bang". Strijelac će također osjetiti lakši ili gotovo nikakav trzaj karakterističan

Francuski vojnik vježba s pištoljem. U obuci rukovatelja osnovna građa metka neizostavna je tema kako bi se oružje i streljivo koristili na najsigurniji način

za neka druga vatrena oružja. Manji tlak u cijevi, nedovoljan da pogura zrno iz nje, doživljavamo kao iznimno slab trzaj koji može biti i potpuno ponijšten povratnom oprugom oružja. Može se primijetiti više dima/plinova kroz spoj navlake i zatvarača jer je cijev začepljena te plinovi ne mogu normalno ventilirati kroz usta cijevi. Kod poluautomatskog oružja moguće je da navlaka neće uspijeti obaviti potpuni put unatrag te da neće moći izbaciti čahuru, što će prouzročiti zastoj koji se na hrvatskom popularno naziva "lulicom" (engl. *stove pipe*). Ako proizvođač u uputama koje je isporučio s oružjem nije drugačije naveo, na streljuštu je u sklopu obuke i uvježbavanja obavezno odmah prekinuti gađanje dođe li do neobičnog opaljenja. To treba učiniti sam korisnik oružja, voditelj streljišta ili druga osoba ovlaštena za provedbu gađanja. Ako se gađa iz pištolja, korisnik treba držati cijev okrenutu u sigurnom smjeru (najbolje u smjeru gađanja), izvaditi spremnik sa streljivom te staviti navlaku u stražnji položaj. Ako je moguće, potrebno je jasno dati do znanja drugim strijelcima da se pojavi zastoj. Moguće je provjeriti opstrukciju cijevi i procijeniti potencijalnu opasnost, no nikako se ne smije gledati u cijev. Ako strijelac ima dovoljno znanja i iskustva, s najvećom pažnjom može

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: Bundeswehr / Jane Schmidt

Njemački vojnik na vježbi Red Griffin u svibnju 2017. godine. Neočekivana eksplozija naboja može imati kobne posljedice ako strijelac ne koristi standardnu zaštitnu opremu

pristupiti otklanjanju zastoja odnosno prekinuti gađanje te zatražiti stručnu pomoć za otklanjanje zastoja ili prema uputu ovlaštenih tijela odložiti oružje za stručni pregled.

U dalnjem postupku, tehničar za oružje ili puškar s najvećom pažnjom i uz poštivanje svih mjera sigurnosti rastavlja oružje te, ako je moguće, odvaja cijev. S pomoću izvora jače svjetlosti provjerava cijev ili je okreće prema tom izvoru, također u sigurnom smjeru, te tako potvrđuje opstrukciju odnosno blokadu cijevi. Ako se odluči na uklanjanje opstrukcije, može se, primjerice, koristiti drveni ili mesingani klip za izbjivanje udarcima koji su dovoljno snažni da zaostali, zaglavljeni projektil napusti cijev. Ispraznjeno te očišćeno oružje treba vizualno provjeriti zbog mogućih "napuhnuća" cijevi, ali uvjek je preporučljivo poslati ga na pregled osposobljenom i ovlaštenom tehničaru za oružje, odnosno majstoru puškaru.

ČEKATI TRIDESETAK SEKUNDI

Neopaljenje naboja ili metka, poznato i kao zatajenje (*misfire*) dijagnosticira se nakon povlačenja okidača, nakon što je udarna igla udarila u inicijalnu kapsulu metka, ali nije došlo do zapaljenja baruta u metku. Ta vrsta zasto-

ja može se dogoditi iz više pojedinačnih razloga ili kombinacijom njih nekoliko. Najčešće je riječ o lošem kemijskom i/ili fizičkom stanju baruta u metku. Razlog može biti i neispravna inicijalna kapsula ugrađena u metak. Česta je pojava i nedovoljna sila udara udarne igle u inicijalnu kapsulu, što je zabilježeno kod poluautomatskih pištolja s unutarnjom udarnom iglom. Čest uzrok neopaljenja može biti i loše održavanje oružja, odnosno njegova nečistoća posebice kod pomicnih dijelova i onih koji imaju mali "zazor" pa se i manja količina naslaga partikulata očituje u poremećenom režimu rada. Neopaljenje u osnovi nije opasno, ali ipak može biti fatalno za strijelca.

Ključno je da se neopaljenje uvijek tretira kao opaljenje sa zadrškom (*hangfire*) jer je gotovo nemoguće razlikovati jedno od drugog dok se metak ne izbací iz cijevi. Zakašnjelo opaljenje može se opisati kao ono kod kojeg strijelac ima primjetnu zadršku između trenutka okidanja, odnosno udara udarne igle i samog opaljenja. Korisnici često zamjenjuju opaljenje sa zadrškom i neopaljenje, a onda je takav zastoj najopasniji uopće. Kod opaljenja sa zadrškom započet je proces paljenja baruta unutar čahure, ali iz različitih je razloga vrlo spor i nepredvidiv. Ako se dogodi opaljenje sa zadrškom, najbolje je i najsigurnije rješenje zadržati cijev u

Najbolje što se može poduzeti ako se sumnja na neispravnost oružja jest predati ga službi ili stručnjaku zaduženom za popravke

Foto: Aniston Army Depot / Jennifer Bacchus

OZLJEDE

Neželjena i neočekivana stanja kod rukovanja vatrenim oružjem svakako su ozljede neposrednog rukovatelja. Dode li do eksplozije tijela ili pojedinog dijela oružja kao što su pištolj i revolver, učestalije su ozljede šaka, podlaktica te lica strijelca jer je pištolj odnosno revolver manja platforma i samo tijelo oružja u neposrednoj je blizini šaka. Kod pušaka je omjer drugačiji, a zbog većih sila prouzročenih jačim efektom eksplozije naboj-a odnosno metka u oružju učestalije su ozljede lica i gornjeg dijela prsa zbog specifičnog položaja oružja u odnosu na tijelo strijelca.

Foto: Canadian Armed Forces Imagery Gallery

smjeru gađanja sljedećih tridesetak sekundi. Nakon što je prošlo stanovito vrijeme, a oružje odnosno metak nije opalilo, strijelac ili druga ovlaštena osoba pristupa pražnjenju oružja na siguran način i u sigurnom smjeru. Pritom treba izbjegavati vađenje neopaljenog metka u tih tridesetak sekundi da ne dođe do detonacije ili drugih mogućih neželjenih posljedica. Zabilježene su i smrtnе posljedice opaljenja sa zadrškom koje su se događale kad bi strijelac pokušavao dijagnosticirati problem te okretao oružje u nesigurnom smjeru ili prema sebi.

Posebna se opasnost za strijelca kod opaljenja sa zadrškom može zamijetiti na revolverima kad bubanj rotira jedno mjesto uljevo ili udesno, ovisno o izvedbi, te tad dođe do opaljenja. Revolveri su specifični jer vrše opaljenje metka direktno iz spremnika odnosno bubenja. Uz "opasno trojstvo" zastoja pojavljuje se i četvrti (engl. *overpressure*). Češće se događa u svijetu sportskih strijelaca koji pune vlastito streljivo. Nastaje zbog prevelikog barutnog punjenja pri čemu se unutar komore i cijevi razvijaju tlakovi za koje oružje nije dizajnirano. U krajnjem slučaju dolazi i do eksplozije oružja. Uzimajući u obzir da je za prosječnog korisnika teško, gotovo nemoguće razlikovati takvo streljivo od tvornički proizvedenog, strijelac često ne može ništa napraviti.

KOPNENA VOJSKA

Taktički balistički projektili više nisu ekskluzivni proizvod obrambenih industrija vojnih supersila SAD-a, Rusije i Kine. Sve ih više razvijaju i druge zemlje, a raste i broj onih koji njima opremaju svoje oružane snage

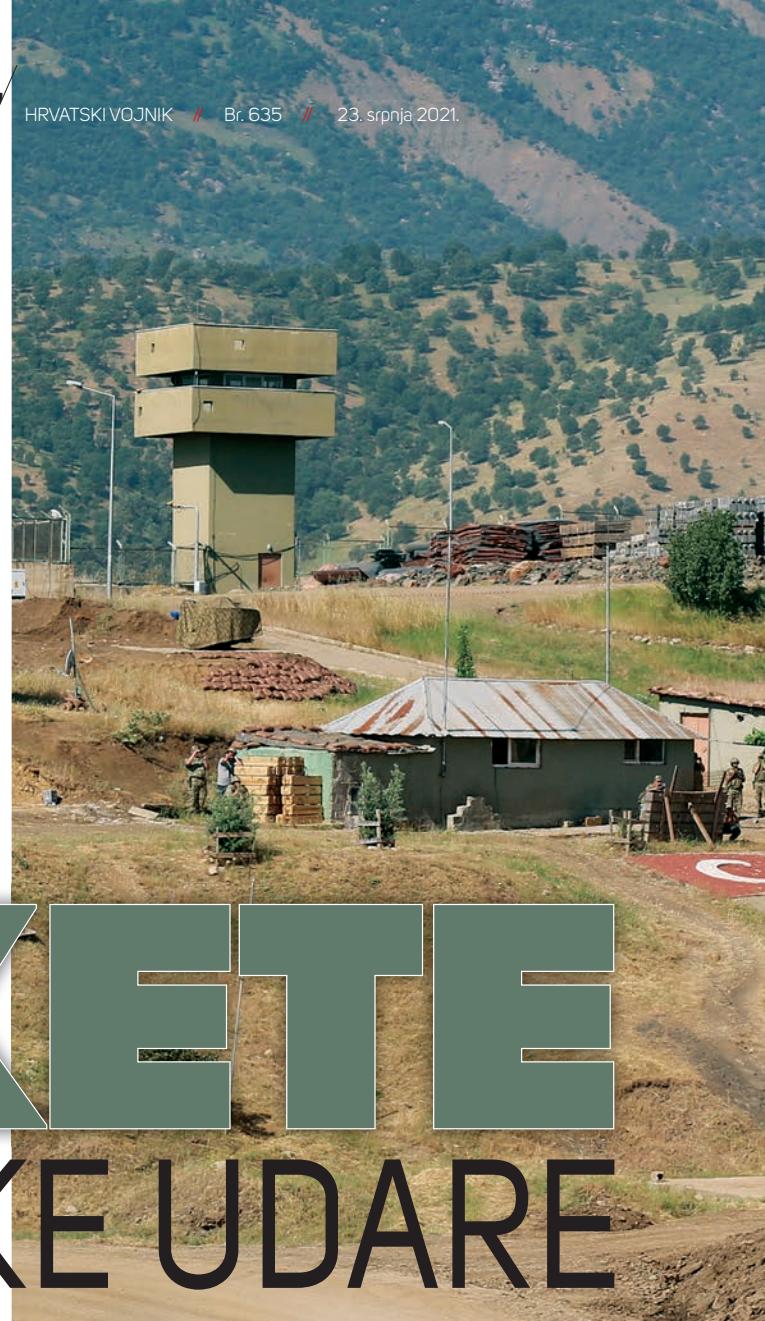
TEKST Marin Marušić

RAKETE ZA DUBOKE UDARE

Tijekom hladnog rata najveće svjetske sile SAD i SSSR razvile su više sustava balističkih projektila za "dostavu" sredstava za masovno uništenje duboko u protivničko područje. Tad ti projektili nisu imali veliku preciznost, no s obzirom na ulogu to nije bilo ni potrebno. Više tih sustava kasnije će biti isporučeno drugim zemljama koje su imale sredstva i političko odobrenje da ih kupe, ali samo s konvencionalnim bojnim glavama. U brojnim regionalnim sukobima takvi sustavi nisu imali veliku vojnu učinkovitost, nego su služili kao sredstvo prijetnje, a njihov je učinak bio prije svega psihološki. Velik se preokret dogodio zahvaljujući tehnološkom napretku koji je omogućio razvoj sustava navođenja pa je preciznost balističkih projektila znatno povećana. U zadnjih su nekoliko godina u sukobima u Jemenu, Siriji, Iraku i na Kavkazu takvi sustavi demonstrirali priličnu učinkovitost

te pokazali da već mogu ispunjavati uloge koje tradicionalno nosi taktičko zrakoplovstvo, i to ono opremljeno "parametrim" streljivom. Oslanjujući se na primjere sustava sovjetskog, kineskog i u manjoj mjeri američkog podrijetla, više zemalja razvilo je vlastite programe taktičkih balističkih projektila koji postaju sve važniji dio arsenala njihovih oružanih snaga.

Kao i druge zemlje bez iskustva u razvoju i korištenju balističkih projektila kratkog dometa, Turska se isprva okrenula prema suradnji s jednom od svjetskih sila koje su raspolagale takvim sustavima. Ne mogavši nabaviti potrebna oružja od zapadnih saveznika, Turska je otvorila suradnju s Kinom. Kineski projektil B-611 i licencija za njegovu proizvodnju poslužili su kao temelj za razvoj domaćeg sustava J-600T. Iako je dogovor o proizvodnji postignut 1998., a sustavi su postali operativni 2001., javno su predstavljeni tek 2007. na

vojnog sajmu u Ankari. Kao vozila za lansiranje i transport poslužili su kamioni proizvođača MAN s pogonom 6x6. U sklopu programa razvijano je više tipova raketa sa sve većim dometima, a to je iskustvo, uz daljnju suradnju s kineskim partnerima, poslužilo za razvoj naprednijeg sustava Bora (Bura). Njegova je namjena gađanje i neutralizacija strateških ciljeva koji uključuju položaje topništva, protuzračne obrane te radarskih sustava. Ciljevi mogu biti i područja okupljanja te koncentracije protivničkih postrojbi, zapovjedna i komunikacijska središta, logističke točke ili drugi visokovrijedni ciljevi. Promjer tijela projektila iznosi 610 mm, a masa 2,5 tone. Projektil je smješten unutar hermetiziranog kontejnera i tako je spremljen za transport, ali i gotovo trenutačno spremjan za lansiranje. Masa bojne glave visokoeksplozivno-fragmentacijskog tipa iznosi 470 kg, a prilikom dolaska do cilja aktivira se s pomoću blizišinskog ili

Foto: Türk Silahlı Kuvvetleri / Flickr

kontaktnog upaljača. Precizno navođenje rakete prema cilju ostvaruje se inercijskim navigacijskim sustavom potpomognutim globalnim navigacijskim sustavima GPS ili GLONASS. Time je postignuta vjerojatnost kružne pogreške (*circular error probable* – CEP) jednaka ili manja od 10 metara. U uvjetima kad nije moguće rabiti globalni navigacijski sustav, tj. navođenjem isključivo s pomoću inercijskog navigacijskog sustava, CEP je znatno veći, oko 100 metara. Upravljanje i usmjeravanje projektila postiže se aerodinamičkim površinama s hidrauličnim pokretačima. Raspon dometa projektila Bora kreće se od 80 do 280 km. Vozila za prijevoz i lansiranje kao i za prijevoz te dopunu projektila proizvod su bjeloruske tvornice MZKT iz Minska. Imaju nosivost veću od 20 tona, iznimnu prohodnost po različitim terenima i snažan motor od 525 KS. Mogu se prevoziti zrakom, i to

Trenutak lansiranja balističkog projektila Bora. Turske oružane snage operativno su rabile sustav 2017. godine protiv ciljeva u sjevernom Iraku

s nekoliko tipova većih transportnih aviona kao što je Airbus A400, koji je i u sastavu turskog zrakoplovstva. U skladu s turskim trendom domaće proizvodnje gotovo svakog tipa oružja ili sustava vojne namjene, uvedeno je i alternativno domaće vozilo. Radi se o vozilu BMC 525-44 koje ima slične značajke, motor jednake snage te jednaku nosivost kao i bjeloruski kamioni. Prema brojnim medijima, sustav Bora prvi je put borbeno djelovao tijekom svibnja 2019. godine. Više je raketa tijekom operacije Pandža ispaljeno na položaje i spremišta kurdske skupine PKK (Radnička stranka Kurdistana) u regiji Hakurk na sjeveru Iraka. Napadnute ciljeve otkrile su besposadne letjelice i proslijedile njihove lokacije zemaljskim raketnim sustavima. Početkom ove godine dovršene su isporuke naručenih Bora sustava Turskim oružanim snagama. Sredinom 2018. objavljeno je da se radi i na naprednijoj inačici Bora 2, a inačica koju tvrtka Roketsan nudi za vanjsko tržište nazvana je Khan.

TAJANSTVENI GROM

Kao početak planova razvoja i opremanja ukrajinskog OS-a domaćim sustavima balističkih raket može se uzeti ožujak 2006., kad je o tome raspravljano na Nacionalnom vijeću za sigurnost i obranu. U to su vrijeme oružane snage raspolagale samo balističkim raketnim sustavima

KOPNENA VOJSKA

iz doba SSSR-a. Zbog modernizacije i jačanja konvencionalnih snaga odvraćanja, donesena je odluka o razvoju novog višenamjenskog taktičkog raketnog sustava. Projekt je dobio ime Sapsan (Sokol), a trebao je biti proveden na čelu s projektnim birom Yuzhnoye, koji još od sovjetskog doba ima veliko iskustvo u razvoju i izgradnji raketnih sustava. Dovoljno je reći da je u toj instituciji razvijeno više od pola tipova sovjetskih interkontinentalnih balističkih raketa (opširnije v. tekst Sovjetski i ruski kopneni strateški projektili, I. i II. dio, HV 578 i 579). U potrazi za potrebnim finansijskim sredstvima proizvođači su se 2011. okrenuli izvozu. Partner je brzo pronađen i počeo je razvoj novog sustava Hrim (Grom), a kasnije i Hrim 2, koji su imali dosta sličnosti s prethodnim, namijenjenim domaćim potrebama. Vanjski partner ostao je službeno nepoznat, ali najveći broj medija navodi da se radi o Saudijskoj Arabiji, koja je u projekt uložila više desetaka milijuna dolara. U međuvremenu je potreba Ukrajine za takvim sustavom postala još veća zbog izbijanja krize 2014. pa je program za domaće potrebe obnovljen 2015. godine. Domaći sustav trebao bi iskoristiti napredak postignut razvojem sustava Hrim 2. Novi sustav i pripadajuće vozilo prvi su put predstavljeni početkom 2018. godine. Hrim je jednostupanska raka s neodvojivom bojom glavom te dolazi spremljen u lansirnom kontejneru. Masa same raketne iznosi 4300 kg, a kontejnera

Foto: Roketsan

Vozila za prijevoz i lansiranje projektila Bora, kao i vozila za pretovar i popunu, temelje se na dizajnu poznatog zavoda MZTK iz Bjelorusije

Tijekom razvoja projekta Sapsan / Hrim primijenjeno je veliko iskustvo projektnog biroa Yuzhnoye, koje sustave još uvijek naziva operativno-taktički raketni kompleks

oko tone. Većina mase rakete otpada na raketni motor na kruta goriva maksimalnog potiska oko 170 kN. Minimalni je domet Hrima oko 50 km, a maksimalni ovisi o inačici. Naime, izvozna inačica ograničena sporazumom o kontroli raketne tehnologije ide do 300 km, a ona za potrebe ukrajinskog OS-a mogla bi imati maksimalni domet od 500 km. Proizvođač ističe sposobnost raketne da osim balističkom može stići do cilja aerobalističkom putanjom i tako znatno otežati moguće presretanje protivničkih protuzračnih sustava. U zadnjoj fazi leta i neposredno prije pogotka u cilj brzina raketne iznosi oko 4 Macha. Raketa ima sposobnost nošenja bojne glave mase 480 kilograma koja može biti različitog tipa i namjene. U planu su dvije inačice – visokoeksplozivno-fragmentacijska koja pri udaru ima ubojiti radijus površine 10 000 m², te kasetna, koja uključuje 54 manje bombe mase 7,5 kg koje se na određenoj visini manjom eksplozijom rasprše iznad cilja. Tako se protiv slabije zaštićenih ciljeva postiže ubojita površina do 30 000 m². Sustav navođenja i kontrole projektila kombinira sustave inercijske navigacije i globalnog sustava satelitske navigacije. Kako Ukrajina namjerava razviti iznimno precizno oružje s CEP-om od samo nekoliko metara, predviđena je ugradnja elektrooptičkog i radarskog tražila koja se aktiviraju u zadnjoj fazi samonavođenja. Slike dobivene od tražila uspoređuju se sa slikama dobivenim iz zraka ili satelita i pohranjenim unutar raketne i tako se osigurava najveća moguća preciznost.

Vozilo za transport i lansiranje projektila Hrim projekt je i proizvod projektnog biroa Morozov iz Harkiva. Radi se o vozilu s pogonom 10x10 specijalno razvijenom za sustav Hrim. Na osnovi tog vozila planiran je i razvoj inačica za transport projektila te vozila za transport i pretovar raketna. Lansirno vozilo raspolaže svom opremom za autonomno djelovanje i lansiranje dviju nošenih raket. Borbena masa vozila s dvije nošene raketne iznosi 38 tona, a maksimalna brzina na cestama 70 km/h. Posadu čine tri člana koja imaju dovoljno hrane, vode i goriva za tri dana potpuno samostalnog djelovanja. Ovisno o uvježbanosti posade i prikladnosti položaja, vrijeme do ispaljivanja raketne iznosi od 5 do 20 minuta. Osim vozila za transport, lansiranje i pretovar raketna, dio su osnovne postrojbe sustava i zapovjedno-komunikacijsko vozilo, vozilo s agregatima za opskrbu električnom energijom, kao i vozilo za potporu prilikom lansiranja projektila. Tijekom razvoja velika je važnost pridavana modularnosti sustava kako bi se mogao lakše nadograđivati u skladu s razvojem tehnologije i potencijalnim potrebama korisnika. Prema medijskim navodima, Saudijskoj Arabiji dosad je isporučeno više komponenata sustava koje uključuju vozila

Foto: Ukraine Ministry of Defence

Foto: Yuzhnoye

Od originalnih iranskih projektila Fateh 110 izvedeno je više projektila posebne namjene. Hormuz 1 i Hormuz 2, uz inačicu Khalij Fars, namijenjeni su protubrodskoj borbi, ali pritom koriste različite načine samonavodenja

s pričuvnim dijelovima i više vrsta bojnih glava. Očekuje se da bi saudijske rakete trebale postati operativno spremne 2022. godine.

RAZVIJEN TIJEKOM RATA

Izvan SAD-a, Rusije i Kine vjerojatno najopsežniji program razvoja taktičkih balističkih projektila imaju dvije zemlje: Iran i Sjeverna Koreja. Iran već posjeduje i razvija brojne tipove raketnih sustava namijenjenih različitim zadaćama, a takvo je strateško opredjeljenje izgradio 1980-ih tijekom iscrpljujućeg rata sa susjednim Irakom. Naime, iračka je strana raspolagala projektilima Scud i 9K52 Luna-M poznatim i po NATO-ovojo označi Frog-7. U prvih nekoliko godina rata na iranske ciljeve lansirala ih je više od 200. Iako bez velikih iskustava u razvoju sličnih oružja, Iran je uz pomoć Kine razvio projektil Oghab (Orao). S dometom od 45 km i bojnom glavom mase 70 kg bio je skromniji mogućnosti od Lune, ali omogućio je pokretanje iranskog raketnog programa. Od 1986., kad su ušli u uporabu, do kraja rata 1988. na iračke ciljeve ispaljeno ih je između 200 i 300 što je omogućilo barem djelomičan odgovor na znatno moćniji irački raketni arsenal. Tijekom rata počeo je i razvoj sustava Nazeat, koji će s dometom od 130 km u inačici Nazeat-10H nadmašiti rakete Luna-M. Vrhunac napora da se nadmaše performanse raketa Luna-M bio je program projektila Zelzal (Potres) pokrenut početkom 1990-ih. Od tri glavne inačice najznačajnija je Zelzal 2, koja ne samo da je imala trostruko veći domet (210 km) od rakete Luna-M nego i veću bojnu glavu. Sustav je našao put i do drugih korisnika pa je uporabljen u ratovima u Siriji i Jemenu. Velik je skok u sposobnostima postignut s projektilima sustava Fateh 110 koji su se počeli pojavljivati početkom 2000-ih. Fateh 110 u mnogočemu se oslanjao na iskustva sa Zelzalom, ali puno je sposobnije oružje. Najveća promjena uz povećanje dometa na 250 km bilo je uklanjanje sad nepotrebnih mlaznica za stabilizaciju u prednjem dijelu tijela projektila te dodavanje malih upravljačkih krilaca koja su mogla usmjeravati projektil sad sposoban za korekcije u letu s pomoću novih sustava giroskopa. Projektili serije Fateh 110 nisu samo namijenjeni gađanju kopnenih ciljeva: na njihovoj osnovi razvijene su protubrodske i proturadarske inačice koje su dobine vlastite oznake. Jedna je od njih protubrodski projektil Khalij Fars (Perzijski zaljev), koji ima elektrooptički tragač i maksimalni domet od 300 km. Gađanju ciljeva na morskoj površini namijenjeni su i projektili Hormuz predstavljeni 2011. godine. Poznate su njihove dvije inačice: dok Hormuz 1 koristi pasivni, pretpostavlja se da Hormuz 2 ima aktivni radarski tragač. Protubrodski su balistički projektili rijetkost pa je Iran postao druga zemlja koja ih ima u operativnoj uporabi. Svi projektili iz serije i izvedenica Fateh dugi su oko devet metara, promjera 610 mm i mase približno tri i pol tone.

SVE VIŠE I VIŠE

Tijekom 2010. i 2012. uslijedile su i naprednije inačice Fateha 110 treće i četvrte generacije dometa povećanog na 300 km, ali i poboljšanog navođenja, koje uz inercijski uključuje i globalni navigacijski sustav. Tako je CEP od stotinjak metara kod prve generacije sveden na samo desetak metara.

To omogućuje gađanje ne samo tzv. "mekih" nego i ukopanih ili utvrđenih ciljeva. Najpreciznija inačica pod imenom Fateh Mobin predstavljena je 2018. godine. Posjeduje slikovni tragač koji omogućuje CEP od samo pet metara.

Poboljšanjem dizajna Fateha 110 razvijen je projektil Fateh 313, novi tehnološki skok iranske raketne industrije. Umjesto uobičajenog metala, u proizvodnji su korišteni novi kompozitni materijali. Smanjenjem mase konstrukcije povećana je količina goriva, a time i maksimalni domet na 500 km. Poboljšanja prethodnog dizajna nisu išla samo u smjeru korištenja novih materijala i smanjivanja mase konstrukcije nego i prema modifikaciji dimenzija projektila. Rezultat su dva nova tipa projektila koja su više od metar dulja i povećanog promjera, sa 610 na 680 mm. Prvi je Zulfikar, predstavljen 2016. i s navodnim maksimalnim dometom od 700 km, a drugi je Dezful, predstavljen 2019. i s dometom od 1000 km. Slično kao kod Fateha 110, razvijena je i protubrodska inačica Zulfikar Basir predstavljena u rujnu 2020. godine. Domet joj je 700 km ili dvostruko više od starijih projektila Khalij Fars i Hormuz. U sasvim drugom smjeru išao je razvoj

KOPNENA VOJSKA

projektila Raad 500 (Grmljavina 500) predstavljenog u veljači prošle godine. Njegove dimenzije i masa nešto su manji, što je postignuto još većim udjelom kompozitnih materijala prilikom konstrukcije, ali i pogonskog raketnog motora. Ukratko, Raad 500 prema iranskim je podacima dvostruko lakši projektil koji zadržava identičnu veličinu bojne glave i to s gotovo dvostruko većim dometom od 500 km. U usporedbi s ostalima, Raad 500 najlakši je, najbrži, ali kako se tvrdi i najjeftiniji iranski balistički projektil. U ljetu 2020. predstavljen je još jedan novi projektil koji označava daljnji razvoj projektila Zulfikar i Dezful. Nazvan je Haj Qasem, promjer bojne glave ostao je jednak kao kod Dezfula, ali znatno je povećan promjer tijela kao i njegova duljina. Ako mu je domet navedenih 1400 km, već uvelike zasluzuje biti klasificiran kao balistički projektil srednjeg dometa, a navodno se radi i na povećanju dometa do 1800 kilometara.

Do danas je više iranskih taktičkih balističkih projektila korišteno u sklopu više vojnih operacija. Poznat je napad koji je iranska revolucionarna garda poduzela 18. lipnja 2017. godine. Kao odgovor na terorističke napade u Teheranu, desetak dana ranije gađala je položaje tzv. ISIS-a blizu sirijskog grada Deir ez-Zora.

Foto: Fars News Agency / M. Sadegh Nikgostar

Za projektile Zulfikar i Dezful, koji su većih dimenzija od projektila serije Fateh, uvedena su i veća vozila za prijevoz i lansiranje

Screenshot: YouTube

Isprijava prizvan sjevernokorejskim Iskanderom, KN-23 koristi naizgled slične projektile u sličnom rasporedu, a uz inačicu na kamionu, postoji i ona na gusjeničnom vozilu

Šest projektila Zulfikar lansirano je s otprilike 600 km udaljenih lansera smještenih u iranskim provincijama koje graniče s Irakom. Sličan je udar izvršen i na kurdske postrojbe unutar Iraka u rujnu 2018. godine: lansirano je šest balističkih projektila Fateh 110. Samo mjesec kasnije Zulfikarima su opet gađane baze ISIS-a u Siriji. Javnosti je najpoznatiji napad onaj iz siječnja 2020. na baze u Iraku u kojima su bili smješteni američki vojnici. Iako su tad glavnu ulogu imali projektili Qiam na tekuća goriva, lansirano je i nekoliko projektila Fateh 313 čiji je let završio u blizini baze i aerodroma kod grada Erbila. Iako je s raznih strana bilo svakakvih procjena uspješnosti tih napada, nesumnjivo je da Iran razvija sve veći broj projektila za gađanje više vrsta ciljeva. Zanimljivo je spomenuti i sirijski sustav Tishreen, koji je zapravo kopija i inačica druge generacije iranskog projektila Fateh 110.

SUSTAVI NA POLUOTOKU

Kao i mnoge druge zemlje, Sjeverna Koreja početak svojih programa balističkih projektila kratkog dometa temeljila je na sovjetskim projektilima Luna. Prve Lune stigle su krajem 1960-ih, a nedugo nakon toga nabavljeni su i napredniji projektili 9K52 Luna-M. S dometom od nekoliko desetaka kilometara mogli su dosegnuti Seul. Kao odgovor ubrzno je uspostavljen južnokorejski program razvoja taktičkih balističkih projektila. Saznanja o planovima svojeg susjeda i nemogućnost nabave dodatnih projektila od SSSR-a od sredine 1970-ih doveli su do odluke Pjongjanga o pokretanju domaćih kapaciteta za samostalnu proizvodnju takvih oružja. Proizvodnja projektila Hwasong 3 koji su bili "kopije" projektila Luna-M postigla je djelomičan uspjeh. Daljnji je rad na povećanju sposobnosti prirodno vodio nabavi modernijeg sustava sovjetske proizvodnje zvanog Točka ili SS-21 Scarab, koji je trebao biti zamjena za projektile Luna. Već je 1987. navodno potpisana ugovor s SSSR-om o njihovoj nabavi, ali do zaključenja posla iz nepoznatih razloga nije došlo. Umjesto toga, sredinom 1990-ih nabavljeno je tek nekoliko primjeraka tog projektila iz Sirije. Ti su primjerici, uz vlastita iskustva i suradnju s trećom stranom, doveli do razvoja sličnog domaćeg sustava Hwasong 11 (KN-02). Prvo

Projektil Hyunmoo-2B neposredno prije udara nedaleko od označenog cilja prilikom testnih lansiranja u ljetu 2017. godine

uspješno lansiranje obavljeno je 2004. godine. Performanse su bile slične kao i kod naprednije inačice SS-a 21 Točka-U s dometom od 120 km i preciznošću od otprilike 100 m. Uz korištenje lakše bojne glave domet se može povećati na 170 km, a razvijena je i inačica s povećanim dometom od 220 kilometara. Tijekom 2019. svjetskoj javnosti postala su poznata tri nova sjevernokorejska sustava balističkih projektila kratkog dometa. Prvi je sustav globalno označen kao KN-23 predstavljen 2018. godine, a nekad ga se naziva "Kimskander". Jasno je da se uz ime sjevernokorejskog vode tu aludira na veliku vanjsku sličnost s ruskim projektilom sustava Iskander, premda se dva projektila po objavljenim podacima uvelike razlikuju. KN-23 nešto je veća raketa, većeg promjera i s raketnim pogonom sjevernokorejskog podrijetla. Tijekom 2019. u barem četiri testna lansiranja ispaljeno je barem sedam projektila pri čemu je maksimalni domet procijenjen na oko 450 kilometara. Na testiranjima je postignut i domet od 690 kilometara, ali analitičari vjeruju da je tu riječ o projektilu opremljenom bojnom glavom manje mase. Na ovogodišnjem glavnom vojnom mimohodu prikazane su i nove inačice projektila KN-23 koje su za više od pola metra dulje i za koje se procjenjuje da imaju domet od 600 km. Masa bojne glave mogla bi biti oko 500 kilograma. Za sustav se koriste dvije vrste vozila za transport i lansiranje, od kojih svako može prevoziti i lansirati dva projektila KN-23. U prvoj inačici koristi se kamion – terensko vozilo s četiri osovine i na kotačima, dok se druga inačica bazira na oklopnom gusjeničnom vozilu. Dok vozila na kotačima nude veću mobilnost, gusjenična omogućuju bolju prohodnost i time veću fleksibilnost vezano uz promjene položaja, lokacije lansiranja i kasnije preživljavanje sustava. Najnovija inačica s povećanim dometom može se prepoznati po smještanju na produljeno vozilo s pet osovina zbog povećanja duljine projektila. Nakon lansiranja projektil postiže visinu veću od 50 kilometara, a neposredno prije udara o cilj izvodi manevr propinjanja te se vertikalno obrušava na cilj otežavajući presretanje PZO sustavima.

PODACI SU PROCIJENJENI

Tijekom 2019. obavljena su testiranja sustava koji je dobio oznaku KN-24. Prilikom barem šest lansiranja 2019. i prošle godine projektil je demonstrirao veliku preciznost i maksimalni domet za koji se procjenjuje da iznosi 410 km. Slično kao i u slučaju projektila KN-23, koji se uspoređuje s Iskanderom, KN-24 nakon površne usporedbe podsje-

Sustav KN-24 prilikom prvih pojavljivanja zbog oblika je uspoređivan s američkim ATACMS-om. Ubroj je postalo jasno da se radi o znatno većim projektilima s vjerojatno dvostruko većom bojnom glavom

Projektil Hyunmoo-2C od prethodnika se razlikuje po odvojivoj bojnoj glavi koja ima sličnosti s onom na projektlu Pershing II. Osim toga, povećan je i maksimalni domet na 800 km

Sustav KN-25 može se vidjeti na više prijevoznih platformi koje uključuju inačice na kotačima i gusjenicama s četiri ili šest cjevi

ća na projektil američke proizvodnje ATACMS. No, usporedba ne stoji jer je KN-24 znatno masivniji, veći, i ima znatno veći procijenjeni domet. Za prijevoz i lansiranje služi slično gusjenično oklopno vozilo kao i kod sustava KN-23 koje nosi dva projektila spremna za lansiranje. KN-23 i KN-24 imaju sličan profil leta i namjenu, ali potonji je uz nešto manji domet i više nego dvostruko manju masu navodno precizniji te fleksibilniji za korištenje više inačica bojnih glava. Tijekom 2019. pojavio se novi sustav, koji je dobio oznaku KN-25. Obavljena su četiri početna testna lansiranja s ukupno osam ili devet projektila. Sustav služi za lansiranje balističkih projektila srednjeg dometa, no vjerojatno se radi i o najsnažnijem višecijevnom bacaču raketa na svijetu. Naime, iako postoji više inačica KN-25, tijekom vojnih mimohoda 2020. i 2021. predstavljene su one s pet projektila koji se ispaljuju iz cijevi montiranih na kamion s četiri osovine. Svaki je projektil dug gotovo 8,5 metara, a pojedinačna se masa procjenjuje na otprilike tri tone. Maksimalni domet procijenjen je na 380 kilometara, a pri tom dometu postiže visinu od 100 km. Projektil vjerojatno ima i sposobnost samonavođenja, a opremljen je četirima nepomičnim krilcima i četirima upravlјivim krilcima pri vrhu. Ako su procijenjeni podaci točni, projektili sustava KN-23, KN-24 i KN-25 mogu dosegnuti cijelu ili veliku većinu Južne Koreje, a samim tim i sve zrakoplovne baze. Postanu li operativni u dovoljnim količinama, mogu biti velika prijetnja znatno modernijem ratnom zrakoplovstvu Južne Koreje. To vrijedi čak i u slučaju

KOPNENA VOJSKA

obrane njegovih zrakoplovnih baza protubalističkim sustavima Patriot i THAAD. U tom svjetlu dodatni su razlog za planove Južne Koreje da ima nosače zrakoplova opremljene avionima F-35B Lightning II.

SPORAZUM S OGRANIČENJIMA

Kako bi održala korak sa sjevernim susjedom, Južna Koreja pokrenula je 1970-ih i vlastiti program balističkih projektila. Budući da se oslanja na savezništvo s SAD-om, za početak je odabrala protuzrakoplovni projektil Nike Hercules iste generacije kao i popularni sovjetski protuzrakoplovni projektil S-75 Dvina. Program je dobio ime Paekkom (Bijeli medvjed) i oznaku NHK-1, a sustav je prvi put testiran u rujnu 1978. godine. NHK-1 američkom intervencijom nikad nije ušao u uporabu. Program je ponovo započet 1980-ih, taj put pod imenom Hyunmoo (Crna kornjača). Novi projektil Hyunmoo-1 u mnogočemu je bio sličan prethodniku, ali imao je veći maksimalni domet od 250 km. No, intervencija SAD-a dovila je do smanjenja opsega programa, smanjenja dometa projektila na početnih 180 km i zabrane njegova izvoza. SAD je zauzvrat rasporedio vlastite taktičke balističke projektile MGM-52 Lance koji su, doduše, imali manji domet od 120 km, ali bili su puno precizniji i mogli su nositi i nuklearnu bojnu glavu. Bio je to rezultat bilateralnog dogovora koji su dvije zemlje potpisale još

Pripadnici južnokorejske i američke vojske provode vježbu gađanja taktičkim sustavima s balističkim projektilima Hyunmoo (lijevi i u sredini dolje) i MGM-140 ATACMS (desno) na obali Istočnog mora

1979. i kojim se ograničavao domet i nosivost južnokorejskih projektila u zamjenu za pristup američkoj tehnologiji izrade projektila. Taj dogovor doživio je preinake u četiri navrata. Njima su se uvelike povećavale mogućnosti dometa i nosivosti južnokorejskih projektila. Sporazum je vrijedio sve do svibnja ove godine kad je stavljen izvan snage, čime je otklonjeno i zadnje ograničenje o maksimalnom dometu od 800 km. Najvjerojatniji je razlog očit rast sposobnosti Sjeverne Koreje na tom polju.

Još tijekom 1990-ih pod okriljem državne agencije ADD (Agency for Defense Development) počeo je razvoj nove generacije projektila Hyunmoo. Prvi od njih bio je Hyunmoo-2A, prvi put testiran u veljači 1999. godine. Imao je domet od 300 km s jednotonskom bojnom glavom koja je mogla biti jedinstvena visokoeksplozivna ili kasetna. Slič-

TAKTIČKI BALISTIČKI SUSTAVI – TT PODACI *

Sustav	BORA	LORA	Grom 2	Fateh 110/313 **	Raad 500	Zulfikar ***	KN-23	KN-24	KN-25	Hyunmoo 2A/B/C
Podrijetlo	Turska	Izrael	Ukrajina	Iran	Iran	Iran	S. Koreja	S. Koreja	S. Koreja	J. Koreja
Duljina projektila	7,8 m	5,2 m	~7,5 m	~8,9 m	~8,5 m	10,3 m	8,7 / 9,8 m	~7,8 m	~8,5 m	~7,8 m
Promjer projektila	610 mm	625 mm	~900 mm	610 mm	610 mm	680 mm	1100 mm	1100 mm	600 mm	900 mm
Masa projektila	2500 kg	1600 kg	4300 kg	~3400 kg	1700 kg	4600 kg	~5000 kg ?	??	3000 kg	5400 kg
Masa bojne glave	470 kg	570 kg	480 kg	450 kg	450 kg	580 kg	400 – 500 kg?	400 – 500 kg?	??	1000/500 kg
Vrsta bojne glave	fugasno-rasprskavajuća (FR)	fugasno-rasprskavajuća	eksplozivna/kasetna	fugasno-rasprskavajuća	fugasno-rasprskavajuća	eksplozivna/kasetna	fugasno-rasprskavajuća	FR/kasetna	fugasno-rasprskavajuća	fugasno-rasprskavajuća
Maks. domet	280 km	430 km	280 – 500 km	250 – 500 km	500 km	700 km	450/600 km	410 km	380 km	300/500/800 km
Navođenje	GNSS/INS	GPS/INS	GPS/INS/EO/RF	GNSS/INS/EO/RF	GNSS/INS	GNSS/INS/EO	INS/GNSS ??	INS/GNSS ??	??	INS/GNSS ??
Preciznost	10 m / 100m	10 m	10 m – 5 m	750 m – 5m	10 m	30 m – 5 m	30 m ?	30 m ?	??	30 m – 5 m

* Podaci dolaze iz različitih izvora i često su procijenjeni

** Projektili Fateh 110A/B/C/D i više inačica različitih namjena (Khalij Fars, Hormuz, Fateh Mobin). Većina ima maks. domet od 300 km. Fateh 313 (kompozitni materijali) maks. domet 500 km.

*** Projektil Dezel sličnih je dimenzija, s povećanim maksimalnim dometom od 1000 km.

Foto: US Army / Staff Sgt. Sinthia Rosario

nost s Iskanderom objašnjena je vjerojatnom suradnjom s proizvođačima iz Rusije i dotad ostvarenom službenom suradnjom dviju strana na nekim drugim raketnim programima. Sustav je postao operativan tek 2008., a ubrzo je uslijedila njegova poboljšana inačica Hyunmoo-2B, koja je postala operativna 2009. godine. Donijela je povećani domet od 500 km, koji se nakon skidanja ograničenja iz sporazuma iz 2012. godine mogao dodatno povećati na 800 km uz smanjenu nosivost bojne glave od 500 kg. Treći projektil iz serije Hyunmoo-3C predstavljen je 2017. i znatno se razlikuje od prethodnih inačica. Pomalo podsjeća na američki projektil Pershing II zbog dodatnih krilaca koja su dio nove odvojive bojne glave (također novost u odnosu na ranije inačice). Navodno je povećana i preciznost oružja, što ga čini pogodnim za gađanje utvrđenih ciljeva, a zbog većih dimenzija prevozi se i lansira s većeg vozila s pet osovina. Kao odgovor na najnovije sjevernokorejske sustave i njihova testiranja iz 2019. godine, Južna Koreja objavila je u svibnju 2020. kako je dva mjeseca ranije izvršila testno lansiranje novog projektila Hyunmoo-4 koji je još u razvoju. Projektil navodno ima sličan domet od oko 800 km kao prethodnik, ali pažnju je izazvala veličina bojne glave ili nosivost, koja iznosi čak dvije tone. Prepostavlja se da se uz smanjenje bojne glave objavljeni domet u budućnosti može znatno povećati.

Može se očekivati da će se trend razvoja sve naprednijih balističkih projektila kratkog dometa nastaviti i da bi se krug zemalja koje ih koriste mogao i proširiti. Uz relativno malo ulaganja, njima se mogu dobiti velike vojne sposobnosti, a u usporedbi s taktičkim zrakoplovstvom velika im je prednost puno veća mogućnost preživljavanja. To ujedno objašnjava i pokušaje ograničenja proliferacije takvih oružja i njihova dometa. Potencijalne tehnologije protubalističke obrane velike učinkovitosti, koje bi imale

Ilustracija: IAI

LORA

Sustav LORA (Long Range Attack) izraelskog je podrijetla. Razvoj je počeo 2005., a nekoliko godina kasnije tvrtka Israel Aerospace Industries predstavila ga je na tržištu. S bojnom glavom koja može imati masu od gotovo 600 kg postiže se domet od 430 km, a minimalni domet iznosi 90 km. Sustav navodenja koristi kombinaciju inercijskog i GPS sustava navigacije i CEP je 10 metara. Sustav se odlikuje velikom brzinom rasporedivanja i pripreme za lansiranje od samo 10, a napuštanja vatrenog položaja u roku od tri minute. Vozilo za prijenos i lansiranje raketa bjeloruski je kamion MZKT serije 7401 s pogonom na svih osam kotača. Uz komunikacijsku opremu i lansirnu rampu, svako vozilo može ponijeti četiri projektila. Jednak tip vozila koji nosi kran za pretovar i četiri dodatne raketne služi za potrebe prijenosa i pretovara raketa. Spomenuti kamioni imaju motor snage 400 KS i mogu postići maksimalnu brzinu od 80 km/h. Osnovna je postrojba sustava LORA bitnica koja se sastoji od četiri vozila – lansera sa 16 raketa spremnih za paljbu i četiri vozila za popunu sa 16 dodatnih raketa. Uz njih je obvezatna i postaja koja ima ulogu zapovjednog i komunikacijskog središta, a smještena je na nešto manjem kamionu s pogonom 6x6. Prema dostupnim podacima, jedini je korisnik sustava azerbajdžanski OS. Sustavi su javno predstavljeni 2018., vjerojatno kao protuteža sustavima Iskander u sastavu armenskog OS-a. Tijekom nedavnog rata u Nagorno-Karabahu zabilježeno je da je LORA-om gadan most u blizini strateški važnog grada Šuše.

mogućnost neutralizacije njihova djelovanja, tek su u razvoju i godinama udaljene. S druge strane, očit je napredak sustava balističkih projektila: postaju sve precizniji, većeg dometa i mobilniji te opremljeni s više manevrirajućih bojnih ili "lažnih" bojnih glava koje mogu biti opremljene ometačima i mamacima.

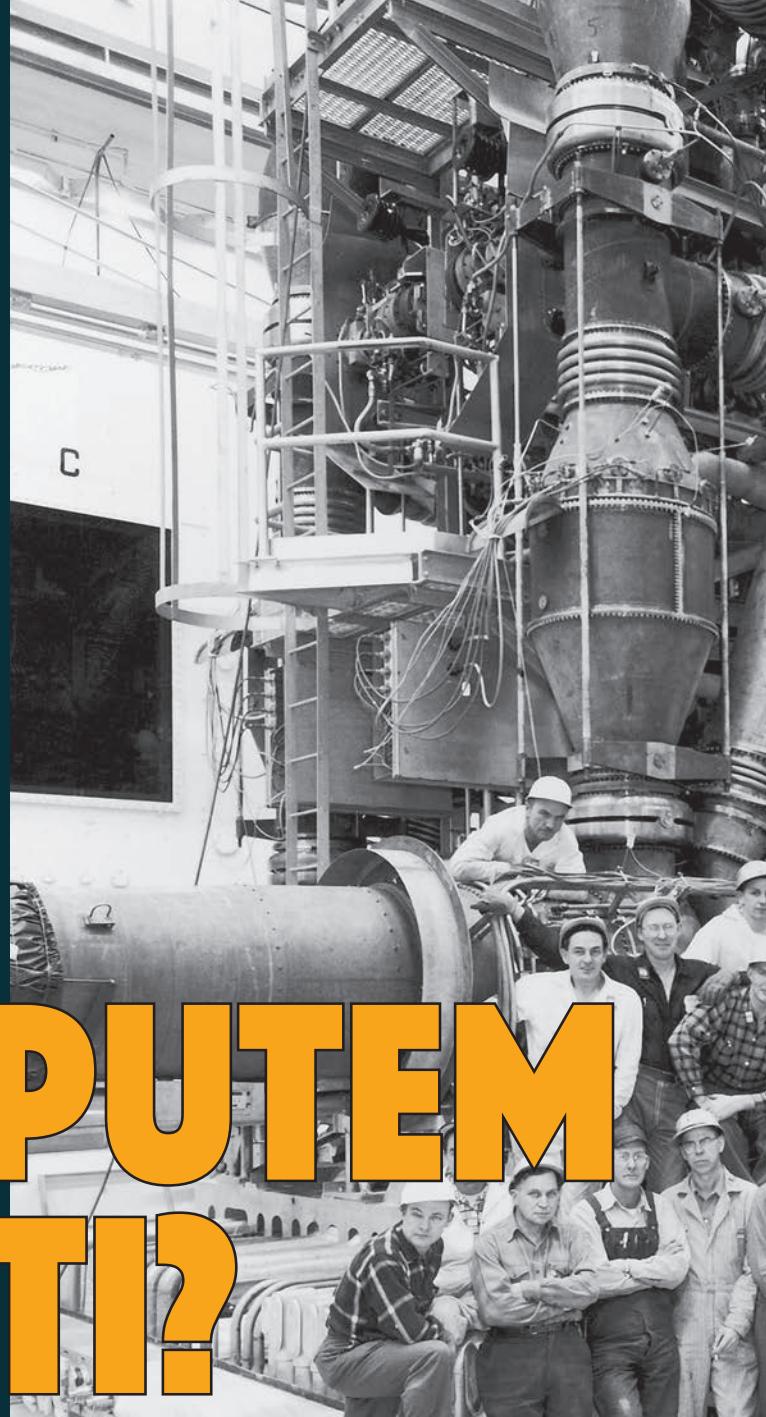
Američki rani programi NEPA i ANP pokazali su da je lako riješiti teoretski dio razvoja nuklearnog pogona za avione, no da će znatno veći problem biti tehnologije. Dvije skupine koje su tražile rješenje predlagale su različite pogone, s otvorenim odnosno zatvorenim ciklusom

AVIONI NA NUKLEARNI POGON

KOJIM PUTEM KRENUTI?

Američko ratno zrakoplovstvo pokrenulo je razvoj nuklearnog pogona otprilike u isto vrijeme kad i ratna mornarica. No kako je mornarički program bio uspješan te je okončan podmornicom USS Nautilus (SSN-571), a zrakoplovni nije, o tom se drugom u javnosti danas zna vrlo malo. Najpoznatije ime vezano uz nuklearnu energiju i mornaricu do dandanas ostalo je ono admirala Hymana G. Rickovera (1900. – 1986.). Neizostavno se pojavljuje uz svaku vijest vezanu uz Nautilus. Istodobno, za Donalda J. Keirna (1905. – 1980.) čuli su samo rijetki, čak i unutar američkih oružanih snaga. Taj časnik, koji će biti promican do čina general-bojnika, bio je stručnjak za zrakoplovne pogone i veliki zagovornik uvođenja novih tehnologija.

TEKST Mario Galić

Ponajviše zahvaljujući njemu, prvo službeno spominjanje mogućnosti razvoja nuklearnog pogona za avione datira još iz prosinca 1945. U njemu se predlaže da razvoj nuklearnog pogona za avione dobije jednak status kao i razvoj nuklearnog oružja. Zbog specifičnosti uporabe, predlaže se i zasebni razvoj nuklearnih reaktora isključivo namijenjenih avionima. Oni bi davali čak 500 posto više topilinske energije u odnosu na nuklearne reaktore koji su se trebali početi razvijati za uporabu na podmornicama. Naravno, tako "pregrijani" reaktori imali su puno veću mogućnost izazivanja nesreće, a u dokumentu se spominjala i mogućnost da reaktor raspoli sam sebe. Stoga se predlagao ubrzani razvoj novih materijala otpornih na vrlo visoke temperature. I sve je to trebalo ukomponirati u što kompaktniji reaktor. U usporedbi s reaktorom za USS Nautilus, koji je za jednu konjsku snagu trebao više od 150 funti (68 kg) mase, reaktor za avion trebao je, prema tom dokumentu, davati jednu KS na samo četiri funte (1,8 kg) mase.

Iako su izazovi bili golemi, prvi program razvoja nuklearnog pogona za avione američkog zrakoplovstva (koje je do 18.

za atomsku energiju (Atomic Energy Commission – AEC). Predsjednik Harry S. Truman (1884. – 1972.) osnovao je 1. kolovoza 1946. godine AEC kao krovnu organizaciju koja će nadzirati sve civilne i vojne projekte vezane uz nuklearnu energiju SAD-a. Komisija je nadzor nad projektom NEPA dodijelila skupini znanstvenika i inženjera koju je organizirao glasoviti tehnološki institut MIT (Massachusetts Institute of Technology). Danas je poznata pod imenom Lexington Group. U rujnu 1948. objavljeno je Lexingtonovo izvješće sa zaključcima da je razvoj nuklearnog pogona za avione moguć, da se može dovršiti u roku od 15 godina te da će troškovi razvoja iznositi oko milijardu dolara (oko 11 milijardi u današnjoj vrijednosti). Bilo je to točno ono što su željeli čuti u Pentagonu, američkim strateškim snagama i ratnom zrakoplovstvu. Međutim, vrijeme će pokazati da su procjene bile preoptimistične i nerealne.

Ponajviše zahvaljujući izvješću, NEPA je u svibnju 1951. zamjenjena programom ANP (Aircraft Nuclear Propulsion), koji su zajednički provodili tad već samostalno Američko ratno zrakoplovstvo i AEC. Za razliku od programa NEPA, ANP više nije bio usmjeren na teoretska razmatranja, nego je pokrenut kako bi se razvio konkretan nuklearni pogon za avione, prije svega strateške bombardere. Izravan nadzor

nad ANP-om preuzeo je državni laboratorij ORNL (Oak Ridge National Laboratory) uz sudjelovanje velikih tvrtki kao što su General Electric, Pratt & Whitney, Lockheed i Convair. Ubrzo se pokazalo da je teoretski dio razvoja nuklearnog pogona vrlo lako riješiti, no da će znatno veći problem biti tehnologije. Najteže je bilo napraviti materijale koji će moći izdržati vrlo visoke temperature, tlakove i razine radijacije, a da istodobno budu dostatno lagani za uporabu na avionima. Poseban problem bila je zaštita posade i zemaljskog osoblja od zračenja nuklearnog reaktora, a da pritom masa zaštitne ovojnica ne bude prevelika. Sasvim drugi problem bila je zaštita reaktora od oštećenja zbog pada ili obaranja bombardera. Pojavila su se i dva pristupa razvoju pogona. General Electric predlagao je pogon s otvorenim ciklusom nazvan Direct Air Cycle, a Pratt & Whitney sa zatvorenim ciklusom nazvan Indirect Air Cycle.

Dio znanstvenika, inženjera i drugih djelatnika koji su pedesetih godina radili na nuklearnim reaktorima HTRE (Heat Transfer Reactor Experiment) i uspjeli dokazati da nuklearna reakcija može pokretati avionski motor

rujna 1947. još bilo u sastavu kopnene vojske) zvao se Nuclear Energy for the Propulsion of Aircraft (NEPA) i pokrenut je 28. svibnja 1946. godine. NEPA je zapravo više bila studija izvedivosti koja je prije svega trebala razraditi teoretske postavke razvoja nuklearnog pogona za avione te procijeniti jesu li dostupne tehnologije doстатне za takav projekt. NEPA-u su činili stručnjaci iz zrakoplovstva i skupina tvrtki koju je predvodila Fairchild Engine and Airplane Corporation.

DRŽAVNE I PRIVATNE INSTITUCIJE

NEPA je u početku bila isključivo pod nadzorom ratnog zrakoplovstva, no dvije godine kasnije nadzor nad njom zatražila je državna Komisija

OGRANIČENE INFORMACIJE

Tehnička rješenja nastala tijekom projekta NEPA još uvijek su državna tajna te su dostupni materijali o njima vrlo ograničeni. Poznato je da je Direct Air Cycle tvrtke General Electric bio

Foto: Idaho National Laboratory / Flickr

PODLISTAK

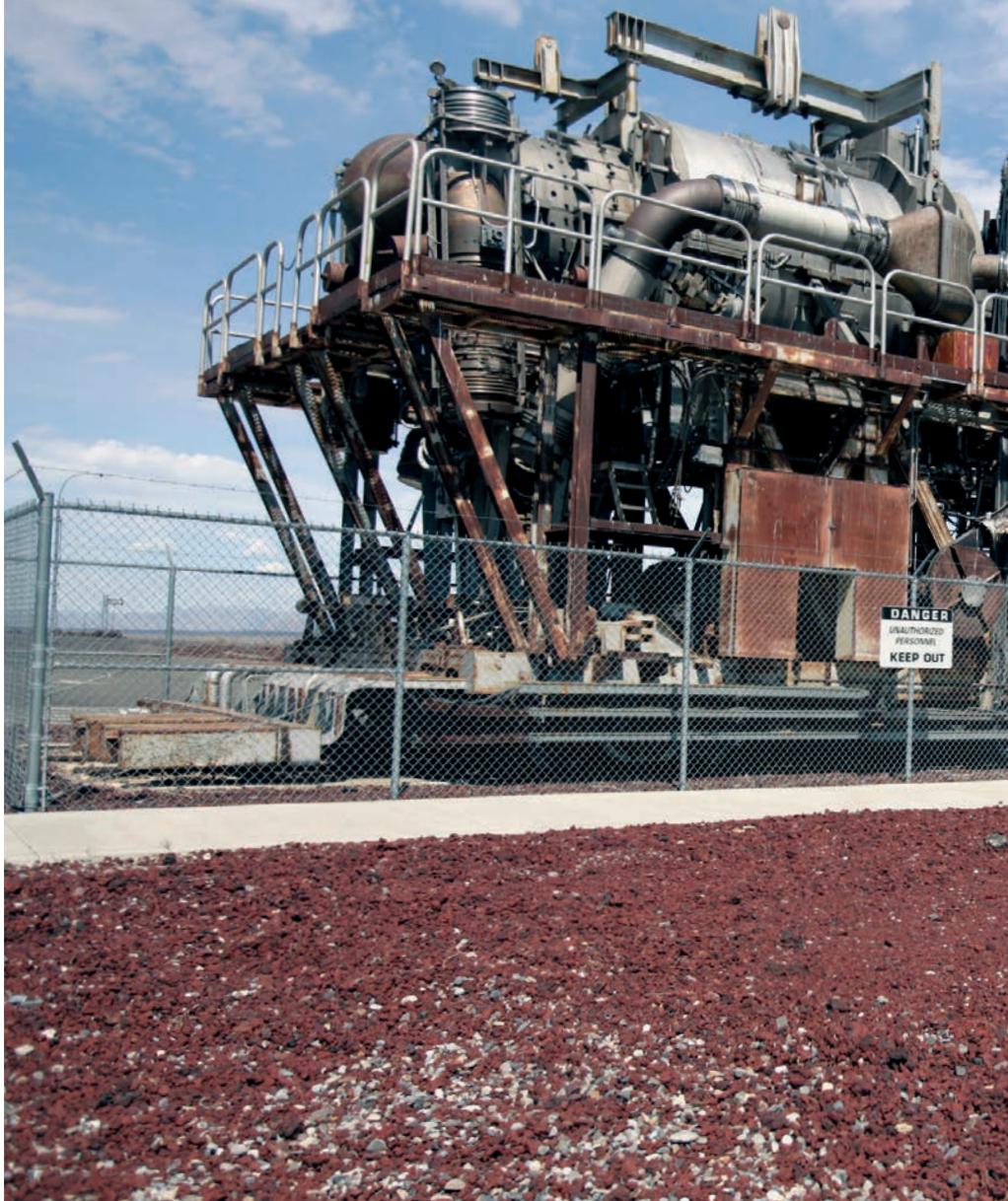
Foto: USAF

Prvo službeno spominjanje mogućnosti razvoja nuklearnog pogona za avione datira još iz prosinca 1945., i zasluga je tadašnjeg brigadira, a kasnijeg general-bojnika Donalda J. Keirna (1905. – 1980.)

tehnološki vrlo jednostavan. Osnova mu je bio nuklearni reaktor i mlazni motori. Nuklearni reaktor stvarao bi veliku količinu energije koja bi služila za zagrijavanje zraka. Zrak bi se preko pumpi i plenumskih komora pod tlakom usmjeravao u reaktor. Na taj bi se način reaktor istodobno hlađio i davao potrebnu energiju. Zagrijani bi se zrak potom slao u drugu plenumsku komoru te usmjeravao u prilagođeni mlazni motor. Sustav je potom poboljšan na način da su iz njega izbačene pumpe za zrak, a potrebnu količinu zraka davao bi kompresor mlaznog motora. Hladan zrak iz kompresora upuhivao bi se s gornje strane reaktora, prolazio kroz njegovu jezgru gdje bi se zagrijavao (ujedno i hlađio reaktor) te bi se odvodio natrag u motor. Uklanjanjem pumpi cijeli je sustav pojednostavljen i postao je lakši. No nastao je problem startanja motora kako bi se dobila početna količina zraka potrebnog za upuhivanje u reaktor. To je riješeno tako da bi se početno pokretanje motora obavljalo na klasičan način s pomoću vanjskog kompresora za zrak i avionskog goriva.

Motor je u osnovi bio turbomlazni, ali s uklonjenom komorom za izgaranje

Eksperimentalni reaktori HTRE-2 i HTRE-3 tipa Direct Air Cycle danas su izloženi u Atomskom muzeju EBR-I (Experimental Breeder Reactor-I) koji je pod ingerencijom Nacionalnog laboratorija Idaho

goriva. Umjesto toga, u motor bi se preko ventila upuhivao vrući zrak iz reaktora i tako pokretao turbinu, a ona bi pokretala kompresor. Na taj bi se način dobio potisak bez uporabe kerozina ili nekog drugog goriva. Snaga potiska motora pratila bi se preko ventila, dok bi se višak vrućeg zraka ispuštao u atmosferu, što bi omogućavalo da reaktor uvijek radi jednakom snagom. To bi rezultiralo pojednostavljenim upravljanjem radom reaktora. Dobra je značajka bila jednostavna konstrukcija koja bi smanjivala mogućnost kvarova, a sustav bi bio lagan te jednostavan za upravljanje. General Electric predlagao je da u drugoj fazi razvoja napravi turbomlazni motor čiji će sastavni dio biti nuklearni reaktor. Prijedlog je dobio oznaku XNJ140E i trebao je dovesti do demonstratora tehnologija za motor koji bi pokretao avione. Osnovu bi činio keramički nuklearni reaktor koji bi u središtu bio šuplj kroz njega prolazila osovina za prijenos snage s turbine na kompresor.

Za krstareće projektilne vrlo velikog dometa predložen je razvoj nuklearnog protočno-mlaznog motora (*ramjet*). Motor bi omogućavao neograničen domet uz postizanje nadzvučnih brzina. Takav bi motor služio isključivo za projektile s nuklearnom bojom glavom kad bi činjenica da bi se gorivo iz nuklearnog reaktora raspršilo tijekom eksplozije bila nebitna.

PUNO SLOŽENIJI PRIJEDLOG

Pristup tvrtke Pratt & Whitney razvoju nuklearnog pogona za avione bio je znatno konzervativniji. Njezin je prijedlog,

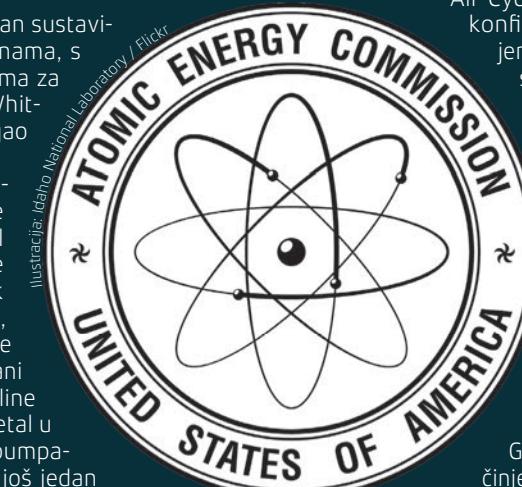

Foto: Idaho National Laboratory / Flickr

pogon Indirect Air Cycle, u osnovi bio identičan sustavima koji se danas rabe u nuklearnim elektranama, s tom razlikom što se u nuklearnim elektranama za hlađenje reaktora rabi voda, dok je Pratt & Whitney za Indirect Air Cycle kao hladilo predlagao tekući metal.

Zanimljivo je da se u dostupnoj literaturi navode dva načina rada. Najčešće se spominje princip pri kojem bi se zagrijani tekući metal iz jezgre reaktora slao u izmjenjivač topline gdje bi zagrijavao zrak. Tako zagrijan zrak uvodio bi se u turbomlazni motor. Međutim, publikacija *Naval War College Review* opisuje cijeli proces nešto drukčije. Prema njoj, zagrijani tekući metal iz reaktora u izmjenjivaču topline nije zagrijavao zrak, nego ponovno tekući metal u sekundarnom krugu. Tako zagrijan metal upumpavao bi se u turbomlazni motor, preciznije u još jedan izmjenjivač topline koji bi zagrijavao zrak. Naknadno su projektanti tvrtke Pratt & Whitney pojednostavili sustav tako da bi tekući metal iz nuklearnog reaktora išao izravno u turbomlazni motor. Pritom bi izmjenjivač topline za zagrijavanje zraka bio dio motora te bi se nalazio na mjestu gdje se inače nalaze komore za izgaranje goriva.

Već taj opis pokazuje da je Indirect Air Cycle bio puno složeniji od Direct Air Cyclea. Zbog uporabe tekućeg metala kao hladila te dvaju izmjenjivača topline, ali i pumpi nužnih

Illustracija: Idaho National Laboratory / Flickr

Oznaka američke državne komisije AEC koja je 1. kolovoza 1946. postala krovna organizacija za nadzor svih civilnih i vojnih projekata vezanih uz nuklearnu energiju

za siguran rad sustava, bio je i puno veće mase.

POGODNIJE ZA PODMORNICE

Ni napredniji/jednostavniji sustav ne bi bio lakši od Direct Air Cyclea jer bi nuklearni reaktor i dalje bio izvan motora, a za rad bi i dalje trebao barem jednu pumpu za tekući metal. Kao takav, bio je puno pogodniji za ugradnju na, recimo, podmornice. Stoga ne čudi da su i SAD i SSSR za podmornice pokušali projektirati pogone s tekućim metalom. No SAD je vrlo brzo odustao, dok je SSSR napravio Projekt 645 i prema njemu podmornicu K-27, te potom Projekt 705 Lira (Alfa klasa). Naponsljetku je i sovjetska mornarica zbog mnoštva problema koji su izazivali i fatalne nesreće odustala od nuklearnih reaktora hlađenih tekućim metalom (opširnije v. tekst Potopljene nuklearne podmornice, HV 617).

Usprkos nedostacima, Pentagon i Američko ratno zrakoplovstvo nisu mogli samo na osnovi teoretskih prijedloga odlučiti koji je sustav bolji. Stoga su željeli testirati i Indirect Air Cycle. No, prvi nuklearni pogon konfiguriran tako da bude namijenjen avionima proradio je 31. siječnja 1956. godine. Bio je tipa Direct Air Cycle i sastojao se od reaktora HTRE-1 (Heat Transfer Reactor Experiment No. 1) i modificiranih turbomlaznih motora J47. Uslijedit će i napredniji reaktori HTRE-2 i HTRE-3. Sustavi su bili golemih dimenzija, ali ispunili su svrhu i pokazali da nuklearna reakcija može pokretati avionski motor. Zanimljivo je da je General Electric tvrdio, usprkos

činjenici da je zrak prolazio izravno kroz jezgru reaktora, da su sva mjerenja pokazala da pri radu ne dolazi do znatnijeg onečišćenja okoliša. Puno složeniji Indirect Air Cycle tvrtke Pratt & Whitney nikad nije došao do faze testiranja s turbomlaznim motorom. U trenutku obustave cijelog projekta 1961. godine još je bio u fazi razvoja nuklearnog reaktora.

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

KNEZOVI ILOČKI

Zadnja dva stoljeća Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva slavno su doba bogate i veleposjedničke velikaške obitelji koja je odigrala ulogu u gotovo svim tadašnjim previranjima oko borbi za prijestolje

Najstariji poznati predak obitelji Iločki bio je Gug, koji se spominje u XIII. stoljeću. Njegovo podrijetlo ne može se sa sigurnošću utvrditi, ali prema većini genealogija potječe iz niže plemićke obitelji u tadašnjoj Dubičkoj županiji. Smatra se da su se njegovi potomci iz nižeg plemstva uskoro uzdigli na više položaje u političkom životu Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Točnije, riječ je o Gugovu najstarijem sinu Ivanu, koji je, prema podacima iz 1281. godine, kao kraljevski povjerenik uveo slavonskog bana Petra od Dobre Kuće i njegova brata na neimenovani posjed kraj Illove. Ivanovi sinovi Lovro (umro 1349.) i Ugrin nastavili su uspon obitelji. Lovro se 1312. spominje kao zastavnik kralja Karla I. Roberta (1288. – 1342.), a za vrijeme kralja Ludovika I. Anžuvinca (1326. – 1382.) bio je i na položajima kraljevskog riznicara te župana četiriju županija. Njegov brat Ugrin također se spominje u ulozi kraljevskog zastavnika i varaždinskog župana. Nekadašnji hrvatski i slavonski ban Ivan Babonić (umro nakon 1334.) braći je 1328. u zalog dao utvrdu Zrin, koja je uskoro u potpunosti prešla u njihovo vlasništvo. No, u posjedu su je imali tek do 1347., kad je prepustaju kralju Ludoviku I. koji je dodjeljuje Žrinskima. U zamjenu su dobili utvrdu Orahovica te još neke posjede u tadašnjoj Križevačkoj i Virovitičkoj županiji.

MOĆ I DRUŠVENI UGLED

Daljnji uspon obitelji Iločki nastavio se s Lovrinim sinom Nikolom (umro 1367.). Bio je jedan od važnih oslonaca kralja Ludovika I i dobio je kraljevske darovnice s brojnim posjedima u Ugarskoj. Nosio je titule erdeljskog vojvode, kraljevskog peharnika te ugarskog palatina. Kao najviši kraljev državni dužnosnik predvodio je vojne pohode u Bosni i Bugarskoj. Zajedno s nećakom Ladislavom od kralja je za nagradu 1364. dobio grad i utvrdu Ilok po kojem su njegovi potomci nosili naziv knezovi Iločki. Nikolinu je braća Bartola (umro 1352.) i Lenkuša kralj također

visoko rangirao dužnostima glavnog peharnika i trpeznika. Nakon Nikoline smrti njegovi sinovi nisu uspjeli zadržati političku moć i očev veliki društveni ugled. U dinastičkim sukobima za hrvatsko-ugarsko prijestolje krajem XIV. stoljeća gotovo su izgubili vlast nad Ilokom i okolnim posjedima. U tom se razdoblju više istaknula orahovička loza obitelji Iločki, koju su predvodili Ugrin i Petar Orahovički. Budući da su bili vrlo pobožni, darovali su 1375. vinograd Lipovec pavlinskom samostanu sv. Benedikta od Herma. Za ponovno uzdizanje obitelji Iločki zasluzni su Nikolini unuci Ladislav i Mirko. Kralj Žigmund Luksemburški (1368. – 1437.) dodijelio je 1398. godine Ladislavu titulu mačvanskog bana i župana nekoliko županija. Mirko je nakon bratove smrti također kratko nosio titulu mačvanskog bana te župana jedne županije. Tijekom 1403. obojica su izgubila titule i dijelove posjeda jer su se zajedno sa svojom orahovičkom lozom stavila na stranu protukralja Ladislava Napuljskog (1377. – 1414.). Usprkos tomu, Žigmund – pobjednik u borbi za prijestolje – pomilovao je do 1408. većinu članova obitelji te su im vraćene titule i neki od oduzetih posjeda. Orahovički dio obitelji ipak se nije oporavio od Žigmundove odmazde pa su Iločki polako preuzeli i posjed Orahovicu. Konačan kraj i izumiranje orahovičke grane zbio se 1430. zbog pomanjkanja muških nasljednika i poklopio se s početkom osmanlijske ekspanzije u Europi.

OD KRALJA DO KRALJA

Smrt Ladislava 1418. i Mirka Iločkog 1419. ugrožila je opstanak obitelji Iločki, a najzaslužnija za sprečavanje tog scenarija bila je Ladislava sposobna udovica Ana Šćiborić. Preuzela je vodstvo obitelji i odgajala sina Nikolu, koji je tad imao oko osam godina. Nikola V. Iločki tek krajem 1430-ih stupa na političku i društvenu scenu kraljevstva te postaje jedan od najutjecajnijih velikaša tog doba. Od 1438. do 1458.

TEKST

Josip Buljan

FOTO

Muzej grada Iloka / Župa sv. Ivana Kapistrana – Ilok

Nadgrobna ploča Nikole (postoji 1410. – 1477.), najstavnijeg i najmoćnijeg iz obitelji, u crkvi sv. Ivana Kapistrana u Ilok. Prikazan je u viteškoj odori

nosio je kao i njegovi prethodnici titulu mačvanskog bana i župana triju županija. Zaslužan je za utvrđivanje obrambenog sustava utvrde Ilok i nadogradnju kula. Nakon smrti kralja Alberta Habsburgovca (1397. – 1439.), koji je Nikoli omogućio sve titule, ponovno dolazi do dinastičkih sukoba u kraljevstvu. Kako bi zadržao prosperitet i moć obitelji, Nikola je često mijenjao strane u sukobu pa je tako od velikog pobornika Ladislava V. Postuma (1440. – 1457.) postao njegov žestoki protivnik, stavivši se na stranu njegova protukralja Vladislava I. Jagelovića (1424. – 1444.). Zauzvrat je od potonjeg dobio titulu erdejjskog vojvode te župana još nekoliko županija. Vladislav I. pogiba 1444. kod Varne i dječak Ladislav V. ipak uspijeva postati kralj, no zbog maloljetnosti u njegovo je ime zapravo vladao njegov habsburški rođak i budući car Svetog Rimskog Carstva Njemačke Narodnosti Fridrik III. (1415. – 1493.) Nikola se uspješnom diplomacijom ponovno stavlja na vladajuću stranu. No, pogriješio je podržavši Fridrika III. i u sukobu s novim pretendentom na hrvatsko-ugarsku krunu Matijom Korvinom (1443. – 1490.). Nakon što je novi kralj učvrstio vlast, oduzeo je Nikoli titule i časti poput one slavonskog bana. Nakon stanovitog vremena ipak dolazi do pomirbe i Korvin vraća Nikoli neke časti, a osim toga, imenuje ga 1471. godine bosanskim kraljem i vranskim priorom. Njegova vlast u Bosni bila je više titularna, a pravu kontrolu imao je tek nad sjeveroistočnim dijelom. Umro je 1477. kao jedan od najutjecajnijih velikaša XV. stoljeća. U svojem sjedištu Ilok kovao je vlastiti novac na kojem su bili prvi elementi hrvatskog grba sa "šahovnicom". Nikolu je naslijedio sin Lovro, posljednji izdanak te velikaške obitelji. Ostao je zapamćen po sukobu s kraljem Vladislavom II. (1456. – 1516.), zbog čega je kralj pokrenuo vojnu akciju zauzevši 1494. njegovo sjedište Ilok. Pomilovanje je ipak stiglo dvije godine kasnije, kad su Lovri vraćeni neki obiteljski posjedi. Za vrijeme kralja Ludevika II. Jagelovića (1506. – 1526.) obnašao je dužnost kraljevskog dvorskog suca. Umro je 1524. bez nasljednika zbog čega dolazi do izumiranja te moćne velikaške obitelji, a sva njezina imanja dolaze u kraljevske ruke.

DOMOVINSKI RAT

POKUŠAJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE DA SAČUVA SFRJ, LIPANJ 1991.

TEKST

dr. sc. Ante Nazor, ravnatelj Centra

“Velikosrpska” politika srbijanskog vodstva te odbijanje Srbije da se Jugoslavija preustroji u konfederalnu državu potaknuli su Hrvatsku i Sloveniju da počnu proces osamostaljenja. S tim ciljem u Hrvatskoj je 19. svibnja 1991. održan referendum o neovisnosti, čiji je rezultat nedvosmisleno potvrdio opredijeljenost velike većine hrvatskih građana za stvaranje suverene i samostalne hrvatske države. No, ostalo je pitanje kako će na to reagirati vodeće svjetske sile. U tom smislu znakovitim se drži posjet državnog tajnika SAD-a Jamesa Bakera Jugoslaviji, četiri dana prije proglašenja neovisnosti Hrvatske i Slovenije. On je 21. lipnja 1991. u Beogradu održao niz odvojenih sastanaka s predsjednicima svih šest jugoslavenskih republika, saveznim premijerom Antom Markovićem, saveznim ministrom vanjskih poslova Budimirom Lončarom te predstavnicima Kosova. Smatra se da je tad upozorio sugovornike da “SAD (kao i vlade zapadnoeukropskih država) podržavaju jedinstvo Jugoslavije, ali su istodobno protiv uporabe sile radi održanja toga jedinstva.” U jednom je od prethodnih radova za *Hrvatski vojnik* navedeno što je o tome zapisano u knjizi *Smrt Jugoslavije*. U knjizi *Rat koji nismo htjeli* (str. 251-258) o razgovorima s američkim državnim tajnikom Bakerom sudionik tog razgovora Davorin Rudolf, među ostalim, zapisao je: “(...) Iz beogradske zračne luke prevezli su nas službenim automobilima izravno u zgradu ondašnjega Saveznog izvršnog vijeća, tzv. ‘palaču federacije’. Smjestili smo se u ovećoj dvorani na prvoj katu i čekali da ministar Baker završi razgovor sa slovenskim predsjednikom Kučanom. Kučan je, nakon susreta s Bakerom, došao do nas i kratko izvijestio predsjednika Tuđmana o tijeku svoga razgovora. (...)”

U dvorani za razgovor, hrvatskome salonu, čekao nas je američki državni tajnik James Baker Treći, zajedno s veleposlanikom Warrenom Zimmermannom i suradnicima. Predsjednik Tuđman i ministar Baker sjeli su jedan do drugoga u podužem naslonjaču, a nasuprot njima zauzeli smo mjesto Zimmermann i ja. Desno od Bakera sjedila je gospođa Margaret Tutwiler, glasnogovornica u Ministarstvu vanjskih poslova i bliska suradnica američkoga državnog tajnika, koja mu je čitavo vrijeme dodavala nekakve papire s bilješkama, pa mi se činilo da je Amerikanac nedovoljno pripremljen za razgovor. Susretu su bili nazočni i Bakerovi suradnici Denis Ross i James Dobbins jr. Dijalog je započeo na engleskome. Kad je Predsjednik ustrajao na odlukama koje su u hrvatskome državnom vrhu već bile donijete, Amerikancu je bilo jasno da ni Hrvatska, a ni Slovenija, neće odustati od proglašenja samostalnosti. Pitao je što Hrvatska misli o prijedlogu konfederacije, koji su ponudili predsjednici Izetbegović i Gligorov. Premda je taj plan bio neprihvatljiv za Hrvatsku jer je *in fine* predviđao suverenitet republika u jednoj, jedinstvenoj saveznoj državi, predsjednik Tuđman ga nije izričito odbacio, već je odgovorio da su sve takve i slične prijedloge do sada odbili Srbci, nisu htjeli o njima ni razgovarati. Zatražio je podršku jedinoj realnoj i povjesno opravданoj soluciji, a to je put prema državnoj samostalnosti, koji su, za sada, odabrale Hrvatska i Slovenija. Na taj se način otklanjao veliko trajnih nestabilnosti, potvrđuje načelo samoodređenja naroda i stabilizira čitava regija, tvrdio je hrvatski Predsjednik. Amerikanac je na to izgovorio riječi koje je ponovio u svim razgovorima toga dana: ‘Sjedinjene Države podržavaju jedinstvo Jugoslavije, ali su istodobno protiv upotrebe sile radi održanja toga jedinstva.’ (...) Na nesreću, kako zaključuje i sam Zimmermann u *Izvorima jedne katastrofe* (str. 166) i Milošević i generali koji su ga podržavali shvatili su stajališta Jamesa Bakera na svoj način. *Oni su između redova Bakera*

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

rovog posjeta pročitali da ih Sjedinjene Države nemaju namjeru zaustaviti silom. Možda će ih izolirati i učiniti parijama, ali to je, zaključiše oni, prihvatljiv rizik. Zimmerman brani svoga ministra: Baker nije ni indirektno dao naslutiti niti je dao zeleno svjetlo Miloševiću ili vojsci da napadnu odmetnute republike. Je li, pak, dao crveno svjetlo koje je trebalo obeshrabriti i zaustaviti napadače? Ne, takvo svjetlo nije dao, odgovara Zimmerman, jer Vlada Sjedinjenih Država nije uzela u razmatranje uporabu sile kako bi spriječila srpski napad i napad JNA na Sloveniju ili Hrvatsku. Niti se u tom trenutku bilo koji član Kongresa, koliko je meni poznato, zalagao za uvođenje američke vojne sile.

Razgovori čelnika jugoslavenskih republika, saveznoga jugoslavenskog premijera i ministra vanjskih poslova s američkim državnim tajnikom Bakerom u Beogradu među najvažnijim su diplomatsko-političkim događajima koji su se zbili u jugoslavenskoj krizi tijekom 1991. godine. Čini mi se, stoga, zanimljivim prenijeti čitatelju što je o tim susretima zabilježio sam Baker. U opsežnoj knjizi *Politics of Diplomacy, Revolution, War and Peace 1989–1992*, objavljenoj u New Yorku 1995., svoja sjećanja i ocjene posjeta Jugoslaviji objavio je pod naslovom 'Neuspjeh u Beogradu'.

Rekao sam već da je prije dolaska u Beograd Baker bio u Berlinu na sastanku 34 države članice Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji, na kojemu je donijet akt bez presedana u toj organizaciji: o izravnom uključivanju KESS-a u unutarnji spor jedne svoje članice (tako se u KESS-u tretirala jugoslavenska kriza). Baker piše da je izražena jasna podrška nastojanjima Jugoslavije da se preobradi gospodarski i politički na miran način i uz privolu svih. 'Da bismo upotpunili tu pozitivnu poruku, veli Baker, držali smo potrebnim uputiti i negativan signal, pokušati potresti razne republičke lidere da prihvate dvije temeljne realnosti: da pregovaraju o razlikama i ne djeluju jednostrano, te da međunarodna zajednica, ni pod kojim uvjetima, neće tolerirati upotrebu sile. Sve moje europske kolege u Berlinu sile su me da te poruke prenesem u Beogradu' (*Politics of Diplomacy...*, str. 479). Baker, zatim, nastavlja: 'Nakon dolaska, pošao sam izravno u federalnu palaču, monstruoznu zgradu staljinističkoga stila, u kojoj su se nalazili jugoslavenska vlada i predstavnici šest republika. Svaka je republika imala golemu konferencijsku dvoranu ukrašenu umjetničkim radovima izvedenim u vlastitoj etničkoj tradiciji. Sljedećih deset sati, ako se izuzme usputni susret s izaslanstvom Kosova, jurio sam iz sobe u sobu susrećući se s predsjednicima svake republike. Uz to sam započeo i okončao svoj dan sastancima s premijerom Antonom Markovićem, čelnikom federalne vlade, koji je bezuspješno nastojao spriječiti eksploziju u balkanskoj bačvici baruta.

Na svakom sastanku ukazivao sam na iste bitne točke. Došavši u Beograd, ne samo kao predstavnik Sjedinjenih Država već i kao predstavnik KESS-a, želio sam da čelnici svih republika i jugoslavenske federacije znaju

da su cijelokupna Europa, Kanada i Sjedinjene Države krajnje zabrinute zbog ovdašnjih prilika. Zahtijevao sam od svakog predstavnika da ponovno potvrdi svoju privrženost, 'osobno i kao politički voda', načelima Helsinskih konferencija, tj. načelima da se svi sporovi moraju rješavati mirnim putem: granice se ne smiju mijenjati osim privolom, i ljudska prava moraju biti zaštićena, posebice manjinska. (...) Moj sljedeći susret bio je sa Slobodanom Miloševićem, predsjednikom Srbije, čovjekom čiji je čitav život građen na iskoristavanju prošlosti radi razjarivanja sadašnjosti. Na prvi pogled simpatičan šarmer u dobro skrojenome odijelu, kratko ošišane kose, Milošević je u duši zločinac i lažljivac. Znao sam da poput većine zločinaca i on poštuje moć. Odlučio sam ne bosti se s njim, pa sam na početku razgovora rekao: 'Mi želimo dobre odnose sa Srbijom, ali to ovisi o vama. Moram vam reći da smatramo kako je vaša politika glavni uzrok trenutne jugoslavenske krize. Mogli biste pomoći stvaranju napredne, demokratske zajednice na dobrobit svih jugoslavenskih naroda. Umjesto toga, vi tjerate vaš narod, vašu republiku i Jugoslaviju u građanski rat i raspad. Upozorio sam da bi eventualna upotreba sile vodila progonstvu od strane međunarodne zajednice.' Potom je Amerikanac Miloševiću izložio popis briga: iskoristavanje etničkih netrpeljivosti, nepoštivanje ljudskih prava na Kosovu, sabotiranje Markovićevih gospodarskih reformi i blokiranje prenošenja vlasti na Mesića u Predsjedništvu SFRJ. Baker, dalje, piše: 'Ako budete i dalje poticali raspad Jugoslavije, Srbija će ostati sama. Sjedinjene Države i ostali dio međunarodne zajednice odbit će bilo kakve srpske pretencije na područja izvan njezinih granica. Srbija će postati međunarodni izopćenik unutar Europe tijekom jedne ili više generacija.' (...)

Poslije obavljenih razgovora, Baker je napisao pismo svome predsjedniku Bushu: 'Odlučno sam se usprotivio unilateralnim mjerama koje bi mogle spriječiti pregovarački proces i u osnovi sam pokušao unijeti jaku dozu realizma u nerealnu jugoslavensku političku klimu. Marković je bio vrlo zadovoljan tom porukom i poticajem koji je dao posjet. Iskreno, sumnjam u učinak... Moj je osnovni dojam da nećemo potaknuti ozbiljan dijalog o budućnosti Jugoslavije dok sve strane ne budu imale snažniji osjećaj o tome da se radi o hitnim i opasnim stvarima. Možda to nećemo moći postići izvana, ali i mi, i ostali, moramo nastaviti s pritiskom' (*Politics of Diplomacy...*, str. 482-483).

Holbrooke je taj dio Bakerova izvještaja prokomentirao: 'To je bilo presudno pogrešno tumačenje. Jugoslaveni, koji su točno znali koliko je situacija hitna i opasna, čekali su da vide hoće li Sjedinjene Države i njihovi saveznici intervenirati. Kada su zaključili da su Sjedinjene Države, na vrhuncu svoga globalnog utjecaja, nezainteresirane, ubrzano su nastavili srljati u pakao' (*To End a War*, str. 27). Četiri dana nakon Bakerova odlaska iz Beograda, Hrvatska i Slovenija su proglašile neovisnost. Dva dana poslije, 27. lipnja, započeo je rat u Sloveniji.'

PREDSTAVLJAMO

"Neizmjerno sam ponosan na ovaj projekt čija je svrha čuvanje sjećanja na Domovinski rat i promicanje njegovih vrijednosti kroz afirmaciju pisane riječi te poticanje na promišljanje značaja Domovinskog rata kod učenika srednjih škola," napisao je u predgovoru knjige potpredsjednik Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved

PRIČE IZ DOMOVINSKOG RATA IZ PERA SREDNJOŠKOLACA

Ministarstvo hrvatskih branitelja objavilo je tijekom 2019. i 2020. godine Natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Osnovna ideja Natječaja bila je potaknuti mlade na čuvanje uspomene na vrijednosti i žrtve Domovinskog rata, a broj pristiglih priča bio je iznimno velik, što je govorilo o interesu mlađih ljudi za ovu temu. Kvalitetu i vrijednost priča procjenjivalo je Povjerenstvo za vrednovanje koje je imenovao ministar hrvatskih branitelja.

"Povijest sebično preuzima događaje, ali oni zapravo traju u pričama, u umjetnosti. I priče dopiru do ljudskoga srca, uključuju se u kolektivno pam-

PRIPREMIO
Željko Stipanović

FOTO
Tomislav Brandt

cenje, postaju dio identiteta" – zaključilo je Povjerenstvo, koje je imalo jasne kriterije za vrednovanje: jezično-stilske vrijednosti, estetske vrijednosti, uspješnost interpretacije teme te autentičnost prijavljenog rada. Nagrade za prva tri mjesta najboljih priča uručene su uoči 5. kolovoza i obilježavanja Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja i obilježavanja VRO Oluja.

Odjel Hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva SSOJI-ja u suradnji s Ministarstvom hrvatskih branitelja odlučio je izdati knjigu kako bi se trajno sačuvala uspomena na ovu vrijednu inicijativu, kao i pokazano zalaganje učenika. Nagrađene priče već smo objavljivali u našem časopisu, no sadržajna vrijednost i duh domoljublja te prepoznate vrijednosti Domovinskog rata, koji su zajednička obilježja svih priča, potaknuli su nas na izdavanje ovog djela.

Iako su autori priča srednjoškolci koji su rođeni godi-

nama nakon završetka Domovinskog rata, one odišu zrelošću i izričajem kao da je riječ o autorima koji su bili autentični sudionici obrane domovine. To veseli svakog čitatelja, a posebno može veseliti hrvatske branitelje jer su teško stečene vrijednosti Domovinskog rata ostale u sigurnim rukama. Knjiga obuhvaća 58 priča ilustriranih prigodnim fotografijama. Sadržajno su obradile brojne teme iz Domovinskog rata, neke još uvijek bolne. Uvjereni smo da će knjiga potaknuti i brojne druge autore da se priključe ovoj vrijednoj inicijativi, ali i da će biti zalog koji će od zaborava sačuvati onaj zajednički

duh ljubavi prema domovini koji nas je na poseban način nosio tih ratnih godina.

Potpredsjednik Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved u predgovoru je napisao: "Naša je domovina jedinstvena u Europskoj uniji po svojoj novijoj povijesti. Zbog toga nam misija mora biti podizanje svijesti mladih o Domovinskome ratu i čuvanje sjećanja na važnost žrtve hrvatskih branitelja za našu današnju slobodu." Na poseban je način zahvalio učenicama i učenicima koji su se odazvali pozivu na Natječaj, kao i njihovim mentorima, koji su ih u tome poticali, a posebice njihovim roditeljima, koji su im usadili domoljublje kao temeljnu vrijednost.

MEMORIJALNA UTRKA

Prvu su dionicu ultramaratonci otrčali od spomen-obilježja Ovčara do centra Vinkovaca, a na njoj su im se pridružili djelatni pripadnici OSRH

Među četvorkom koja je istrčala sve dionice trojica su umirovljenih pripadnika HV-a, a na prvoj dionici pridružila su im se i dvojica djelatnih. Na taj su način odali počast žrtvama dviju najvećih europskih tragedija nakon Drugog svjetskog rata

HRVATSKI BRANITELJI NA ULTRAMARATONU **VUKOVAR – SREBRENICA**

U povodu 26. godišnjice srebreničkog genocida održan je od 6. do 10. srpnja jubilarni deseti Ultramaraton Vukovar – Srebrenica. Namjera je organizatora podsjetiti na sve nevinu stradale tijekom srpske agresije na Republiku Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, a posebno na žrtve Vukovara i Srebrenice. Ultramaraton je održan pod pokroviteljstvom predsjednika RH Zorana Milanovića, članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine Šefika Džaferovića i Željka Komšića te gradova Zagreba i Sarajeva, a u organizaciji Vijeća bošnjačke nacionalne manjine Grada Zagreba.

Zbog pandemije prošle je godine Ultramaraton bio ograničen samo na prvu dionicu, od spomen-obilježja Ovčara do centra Vinkovaca (31 km). Ove je godine istrčano svih pet dionica: druga do Brčkog (55 km), treća do Janje (50 km), četvrta do Zvornika (45 km) i peta

TEKST

Domagoj Vlahović

FOTO

privatna arhiva

do Memorijalnog centra Srebrenica u Potočarima (46 km). To znači da je četvorka koja je istrčala sve dionice prešla ukupno 227 kilometara. Među njima trojica su umirovljenih hrvatskih branitelja: Elvir Rakipović, Duško Štrbac i Robert Kasumović, kao i Dražen Čučić (42). Umirovljeni dočasnik HV-a Duško Štrbac (61) idejni je začetnik Ultramaratona Vukovar – Srebrenica i među najaktivnijim je ultramaratoncima u Hrvatskoj, a i ostali su aktivni trkači na duge pruge i uglavnom sudjeluju na memorijalnim i humanitarnim utrkama. Na pojedinim su se etapama ultramaratonskoj četvorki pridruživali i drugi trkači. Na prvoj su dionici među njima drugi put bili i djelatni pripadnici OSRH – brigadir Ivan Galović i pukovnik Miroslav Varžić, obojica djelatnici Zapovjedništva ZOD-a. Sudionik Domovinskog rata i više međunarodnih misija i operacija te stručni suradnik Hrvatskog vojnika, Galović se već više godina u slobodno vrijeme bavi trčanjem na duge pruge i sudjelovao je na više maratonskim utrkama. Ultramaratonci su najzahtjevniji i najdulji, no jasno je da na memorijalnim utrkama nema rezultata, trči se zadanim tempom i prilagođava najsportijem trkaču. Tempo se u prosjeku kreće oko šest, šest i pol

JE ŽRTAVA IZ DOMOVINSKOG RATA - VUKOVAR

minuta po kilometru. Kako su temperature u srpnju uglavnom više od 30 stupnjeva teško je trčati, ali zbog postavljenog cilja mora se izdržati. Staje se nakon svakih pet do sedam kilometara i slijedi osvježenje. Na prvoj dionici tradicionalno se staje u Bogdanovcima, u centru sela ispred spomenika Bogdanovački mučenici, a ove godine i prvi put u centru Nuštra (25 km), gdje je zapaljena svijeća ispred spomenika poginulim braniteljima.

Dionica na maratonu Vukovar – Srebrenica za brigadu

Kako su temperature u srpnju uglavnom iznad 30 stupnjeva teško je trčati, ali zbog postavljenog cilja mora se izdržati

Stoje slijeva:
Kemal Bukvić (organizator), **Ivan Špoljarić** (MUP), **Elvir Rakipović** (umirovljeni poručnik bojnog broda), brigadir **Ivan Galović** (ZOD HKoV-a), pukovnik **Miroslav Varžić** (ZOD HKoV-a)

dira Galovića nešto je posebno: "Na ovaj način odaje se počast žrtvama Vukovara i Srebrenice, ali i podsjeća na neriješena pitanja brojnih nestalih te potiče na djelovanje da se oni što prije pronađu. Ultramaraton je hvalevrijedna inicijativa koja pomaže da se prošlost ne zaboravi, ali i da se strahote rata i nezamislive tragedije više ne dogode. Nikad i nigdje!"

ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE

ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA VOJNE I RATNE ZASLUGE (V. DIO)

Članci posvećeni spomenicama počinju najviše puta dodijeljenim i najkontroverznijim odlikovanjem u smislu izmjena koje je doživjelo. Spomenica Domovinskog rata jedanaesto je odlikovanje za ratne zasluge prema važnosnom slijedu, odmah nakon Reda hrvatskog pletera

U sklopu Zakona koji je stupio na snagu 1992. godine dodijeljen je tek neznatan broj odlikovanja. Najviše puta dodijeljeno odlikovanje je Spomenica Domovinskog rata 1990. – 1992. Spomenica Domovinskog rata jedanaesto je odlikovanje za ratne zasluge prema važnosnom slijedu, odmah nakon Reda hrvatskog pletera. Idejni je autor stručna skupina kovnica IKOM, u kojoj se i pristupilo izradi. Spomenica Domovinskog rata posebna je u više segmenata. Izrađena je od patiniranog mesinga, a ostala su odlikovanja, čak i ona koja su kasnije ustanovljena, izrađena od srebra. Spomenica je ustanovljena u vrijeme kad je nastupilo primirje i prekid ratnih djelovanja na prostoru Hrvatske, a fokus ratnih događanja prešao u BiH. Zbog dolaska međunarodnih mirovnih snaga i međunarodnog priznanja RH, hrvatske su vlasti smatrali da će Domovinski rat biti okončan te su za sudjelovanje u njemu predvidjeli dodjelu odlikovanja svim sudionicima. Spomenica Domovinskog rata 1990. – 1992. izrađena je tehnikom punog otiska na patiniranom mesingu. Sadržava je

Uručenje Spomenice Domovinskog rata 1990. – 1992.

TEKST

Marin Sabolović

stilizirani prikaz žene koja u desnoj ruci drži mač s oštrom okrenutom prema dolje, a u drugoj, uzdignutoj ruci, drži grb Republike Hrvatske. Prikaz je okružen stiliziranim prikazom vijenca maslinova i hrastova lišća s plodovima. Cijeli prikaz okružen je radikalnim ispustom. Na naličju odlikovanja, u gornjem dijelu prateći oblik medalje, natpis je SPOMENICA DOMOVINSKOG RATA. Na donjem dijelu medalje ispisane su godine 1990. – 1992., a u središtu poledine medalje izvedena je pokrata RH.

Međunarodnim priznanjem i dolaskom međunarodnih mirovnih snaga sukobi na prostoru RH nisu prestali. Spomenica je u skladu sa Zakonom o odlikovanjima i priznanjima Republike Hrvatske iz 1995. godine modificirana. Na njezinu je naličju uz rub natpis SPOMENICA DOMOVINSKOG RATA čiji kraj i početak povezuje pleterni ornament. U sredini su otisnuta slova RH.

Znak Spomenice ovješen je na vrh istostraničnog trokuta presvućenog vrpcom od moariranog ripsa u bojama zastave Republike Hrvatske. Na naličju trokuta je vodoravna igla za ovjes. Malu oznaku Spomenice čini otkov znaka Spomenice pričvršćen na sredini pravokutnika složenog od vrpce od moariranog ripsa u bojama zastave Republike Hrvatske. Na naličju male oznake je igla za ovjes.

Spomenica se dodjeljuje hrvatskim i stranim državljanima za sudjelovanje u Domovinskom ratu kao dragovoljci, borci Hrvatske vojske i Ministarstva unutarnjih poslova ili na drugi djelatni način.

Do travnja 1996. godine dodijeljene su 339 232 Spomenice Domovinskog rata.

Papinska Država ujedinila se u drugoj polovini XVI. st. sa Španjolskom, Mletačkom Republikom i Genovom u kršćansku ligu zbog pružanja otpora Osmanlijama u Europi

FILATELIIJA

Talijanska pošta (tal. Poste Italiane) pustila je u drugoj polovini lipnja ove godine u promet marku "450. obljetnica pomorske Bitke kod Lepanta", koju je izdalo tamošnje Ministarstvo za gospodarski razvoj (tal. Ministero dello Sviluppo Economico)

MARKE – BITKA KOD LEPANTA

TEKST
Ivo Aščić

U pomorskoj bitki kod grčkog grada Lepanta 1571. godine sudjelovalo je oko 500 brodova

Bitka kod Lepanta (grč. Ναφπάκτος), grčkog grada na ulazu u Korintski zaljev, odvijala se 7. listopada 1571. između Svete lige (Papinska Država, Španjolska, Mletačka Republika i Genova) i Osmanskog Carstva. Snage Svete lige, koju je ujedinio papa Pio V., činilo je 28 tisuća vojnika, 43 tisuće veslača i 13 tisuće mornara te više od 200 galija. Njima je zapovjedao 24-godišnji španjolski admiral don Juan de Austria (1547. – 1578.), a pobijedile su nadmoćnu osmanlijsku flotu s približno 300 brodova pod zapovjedništvom Ali-paše. U mletačkoj mornarici spominju se i galije s otoka Krka, Hvara, Cresa i Raba te iz Šibenika, Kopra i Kotora, a prema

nekim procjenama u toj je bitki sudjelovalo oko deset tisuća Hrvata. Galije su dugi, od XIV. st. uglavnom ratni brodovi, niskih bokova, na vesla i jedra. Prednost im je bila neovisnost o vjetru tijekom mirnog mora na Sredozemlju. Imale su do 26 vesala na svakom boku te dva jarbola s po jednim latinskim jedrom. Bitka kraj

Pobjedom kod Lepanta nestao je mit osmanlijskoj nepobjedivosti

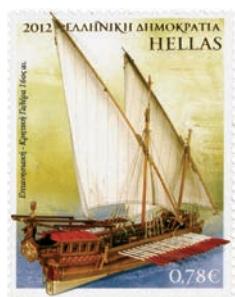

Španjolski vojskovođa don Juan de Austria bio je na čelu mornarice Svete lige

Vitezovi vojnog i vjerskog reda sv. Stjepana mučenika osnovanog 1561. sudjelovali su u borbi protiv Osmanlija kod Lepanta

Lepanta težak je poraz osmanlijske flote jer je njezinih 15 tisuća ljudi (od kojih je 12 tisuća veslača bilo oslobođeno) i 117 galija zarobila Sveta liga. Drugo je brodovlje bilo uništeno, a 25 tisuća ljudi je poginulo. Flota Svete lige izgubila je osam tisuća ljudi i oko 15 galija, dok je oko dvije i pol tisuće bilo ranjenih. Nakon te bitke zaustavljen je osmanlijsko napredovanje s juga Europe i prestala je njegova pomorska nadmoć na Sredozemlju. Bitka koja je trajala svega nekoliko sati poznata je i po tome što je bila posljednja velika pomorska bitka u kojoj su sudjelovale galije. Sveta liga odnijela je pobjedu ponajprije zbog uporabe topova i arkebuza, jedne od prvih vrsta streljačkog ručnog vatrenog oružja, dok su, s druge strane, Osmanlije koristili luk i strijele. U spomen na slavnu Bitku kod Lepanta stoljećima su se održavale vjerske i svjetovne svečanosti, pisali brojni stihovi, skladale i pjevale pučke pjesme. U bitki je sudjelovao i Španjolac Miguel de Cervantes y Saavedra (1547. – 1616.), jedan od najslavnijih pisaca svih vremena.

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama

[facebook](#)

[twitter](#)

[YouTube](#)

[LinkedIn](#)

Sve što vas zanima pitajte nas:
hrvojnik@mohr.hr

Snimio Tomislav BRANDT

